

Očitovanje Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu o Prijedlogu predmetnog kurikulumu povijesti upućenom na javno savjetovanje 7. veljače 2019.

Kao sveučilišni nastavnici i znanstvenici Odsjeka za povijest dijelimo interes za učenje i poučavanje povijesti na svim stupnjevima obrazovanja - od osnovnog i srednjeg školstva do visokog školstva. Smatramo da je kvalitetna nastava povijesti od javnog značenja jer omogućuje razumijevanje svijeta u kojemu živimo i kritičko promišljanje o društvenim fenomenima. Takva nastava povijesti mora biti utemeljena na znanstvenim osnovama i spoznajama, kako historiografskim tako i onima obrazovnih znanosti. Te se osnove i spoznaje moraju odražavati u kurikulumu povijesti za osnovne škole i gimnazije jer se radi o temeljnom dokumentu koji uređuje nastavu povijesti.

Prije očitovanja o sadržaju Prijedloga kurikulumu povijesti (dalje: Prijedlog) koji je stavljen na javno savjetovanje 7. veljače 2019. godine, željeli bismo izraziti zabrinutost zbog načina kako je Prijedlog nastao. Radna skupina koja ga je izradila imenovana je sa zadaćom „dorade inačice predmetnog kurikulumu [...] sukladno očitovanjima pristiglima u javno savjetovanje” te “izrade izvješća o provedenom javnom savjetovanju” (odluka ministricke Divjak od 12. prosinca 2018. godine). Umjesto toga, Radna skupina izradila je posve novi dokument. Budući da dosad nije podneseno izvješće o provedenom javnom savjetovanju, nije transparentno na čemu se temelji ovakvo postupanje.

Analiza koju smo proveli ukazala je na to da u Prijedlogu postoje ozbiljni strukturni, metodički, znanstveni i sadržajni nedostaci te smatramo da se dokument zbog toga ne može doraditi. Prijedlog ne uzima u obzir temeljne teorijske, metodološke i konceptualne propozicije suvremene historijske znanosti. To se pokazuje u neprepoznavanju epistemološke razlike između prošle povijesne stvarnosti (povijesna činjenica) i njezine historiografske interpretacije i prikaza (historiografska činjenica). U Prijedlogu, sadržaji, teme i ishodi oblikovani su na temelju implicitne pretpostavke o linearnosti povijesnog vremena i teleološnosti ljudske povijesti (npr. Razvoj religije od prapovijesnih vjerovanja do kršćanstva), pri čemu se potpuno zanemaruju fenomeni poput povijesnih diskontinuiteta. Jednako tako, u oblikovanju sadržaja i ishoda nije se vodilo računa o fenomenima višestruke uzročnosti, kritičkom sučeljavanju i pluralnosti interpretativnih perspektiva. To je cjelokupnom prijedlogu dalo normativan i preskriptivan karakter, čime se u znatnoj mjeri otežava, ako ne i onemogućuje razvoj povijesnog i kritičkog mišljenja što su, prema općeprihvaćenim standardima u suvremenoj historijskoj znanosti, temeljni ciljevi nastave povijesti. Sukladno tome, pojam „povijesna priča“ (umjesto „povijesna pripovijest“) trebalo bi zamijeniti konceptom „povijesna interpretacija“. Naime, višedesetljetna debata o prirodi povijesne pripovijesti (*historical narration*) iznjedrila je zaključak da je povijesna pripovijest vrsta jezičnoga prikaza prošlosti koja, osim znanstvenih strategija objašnjenja, uključuje i određene retoričke postupke i ideološke postavke. Zbog toga je svaki historiografski tekst, bilo da je riječ o profesionalnoj historiografiji ili o povijesnim udžbenicima, uputnije nazivati „povijesnom interpretacijom“, a koncept interpretacija svakako bi se trebao naći među ključnim konceptima učenja i poučavanja povijesti. U Prijedlogu potpuno dominira kronološki nad problemskim pristupom nastavi povijesti. Posebno je to slučaj s poviješću 20. stoljeća koja je najvećim dijelom svedena na događajnu političku povijest, čime je propušteno uključivanje društvene i kulturne kao i povijesti svakodnevnice, povijesti žena i drugih pristupa na kojima je naglasak u suvremenoj historijskoj znanosti.

Formulacije u Prijedlogu su nejasne i općenite, što ovakvom dokumentu nije primjereno. Izostaju referencije na disciplinu i disciplinarnu vještinu koje bi nastava povijesti trebala razvijati. Ključni organizacijski elementi nisu dosljedno provedeni u svim poglavljima, a u nekim slučajevima se

čak i preklapaju ili potiru. Primjerice, u dokumentu istovremeno postoji koncept vremena i vještina kronološkog mišljenja. Dvije vještine koje se u poglavljima A, B i C (svrha, ciljevi i struktura predmeta) ističu kao temeljne više se uopće ne pojavljuju u poglavljima D (odgojno-obrazovni ishodi), E (međupredmetna povezanost), F (učenje i poučavanje predmeta), G (vrednovanje). Temeljni je problem neusklađenost odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda s vrednovanjem, što ukazuje da je dokument u mnogim svojim dijelovima i u cjelini nekoherentan, nejasan i problematičan. Postoje temeljni ciljevi koji se realiziraju samo kroz izborne, no ne i obvezne teme (npr. oblikovanje istraživačkog pitanja) ili se nigdje izravno ne povezuju s ishodima i sadržajima (npr. dvije temeljne vještine). Dio obveznih sadržaja nije zastupljen u ishodima, a pojedini elementi vrednovanja nisu objašnjeni ni povezani s ostatkom dokumenta (istraživanje povijesne priče).

U dijelu A. *Svrha i opis predmeta* navode se suviše općeniti iskazi široko vezani uz vrijednosti (primjer: „Trebalo naučiti cijeniti sebe i svoje kako bi znao poštivati druge i drugačije. (...) Razvoj stavova, mišljenja, motivacije i volje za suživot s drugima i drugačijima, sastavni je dio poučavanja i učenja u nastavi povijesti. Stoga nastava povijesti sadrži i etičku dimenziju potrebnu za život dostojan čovjeka.“), koji su više na razini psiholoških i drugih kategorija nego povijesnih i zbog toga se ne spominju u ostatku Prijedloga i nisu se mogli dalje razrađivati.

Pod svrhom poučavanja i učenja povijesti navodi se „usvajanje temeljnih znanja o povijesti svoje nacije i svijeta od prapovijesti do danas“ što sugerira postojanje nacije od prapovijesti. Ne naglašava se potreba za proučavanjem lokalne/zavičajne povijesti, kao ni povijesti drugih etniciteta na hrvatskom povijesnom prostoru. To bi poglavlje trebalo dopuniti još trima važnim funkcijama nastave povijesti. Osim izgradnje osobnog i kolektivnog identiteta, suvremena literatura s područja teorije historije ističe i spoznajnu, kritičku i komemorativnu funkciju povijesti (usp. npr. Mary Fulbrook, *Historical Theory*, London, 2003; Ludmilla Jordanova, *History in Practice*, London, 2006), što uvelike pridonosi proklamiranom cilju nastave povijesti koji uključuje „stjecanje temeljnih znanja i vještina potrebnih mladom čovjeku za svakodnevni život i obnašanje različitih uloga u odrasloj dobi.“

Pet organizacijskih područja/domena i pet vještina koje se spominju u poglavlju A – te osobito naglasak na „razvoj dviju temeljnih vještina: vještine kronološkog mišljenja i vještine razumijevanja povijesne priče“ – nejasni su i u mnogome problematični. Pet vještina koje se navode kao temelj povijesnog mišljenja nigdje nisu imenovane i elaborirane. Dvije „temeljne vještine“ su imenovane (vještina kronološkog mišljenja i vještina razumijevanja povijesne priče), no također nisu nigdje objašnjene ni dovedene u vezu sa sadržajem poučavanja i vrednovanjem. Nejasni su i problematični i „tehnički koncepti“ (*B. Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja*), posebno „usporedbe i sučeljavanja, etičke prosudbe i povijesne perspektive“, kao i formulacije da učenik „Oblikuje istraživačko pitanje (o čemu postoje različita mišljenja i oko čega se vode rasprave) koje proizlazi iz sadržaja povijesne priče (...)“. Odgojno-obrazovnim ciljevima opisuju se temeljne zadaće učenja nekog predmeta, a svrha kurikulskih dokumenata je da objasne kako će se ostvariti odgojno-obrazovni ciljevi. To nije slučaj s ciljem u kojemu se od učenika traži oblikovanje istraživačkog pitanja jer se u dokumentu ni istraživanje prošlosti ni učenje istraživanjem nigdje ne spominju niti se vezuje uz obavezne sadržaje.

U poglavlju C koje opisuje strukturu predmeta (*C. Struktura – organizacijska područja predmetnog kurikula/domene*), umjesto tri do pet organizacijskih područja predviđenih Koordiniranim metodološkim pristupom Ekspertne radne skupine, dokument donosi pet organizacijskih domena, sedam tehničkih koncepata i dvije temeljne vještine ne pojašnjavajući njihov međusobni odnos. Pritom termin „tehnički koncepti“ nije uobičajen u suvremenoj historijskoj znanosti i zbog toga nije dovoljno jasan. Ni podjela na „koncepte prvog reda“ („npr. građanski rat,

imperijalizam, kolonijalizam, nacionalizam itd.“) i „koncepte drugog reda“ („vrijeme i prostor“, „uzroci i posljedice“ i dr.) nije univerzalna u suvremenoj historijskoj znanosti. U historiografskoj i metodičkoj literaturi koriste se i drugi termini poput “koncepti povijesnog mišljenja” (*historical thinking concepts*), “metakoncepti” (*metaconcepts*) ili “jezgreni koncepti” (*core concepts*).

Dio teksta pod „Uzroci i posljedice“ doslovce je preuzet iz sažetka članka Marice Vernazze „Objašnjenje u povijesti“. Ne piše odakle je preuzet taj dio teksta, niti je obilježen kao citat. Osim toga, nije točna ni tvrdnja da „selektivni karakter u istraživanju predstavlja glavnu razliku između istraživanja ljudske prošlosti i predmeta ostalih znanosti“. I druge znanosti nužno su selektivne, a historijska znanost uspijeva rekonstruirati središnje uzroke određenih događaja i povijesnih pojava. Dijelovi opisa koncepta „Kontinuitet i promjena“ doslovno su preuzeti iz knjige Roberta Stradlinga *Nastava europske povijesti 20. stoljeća* i također nisu obilježeni kao citat. Prijedlog, dakle, sadrži plagijate, što se – s obzirom na rang i svrhu dokumenta – nije smjelo dogoditi i ne može se tolerirati.

Opis koncepta “Povijesna perspektiva” nejasan je i nelogičan jer se prvo konstatira da je “teško razumjeti što je prošlost značila ljudima koji su živjeli prije nas”, a onda se navodi da će to učenicima biti moguće jednom kada steknu povijesnu perspektivu. Ovdje se očito mijesha epistemološka problematika (ontološka drugost prošlosti) s metodičko-didaktičkom (razvoj povijesnog mišljenja), što je još jedan pokazatelj nedovoljne osmišljenosti dokumenta. Nigdje se, međutim, ne objašnjava kako bi učenici trebali razviti tu perspektivu, a upravo bi to trebao biti zadatak dokumenta. U metodičkoj literaturi prisutan je koncept etičke dimenzije (npr. P. Seixas), a ne “etičke prosudbe”, a u historijskoj znanosti se govori o vrijednosnim sudovima (i sami autori Prijedloga povremeno u dokumentu koriste termin “etička dimenzija”, npr. na str. 3 i 58). No, ni u historiografskoj ni u metodičkoj literaturi se o njemu ne raspravlja očekujući da povjesničari ili učenici donesu eksplicitne i konačne “etičke presude” o zbivanjima i ljudima u prošlosti (kao što se zahtijeva u Prijedlogu). “Usporedba i sučeljavanje” u kurikulskim dokumentima povijesti u svijetu ne navodi se kao koncept (već kao strategija učenja i poučavanja). S druge strane, neki koncepti koji su redovito sastavni dio kurikulskih dokumenata nisu uvršteni u Prijedlog (značenje prošlih događaja, sličnosti i razlike).

Temeljna načela reforme koja su se trebala očitovati u svim kurikulskim dokumentima su aktivno učenje, nastavnička autonomija, razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja, komunikacijskih i socijalnih vještina. Poglavlje F. *Učenje i poučavanje* koje je zadržano iz Prijedloga stavljenog na javno savjetovanje u studenom 2018. utemeljuje nastavu povijesti na tim istim principima. No, zbog unošenja prevelike količine propisanih sadržaja i uklanjanja mehanizama za kritičko mišljenje u drugim dijelovima dokumenta, ta su načela poništena. Odgojno-obrazovni ishodi u Poglavlju D problematični su, između ostalog i zbog toga što predviđaju uglavnom površinsko upoznavanje povijesnih fenomena pri čemu se nerijetko sugeriraju formulacije koje bi nastavnici trebali poučavati, a učenici reproducirati. Pojedini ishodi i naslovi tema sugeriraju interpretacije koje bi učenik trebao usvojiti (npr. tema “Prapovijesno doba - nagli napredak čovječanstva u neolitiku”). U metodičkom smislu, najveći su problem upravo ona rješenja novog Prijedloga koja favoriziraju mehaničko učenje naspram povijesnog mišljenja, pri čemu se zanemaruju pokazatelji proizašli iz istraživanja nastave povijesti provedenih u posljednjih petnaest godina. Ta su istraživanja pokazala da učenici kontinuirano ocjenjuju Povijest kao jedan od najtežih školskih predmeta, kao predmet koji uče više od svih drugih predmeta zato što se temelji na upamćivanju i reprodukciji podataka, a ne na dubinskom razumijevanju povijesnih fenomena povezanom s razvojem povijesnog i kritičkog mišljenja. Posljedično, iako učenici percipiraju Povijest kao relativno zanimljiv predmet, istovremeno ga svrstavaju među najmanje korisne školske predmete, a kontinuirano opada i broj pristupnika državnoj maturi iz povijesti. (Institut za društvena istraživanja, „Evaluacija nastavnih programa”, 2003. i „Obrazovne aspiracije učenika u prijelaznim

razdobljima hrvatskog osnovnoškolskog obrazovanja: priroda, odrednice i promjene”, 2019.; Nacionalni centar za vrednovanje vanjsko vrednovanje obrazovanja 2018. „Ispit državne mature iz povijesti od školske godine 2009./2010. do školske godine 2016./2017.”). Smatramo da bi Prijedlog koji je stavljen na javno savjetovanje u veljači 2019. dodatno potencirao ove probleme i pridonio daljem unazađivanju predmeta.

U ishodima i razradi ishoda te odabiru tema (*D. Odgojno-obrazovni ishodi, sadržaji i razine usvojenosti po razredima*) puno je kronoloških i faktografskih pogrešaka, terminološke neusklađenosti i neusklađenosti sa spoznajama suvremene historiografije. Primjerice, termini *pret-povijest* i *prapovijest* koriste se naizmjenično. Usvajanju su namijenjene netočne tvrdnje (npr. nagao razvoj u neolitiku). U tablicama se u nekoliko navrata referira na domenu “Država”, iako ona ne postoji kao jedno od pet organizacijskih područja. Od učenika se traži da objasne uzroke gospodarskog zastoja u ranom srednjem vijeku. Hrvatska historiografija početak ranog srednjeg vijeka tradicionalno datira 7. st. (ili drugom polovicom 6. st.), što se vidi i po periodizaciji nastavnoga gradiva. Gospodarski zastoj započeo je puno ranije, u doba kasnog carstva. O razlozima i vremenu zastoja u trgovini vode se među znanstvenicima rasprave i ne postoji suglasje, pa je nejasno kako bi učenici mogli objasniti uzroke gospodarskog zastoja. Naziv teme/sadržaja “Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji i otpor bečkom centralizmu” ne odgovara suvremenim historiografskim interpretacijama velikaškoga otpora jer pojam “bečki centralizam” nije adekvatan historiografski koncept za prikaz vladavine Leopolda I. Usporedba Mletačke Republike i Dubrovačke Republike nije primjerena ukoliko se želi objasniti razlika između gradova-država (komuna?) i aristokratskih republika jer se dubrovačko društveno i političko uređenje uvelike oblikuje prema mletačkom uzoru. Tema/sadržaj “Podjela moći na europskom Zapadu: Konstitucionalizam i apsolutizam” nije historiografski točna, a ni razumljiva. “Apsolutizam” i “konstitucionalizam” su pojmovi koji se odnose na prirodu i doseg vladarske vlasti, a ne na stvarnu vojno-političku snagu neke monarhije. Osim toga, jedina konstitucionalna monarhija u Europi je nakon “Slavne revolucije” 1688. godine bila Engleska i stoga je za francuske prosvjetitelje predstavljala model prema kojemu bi trebalo reformirati tradicionalne apsolutne monarhije. Tema/sadržaj “Renesansa u Hrvatskoj i Europi - nesklad znanstvenog, društvenog i kulturnog razvoja” nije historiografski primjereno artikulirana jer su dostignuća hrvatskih humanista bila europski relevantna, a gradska društva unutar kojih se oblikovao domaći humanistički pokret potpuno korespondentna europskima. Osim toga, tema se može shvatiti i kao da je renesansa izazvala nesklad između znanstvenog, kulturnog i društvenog razvoja kako u Europi, tako i u Hrvatskoj. Niz je ishoda i tema koji su potpuno nejasni i nerazumljivi. Primjerice, nejasno je što se očekuje od učenika osnovne škole u ishodu “učenik uspoređuje reforme Marije Terezije i Josipa II i njihov utjecaj na hrvatske zemlje s pragmatičkom sankcijom i obnovom hrvatskih zemalja usmjerenom na pojedinca i razvoj društva u vrijeme dvorskog apsolutizma”. U temi/sadržaju “Prosvjetiteljstvo, prosvijećeni apsolutizam i atlantska trgovina” nije jasna poveznica između prosvjetiteljstva kao filozofske doktrine, prosvijećenog apsolutizma kao oblika vladavine i atlantske trgovine kao ekonomske aktivnosti. Nerazumljiv je - ponajprije, ali ne samo, jezično - i ishod u kojem se od učenika traži da „analizira utjecaj nacionalnih ideologija na granulaciju znanstvenih ideja u obrazovanje“. U temi “Svjetski kopneni i vodeni putovi - prijenos robe, ideja i ljudi u starome vijeku” nije jasno što se misli pod prijenosom ljudi, a i *prijenos robe* je neprecizan izraz s obzirom na prijevoz robe vodenim putovima.

Sumarno, ključni problemi u Prijedlogu predmetnoga kurikuluma povijesti koji je stavljen na javno savjetovanje 7. veljače 2019. su:

- Radna skupina je, mimo svojeg mandata, izradila posve novi prijedlog kurikula, a ne doradu prijedloga kurikula koji je inicijalno stavljen na javno savjetovanje u studenom i prosincu 2018. godine.
- Prijedlog ne uzima u obzir teorijska, metodološka i konceptualna polazišta suvremene historijske znanosti.
- Prijedlog ne slijedi temeljna načela reforme koja su se trebala očitovati u svim kurikulskim dokumentima (aktivno učenje, nastavnička autonomija, razvoj kritičkog, problemskog i kreativnog mišljenja).
- Prijedlog je strukturno nekoherentan i nejasan jer uključuje raznolike organizacijske elemente (pet domena, sedam tehničkih koncepata, pet neimenovanih vještina povijesnog mišljenja, dvije temeljne vještine) čiji međusobni odnos nije objašnjen. Organizacijski elementi se u pojedinim slučajevima preklapaju ili potiru.
- Poveznice među ciljevima, ishodima, predloženim obveznim temama/sadržajima te elementima vrednovanja nisu dosljedno provedene. Povezanost ishoda, aktivnosti i vrednovanja temelj je uspješne nastave pa ovakvi nedostaci temeljnog dokumenta otežavaju planiranje i provođenje nastave.
- Postoje brojne terminološke nejasnoće, kronološke i faktografske pogreške te niz ishoda i tema koji su nerazumljivi i nejasni.

Provedena analiza upućuje na to da kod izrade i donošenja Prijedloga nisu zadovoljeni ni proceduralni ni supstancijalni uvjeti. Smatramo da dorada dokumenta ne može osigurati njegovu koherentnost, dosljednost i preciznost, pa bi stoga njegovo usvajanje ozbiljno unazadilo nastavu povijesti te dugoročno imalo negativne posljedice i za hrvatsku historiografiju. Zbog toga predlažemo da se ovaj Prijedlog povuče.

U Zagrebu, 15. veljače 2019.

Tablice za osnovne škole

Osnovna škola Povijest 5. razred – 70 sati godišnje

A. DRUŠTVO			KOMENTAR ODSJEKA ZA POVIJEST FFZG SuZ
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV OŠ A.5.1. Učenik opisuje međusobne odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina u pretpovijesti i starom vijeku.	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uspoređuje život ljudi u starije i mlađe kameno doba na prostoru današnje Hrvatske i svijetu (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje). - objašnjava društvene promjene: pojavu privatnog vlasništva, raslojavanje društva i teritorijalne zajednice od Vučedolske kulture preko Ilira do pojave Kelta na prostoru Hrvatske i širem okruženju (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva). - opisuje društveni život u državama na prostoru plodnih rijeka Tigris, Eufrat i Nil s posebnim osvrtom na Hamurabijev zakonik (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva). - analizira društveni život u grčkim gradovima- 	<p>Učenik uspoređuje život ljudi u starije i mlađe kameno doba na prostoru današnje Hrvatske i svijetu.</p> <p>Učenik opisuje društveni život u državama na prostoru plodnih rijeka Tigris, Eufrat i Nil s posebnim osvrtom na Hamurabijev zakonik</p>	<p>Autori „Prijedloga..“ mjestimično zanemaruju valjane hrvatske stručne termine i njihov sadržaj. U odjeljku „Uzroci i posljedice“ pišu o razlikovanju „trenutnih“ od „dugoročnih uzroka“, a ne predviđaju razlikovanje povoda od uzroka.</p> <p>S druge strane, koriste se zastarjelom terminologijom. Naziv „stari vijek“ može se mjestimično zadržati radi kratkoće izražavanja u tablicama i zbog analogije s tradicionalnim nazivima kasnijih razdoblja, no treba ga izbjeći gdje se god može. U skladu s time, u poglavlju „Osnovna škola“ umjesto „u petom razredu uči se prapovijest i stari vijek...“ mora stajati „ u petom razredu uče se prapovijest i stara povijest“.</p> <p>Ne samo što su staropovijesne teme formulirane vrlo tradicionalistički, već uključuju izrazito zastarjele koncepte.</p> <p>Ni u jednom krugu učenja nisu dostatno indicirane mogućnosti poučavanja na hrvatskoj spomeničkoj baštini. Vidljivije su u „Sadržajima...“ za osnovnu školu, gotovo nevidljive u „Sadržajima ...“ za srednju. Među odgojno – obrazovnim ishodima ne spominje se da bi učenik opisivao ili analizirao tu baštinu kao sastavnicu hrvatskog identiteta i pokazatelja svjetskih povijesnih tijekova, odnosno poveznicu s njima. Nijedna se preporučena tema ne odnosi na staru povijest hrvatskoga povijesnog prostora.</p> <p>U prvim godinama oba ciklusa učenja povijesti rezerviraju se po dva „sadržaja“ za uvod u povjesničarsku disciplinu. Ne bi ih se smjelo pribrajati nijednoj domeni.</p> <p>U poglavlju „Osnovna škola“ tvrdi se da je u svakom razredu predviđeno „28 obaveznih tema...“. Teme bi trebale biti identične „Sadržajima za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda“ koji su</p>

	<p>državama i razloge njihove kolonizacije na Sredozemlju i Jadranu (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva).</p> <p>- opisuje život pojedinaca i skupina u rimskoj državi uzevši u obzir rimske zakone i njihovo širenje na prostor hrvatskih zemalja (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva).</p>		<p>navedeni na kraju svake tematske skupine. Međutim, za 5. su razred navedene <u>33 takve stavke</u>, ne brojeći među njih, dakako, 9 „Preporučenih tema“. Premda se dva identično formulirana „Sadržaja.“ ponavljaju u po dvije domene, još uvijek su zadana tri obvezna sadržaja više od postavljene norme.</p> <p>Nije usklađena terminologija: ima i “pretpovijest” i “prapovijest”. Ujednačiti - “prapovijest”.</p> <p>Razrada ishoda: 1. nije potrebno istaknuti geografsku odrednicu (na prostoru današnje Hrvatske i svijetu), jer je za neka prapovijesna razdoblja redundantna: 1. Zato što je hrvatski povijesni prostor nesumnjivo dio svijeta. 2. U pitanju je konkretna povijesna pojava (neandertalska kultura) za koju s hrvatskoga povijesnog prostora postoje svjetski relevantni izvori.</p>
<p>POV OŠ A.5. 2. Učenik objašnjava dinamiku i promjene u pojedinim društvima u najstarijim kulturama i civilizacijama</p>		<p>Učenik objašnjava život pojedinaca i skupina u rimskoj državi uzevši u obzir rimske zakone i njihovo širenje na prostor hrvatskih zemalja.</p>	<p>POV OŠ A.5.2. “Dinamiku i promjene” - nije logično, bolje “dinamiku društvenih promjena”</p> <p>Razrada ishoda: “...od Vučedolske kulture preko Ilira do pojave Kelta na prostoru Hrvatske i širem okruženju” - preciznije bi bilo ovdje definirati vremensku odrednicu: “od kraja eneolitika (Vučedolska kultura) do mlađeg željeznog doba (Kelti)”</p> <p>Razrada ishoda: nisu plodne rijeke nego ravnice kojima teku! Bolje: “uz rijeke” U kakvoj je vezi Hamurabijev zakonik s prostorom Nila?</p> <p>Razrada ishoda: “njihove” - bolje “grčke” kolonizacije</p>

			<p>Znači li to da učenik poznaje rimsko zakonodavstvo?</p> <p>Razrada ishoda: “prostor hrvatskih zemalja” - bolje “hrvatski povijesni prostor”</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Starije kameno doba – krapinski pračovjek lovac i skupljač plodova Mlađe kameno doba: život u prvim selima Društvene promjene u metalno doba: život u utvrđenim naseljima-gradinama. Kelti prvi poznati doseljenici na prostoru današnje Hrvatske. Egipat i Mezopotamija – pismo i zakoni mijenjaju i određuju život ljudi Život u grčkom gradu državi: Sparta i Atena Demokracija u grčkom polisu - baština čovječanstva Svakodnevica rimskog čovjeka - rimsko pravo i njegov utjecaj na društvo</p>			<p>Mlađe kameno doba: život u prvim selima - tu bi morali spomenuti i gradove te geografsku odrednicu (Bliski istok i Hrvatska) Izbaciti riječ gradine jer ima i drugih naziva za utvrđena naselja na hrvatskom povijesnom prostoru. Koncept seobe naroda je zastario, više se pozornosti obraća etnogenezama. Keltska populacija nije prva doseljenička na hrvatskome povijesnom prostoru.</p> <p>Dva prethodna sadržaja pojavljuju se i u domeni D. Gradu državi - valja dodati crticu između: gradu-državi. Demokracija u grčkom polisu - treba izbaciti “grčkom” jer ne postoji negrčki polis.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Društvo u Indiji bilo je podijeljeno u kaste Ropstvo u starome vijeku Za preporučene teme učitelji sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			<p>Kastinski sustav u Indiji postoji do današnjeg dana. Ropstvo u starome vijeku: bolje “u starome svijetu”</p>
B. EKONOMIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	

<p>POV OŠ B.5.1. Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost pojedinih zajednica i njihovu važnost za razvoj društva u prapovijesno doba i starome vijeku.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava kako, kada i zašto su se proizvodnja hrane, obrti, trgovina i novac pojavili u pojedinim ljudskim zajednicama na hrvatskom prostoru i svijetu te njihovu važnost za razvoj društva (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice). - opisuje zašto i kako su Feničani i Grci postali trgovački posrednici, razvoj gospodarskih djelatnosti, pojavu i ulogu novca te tko se od njih i kada pojavio na prostoru Hrvatske i što su nam ostavili u nasljeđe (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje). 	<p>Učenik opisuje zašto i kako su Feničani i Grci postali trgovački posrednici, razvoj gospodarskih djelatnosti, pojavu i ulogu novca te tko se od njih i kada pojavio na prostoru Hrvatske i što su nam ostavili u nasljeđe.</p>	<p>Razrada ishoda: "pojedininim" nepotrebna riječ; "na hrvatskom prostoru i svijetu" - nije potrebno istaknuti geografsku odrednicu (na prostoru današnje Hrvatske i svijetu), jer je za neka prapovijesna razdoblja redundantna. 1. Zato što je hrvatski povijesni prostor nesumnjivo dio svijeta. 2. U ovom su slučaju izvori obilniji i izričitiji drugdje pa se fenomeni na hrvatskome povijesnom prostoru objašnjavaju svjetskima.</p> <p>Razrada ishoda: "na prostoru Hrvatske" - bolje "na hrvatskome povijesnom prostoru"</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Mlađe kameno doba: čovjek počinje proizvoditi hranu, baviti se obrtima i trgovati Metalno doba: Vučedolska kultura Stari Istok: grad postaje gospodarsko središte države Feničani i Grci – pomorci, trgovci i kolonizatori na Sredozemlju i Jadranu</p>			<p>Sadržaj "Mlađe kameno doba" ponavlja se i u domeni C. Razrada toga sadržaja morala bi biti preciznija: "razvoj zemljoradnje i stočarstva, obrta i trgovine"</p> <p>Ne postoje izvori koji pouzdano svjedoče o ekonomiji u Vučedolskoj kulturi. "grad postaje" - bolje "grad kao", jer je gradu imanentna gospodarska i upravljačka funkcija</p>

			“kolonizatori” - bolje “osnivači gradova”, budući da je termin “kolonizator” specifičan za kasnija povijesna razdoblja.
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Svjetski kopneni i vodeni putovi - prijenos robe, ideja i ljudi u starome vijeku Obrti i trgovina u Rimskom Carstvu Preporučene teme trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga. Učitelj može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaji mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.			“starome vijeku” - bolje “starome svijetu”
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV OŠ C.5.1. Učenik analizira važnost širenja izuma i tehnologije, u prapovijesno doba i starome vijeku, koji proces s vremenom postaje sve brži.	Učenik: - objašnjava najznačajnije izume prapovijesnog čovjeka na prostoru današnje Hrvatske i ljudi ranih civilizacija te njihovu uporabu i nasljeđe (kontinuitet i promjena, prostor i vrijeme). - objašnjava kako su pismo i znanost u starome vijeku promijenili život ljudi te kako su oružja i transport postali izravna sredstva uz pomoć kojih su neki narodi pokoravali druge i širili granice države (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena). - opisuje seoske i gradske kuće te javne građevine koje su služile kao mjesta okupljanja u prvim selima i	Učenik objašnjava kako su pismo i znanost u starome vijeku promijenili život ljudi te kako su oružja i transport postali izravna sredstva uz pomoć kojih su neki narodi pokoravali druge i širili granice države. Učenik opisuje seoske i gradske kuće te javne građevine koje su služile kao mjesta okupljanja u prvim selima i najstarijim gradovima, te gradnju cesta na prostorima današnje Hrvatske i njezinom širem okruženju.	Razrada ishoda: “na prostoru današnje Hrvatske” - tu bi valjalo staviti: “(svijet i Hrvatska)”, ako se navedeno objašnjava i u ranim civilizacijama. Razrada ishoda: Odrednica “u starome vijeku” je suvišna. “Transport” nije precizan izraz. Bolje je “definirana cestovna mreža”

	najstarijim gradovima, te gradnju cesta na prostorima današnje Hrvatske i njezinom širem okruženju (usporedba i sučeljavanje , kontinuitet i promjena).			Razrada ishoda: “na prostorima današnje Hrvatske” - bolje “na hrvatskome povijesnom prostoru”
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Starije kameno doba: izumi mijenjaju život ljudi Mlađe kameno doba: čovjek počinje proizvoditi hranu, baviti se obrtima i trgovati Stari Istok: pismo i znanost mijenjaju život ljudi Etrušćani veliki izumitelji i graditelji Rimske provincije na europskom tlu – ceste i gradovi Grčki i rimski gradovi na prostoru današnje Hrvatske				Prvi sadržaj dopuniti: “(obrada oružja, vatra, prerada hrane, briga o pokojnicima, likovna umjetnost)” Mlađe kameno doba. Razrada sadržaja morala bi biti preciznija: “razvoj zemljoradnje i stočarstva, obrta i trgovine” (identičan sadržaj u domeni B) Rimske provincije - ceste i gradovi (nepotrebno na europskom tlu - ima ih i u Africi i Aziji) “na prostoru današnje Hrvatske” - “na hrvatskome povijesnom prostoru”
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Gradovi na Starom istoku – tehnologija i dostignuća drevnih graditelja Aleksandrija – središte helenističke znanosti				
D. POLITIKA				
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda		

<p>POV OŠ D.5.1. Učenik analizira proces stvaranja i širenja države, što je državno uređenje i kako se upravlja državom u starome vijeku.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira postanak grčkih gradova država (Sparta i Atena) i usvajanje novih oblika vladavine (povijesna perspektiva, etička prosudba). - opisuje dva rata koja su obilježila povijest starih Grka: pobjedu nad Perzijom, moćnom silom u susjedstvu, te građanski rat među Grcima kao i osvajanja Aleksandra Velikog od Grčke do Indije (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena). - analizira put Rima od stvaranja grada preko aristokratske republike i širenja u Sredozemlju i Europi do propasti carstva (kontinuitet i promjena, vrijeme i prostor). - analizira kako i zašto su se Rimljani pojavili na tlu današnje Hrvatske i koje su bile posljedice za život starosjedilaca (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena). 	<p>Učenik analizira postanak grčkih gradova država (Sparta i Atena) i usvajanje novih oblika vladavine.</p> <p>Učenik analizira kako i zašto su se Rimljani pojavili na tlu današnje Hrvatske i koje su bile posljedice za život starosjedilaca.</p>	<p>Zašto nisu predviđene najranije političke strukture u Mezopotamiji i Egiptu?</p> <p>POV OŠ D.5.1. "U starome vijeku" - bolje "u starome svijetu"</p> <p>Razrada ishoda: valjalo bi je preformulirati : "Opisuje tri velika ratna razdoblja: grčko-perzijske ratove, peloponeski rat i pohode Aleksandra Velikog.". Naime, Perzijance Grci nisu nikad pobijedili, građanski rat nije dobar termin za sukobe među pripadnicima političkih entiteta koji sebe nisu shvaćali kao sugrađane (koristi se termin peloponeski rat). Pohodi Aleksandra Makedonskog sezali su od Makedonije do rijeke Inda.</p> <p>Razrada ishoda: ishod je loše formuliran, preciznije bi bilo "analizira razvitak Rima od grada-države do Carstva, preobrazbu njegova ustroja te raspad".</p> <p>Razrada ishoda: "Pojavljivanje Rimljana" kolokvijalni je izraz, ne odražava povijesni proces i ostavlja pogrešan dojam; preciznije je reći: "analizira tijek i načine rimske ekspanzije na hrvatski povijesni prostor"</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Život u grčkom gradu državi – Sparta i Atena Demokracija u grčkom polisu - baština čovječanstva Grčko-perzijski ratovi i Peloponeski rat Aleksandar Veliki i njegov imperij od Grčke do Indije</p>			<p>Prva su dva sadržaja već predviđena u domeni A.</p>

Rim – od grada i republike do carstva Rimska osvajanja i otpor starosjedilaca Rimske provincije na prostoru današnje Hrvatske Provale barbara, podjela i pad Rimskog Carstva		Aleksandar Veliki i njegova država od Makedonije do rijeke Inda (Aleksandrova država nije bila imperij)	
		Rimske provincije na hrvatskome povijesnom prostoru Ne spominju se organizirano naseljavanje barbara na teritoriju Rimskoga Carstva (od 2. st. kršć. ere) i integracija u rimsko društvo, nego samo provale. Zanimljivo je činjenica da su barbari i sustavno naseljavani, a da nisu samo provaljivali. Nedostaju tematika ranoga Carstva i Dioklecijanove reforme.	
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Kineska država – prostor, organizacija i osobitosti			
E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV OŠ E.5.1. Učenik opisuje različite ideje, umjetnost, oblik i način ukrašavanja predmeta svakodnevnog uporabe te pojavu pismenosti u prapovijesti i starome vijeku.	Učenik: - opisuje zašto je važno učiti povijest što su povijesni izvori, arheološka iskopavanja, te kako i zašto računamo vrijeme i stvaramo povijesna razdoblja (povijesni izvori, vrijeme i prostor). - objašnjava najstarije oblike vjerovanja, te prve poznate kalendare na prostoru današnje Hrvatske i u užem i širem okruženju (povijesna perspektiva, etička prosudba).	Učenik opisuje zašto je važno učiti povijest što su povijesni izvori, arheološka iskopavanja, te kako i zašto računamo vrijeme i stvaramo povijesna razdoblja. Uspoređuje najstarija pisma: klinasto, hijeroglif i glasovna pisma, na čemu se pisalo, pojavu škole te što je od toga i kada stiglo na prostor hrvatskih zemalja i koje je promjene donijelo.	Pripadaju li razrađeni ishodi o tome zašto je važno učiti povijest, što su povijesni izvori i arheološka iskopavanja te kako računamo vrijeme u filozofsko-religijsko-estetsko područje? Ovakvo svrstavanje je očita posljedica želje da se sve razvrsta u pet područja, bez obzira na smisao takve podjele. POV OŠ E-5.1 “pismenosti” nije dobro. Pojavilo se “pismo”, do pismenosti je još daleko. Razrada ishoda: “arheološka iskopavanja”, a ne “arheološka iskopavanja”; bolje “razdvajamo” nego “stvaramo” povijesna razdoblja
POV OŠ E.5.2. Učenik opisuje karakter i sukobe velikih religija u civilizacijama i kulturama staroga svijeta.		Učenik opisuje razvoj religije od prapovijesnih vjerovanja do kršćanstva, stvaranje crkve, progone i uspon kršćanstva do državne religije u Rimskom carstvu te pojavu kršćanstva na prostoru hrvatskih zemalja.	Razrada ishoda: Što su prvi poznati kalendari na prostoru današnje Hrvatske? Osim vučedolskog, ako je to uopće bio kalendar? Kako se uz objašnjavanje kalendara veže etička prosudba? Bolje preformulirati: “objašnjava vezu između promatranja prirode i neba te najstarijih vjerovanja (kalendari)”. Što je u opisivanju razvoja religije povijesna perspektiva?

	<p>- opisuje umjetnost oblikovanja predmeta svakodnevne uporabe – ukrašavanje oruđa, oružja, nakit i odjeću u prapovijesno doba i prvim civilizacijama (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena).</p> <p>- uspoređuje najstarija pisma: klinasto, hijeroglifi i glasovna pisma, na čemu se pisalo, pojavu škole te što je od toga i kada stiglo na prostor hrvatskih zemalja i koje je promjene donijelo (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena).</p> <p>- opisuje razvoj religije od prapovijesnih vjerovanja do kršćanstva, stvaranje crkve, progone i uspon kršćanstva do državne religije u Rimskom carstvu te pojavu kršćanstva na prostoru hrvatskih zemalja (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva).</p>		<p>Razrada ishoda: umjesto “umjetnost oblikovanja” treba staviti “umijeće oblikovanja”; umjesto “u prapovijesno doba i prvim civilizacijama” valjalo bi “u prapovijesnim kulturama i ranim civilizacijama”</p> <p>Razrada ishoda: preformulirati “uspoređuje znakove najstarijih pisama (klinopis, hijeroglifi, glasovna pisma), podloge za pisanje; pismo na hrvatskome povijesnom prostoru: pojava i prve funkcije. Naime, učenik može uspoređivati samo znakove, pisaca podloga je termin za “ono na čemu se pisalo”, a klinasto pismo i hijeroglifi nisu nikad zabilježeni na hrvatskome povijesnom prostoru.</p> <p>Razrada ishoda: umjesto “stvaranje Crkve” bolje “prva Crkva”; pored “progoni” valja dodati “kršćana”, a “ na prostoru hrvatskih zemalja” bolje je “na hrvatskome povijesnom prostoru”</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Povijest i njezino značenje, povijesni izvori Računanje vremena i podjela povijesti Prapovijest – počeci religije i umjetnosti Stari Istok. pismo, umjetnost, religije i filozofska učenja Helenistička kultura: prožimanja Zapada i Istoka Grčka i rimska religija – bogovi na sliku i priliku čovjeka</p>	<p>Prva bi dva sadržaja valjalo izdvojiti iz domena.</p> <p>Budući da nedostaje klasična grčka kultura (!), valjalo bi sadržaj “Helenistička kultura: prožimanja Istoka i Zapada” preformulirati, primjerice: “Grčka umjetnost i filozofija klasičnog i helenističkog doba”.</p>		

<p>Rimske provincije: širenje različitih religija, romanizacija starosjedilaca – prihvaćanje tekovina rimske kulture. Pojava kršćanstva, progoni kršćana i osnivanje kršćanske Crkve u Rimskom Carstvu</p>	<p>Rimske provincije: bolje “miješanje kultura i širenje različitih religija”. Termin romanizacija nije dobar jer podrazumijeva kulturnu superiornost osvajača i ne koristi se u novije vrijeme. Umjesto “progoni kršćana i osnivanje kršćanske Crkve” bolje “razvitak Crkve i progoni kršćana”. U ovom kontekstu suvišna je odrednica “kršćanska” Crkva.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Grci i Rimljani umjetnici pripovijedanja – mitovi i legende, kazalište i igre Matematika, astronomija i geometrija u civilizacijama Starog istoka</p>	<p>Prva tema ne zvuči logično. Grčke mitove ne poznajemo preko pripovijedanja nego preko književnih formi. Mit nije pripovijest, a kazalište i igre su ishodišno religijske manifestacije (prijedlog “Duhovna kultura Grka i Rimljana”). Drugoj temi valjalo bi na kraju dodati “i Grčkoj”</p>

Osnovna škola Povijest 6. razred – 70 sati godišnje

A. DRUŠTVO			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	<p>6. razred, teme: ima ih 27, a ne 28. Od toga je 10 iz nacionalne povijesti, što je nešto manje od 40 % (označeno crveno). Nema govora o tome da je svih 28 tema iz nacionalne povijesti i ljudskih prava. Gotovo pola tema/jedinica se odnosi na rani srednji vijek:</p> <p>Preobrazba zapadne Europe – seobe naroda Razvoj društva na zapadu Europe Od Istočnog Rimskog Carstva do Bizantskog Carstva Postanak i razvoj Franačkog Carstva Seoba Slavena i pokrštavanje iz različitih središta Arapska Država – doprinosi Islama znanstvenoj misli i razvoju Europe Doseljenje Hrvata i stvaranje prvih kneževina Od kneževine do kraljevstva Crkvena reforma 11. stoljeća i hrvatski prostori Posljednji valovi seobe naroda – Mađari i Normani Gospodarski zastoj ranog srednjeg vijeka Inovacije u poljoprivredi i demografski rast</p> <p>Stvaranje i rast europskih monarhija Uzlet trgovine i gradova. Venecija, Genova, Firenca, Dubrovnik, gradovi Hanze</p>

			<p>Ekspanzija kršćanske Europe – križarski ratovi Vinodolski zakon, statuti jadranskih komuna i slobodni kraljevski gradovi Srednjovjekovna Bosna i Crkva bosanska Hrvatsko Kraljevstvo pod dinastijom Arpadovića Vrhunac Hrvatskog Kraljevstva – dinastija Anžuvina Pojava i uspon Mongolskog Carstva i utjecaj na europske narode</p> <p>Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji i otpor bečkom centralizmu Širenje protestantizma i katolička obnova na hrvatskim prostorima Počeci osmanske ugroze europskog i hrvatskog prostora „Otkriće“ antike – ideali renesansnog čovjeka i razvoj znanstvene misli Romanička i gotička umjetnost u graditeljstvu Razvoj sveučilišta, pučke i viteške kulture Renesansna umjetnost na hrvatskim prostorima</p>
<p>POV OŠ A.6.1. Učenik opisuje međusobne odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina tijekom srednjeg i ranog novog vijeka.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o pisuje tijek seobe Germana i Slavena na europska područja u ranom srednjem vijeku (vrijeme i prostor, kontinuitet i promjena). - u spoređuje društvene odnose antike i srednjeg vijeka – kolonati i kmetstvo (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje). - objašnjava uzroke i utjecaj vjerskih gibanja i ratova na srednjovjekovno društvo (usporedba i sučeljavanje, uzroci i posljedice). - u spoređuje sličnosti i razlike društvenih odnosa u 	<p>Učenik uspoređuje društvene odnose antike i srednjeg vijeka – kolonati i kmetstvo. Objasni uzroke i utjecaj vjerskih gibanja i ratova na srednjovjekovno društvo.</p>	<p>Što se misli pod “odnosom pojedinaca”? Misli li se na istaknute pojedince? Ili na odnose unutar obitelji? Tijek seobe Slavena nemoguće je opisati jer o tome ne postoji suglasnost u znanosti. Nema spomena plemstva niti svećenstva, društvo se svodi na građane i seljake, a nejasan je smisao traženja sličnosti toliko različitih društava kakva su bila seoska i gradska od 7. do 18. st. Uspoređivanje društvenih odnosa antike i srednjeg vijeka svodi se samo na usporedbu kolonata i kmetstva, iako je kolonati postojao i u srednjem vijeku, ali zato nema spomena slobodnih seljaka ni robova. Izostavljanje analize uloge plemstva i svećenstva mora rezultirati potpunim nerazumijevanjem srednjeg i ranog novog vijeka. Ne spominju se pojmovi “staleško” i “feudalno društvo”, niti se ti koncepti implicitno objašnjavaju. Što su “vjerska gibanja” u srednjem vijeku? U sadržajima se spominje samo crkvena reforma (prikazana kao da se odvijala samo u 11. st.), ali ona nije vjersko gibanje, nego reformni pokret. Možda se pod vjerskim gibanjem mislilo na protestantizam, ali to nije srednjovjekovni fenomen. S druge strane, nije predviđeno objašnjavanje uzroka i utjecaja protestantizma na društvo, bez čega se ne mogu razumjeti čak ni današnja Europa i svijet.</p>

	gradskim i seoskim sredinama u srednjem i ranom novom vijeku (povijesna perspektiva, usporedba i sučeljavanje).		Među ishodima se ne spominje nijedan specifično vezan uz hrvatsko društvo.
POV OŠ A.6.2. Učenik uspoređuje dinamiku i promjene u pojedinim društvima tijekom srednjega i ranoga novoga vijeka.		Učenik u spoređuje sličnosti i razlike društvenih odnosa u gradskim i seoskim sredinama u srednjem i ranom novom vijeku.	Kako se mogu uspoređivati unaprijed definirane sličnosti i razlike? Mogu se uspoređivati društveni odnosi da bi se ustanovile sličnosti i razlike.
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preobrazba zapadne Europe – seobe naroda Razvoj društva na zapadu Europe Od Istočnog Rimskog Carstva do Bizantskog Carstva Seoba Slavena i pokršćavanje iz različitih središta Arapska Država – doprinosi Islama znanstvenoj misli i razvoju Europe Doseljenje Hrvata i stvaranje prvih kneževina Crkvena reforma 11. stoljeća i hrvatski prostori Posljednji valovi seobe naroda – Mađari i Normani Stvaranje i rast europskih monarhija Uzlet trgovine i gradova. Venecija, Genova, Firenca, Dubrovnik, gradovi Hanze Ekspanzija kršćanske Europe – križarski ratovi Vinodolski zakon, statuti jadranskih komuna i slobodni kraljevski gradovi Srednjovjekovna Bosna i Crkva bosanska Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji i otpor bečkom centralizmu Širenje protestantizma i katolička obnova na hrvatskim prostorima</p>			<p>Pojam “Arapska Država” nije historiografski točan, jer država s takvim nazivom nije nikada postojala. Treba stajati “Islamski kalifati”. Iz nepoznatih razloga islam piše velikim slovom, a kršćanstvo malim (što je pravopisno ispravno).</p> <p>Naziv teme/sadržaja “Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji i otpor bečkom centralizmu” ne odgovara suvremenim historiografskim interpretacijama velikaškoga otpora jer pojam “bečki centralizam” nije adekvatan historiografski koncept za prikaz vladavine Leopolda I. Riječ je, naime, o apsolutizmu.</p> <p>Tema <i>Vinodolski zakon, statuti jadranskih komuna i slobodni kraljevski gradovi</i> sugerira miješanje vrlo različitih tema: dok su Vinodolski zakon i statuti pravni akti, slobodni kraljevski gradovi su gradovi.</p> <p>Nejasna je tema <i>Širenje protestantizma i katolička obnova na hrvatskim prostorima</i>. Ako se misli samo na hrvatski prostor, protestantizma gotovo da i nije bilo (osim u Međimurju), a ako se misli na europski prostor zahvaćen protestantizmom, nejasno je zašto se o katoličkoj obnovi govori samo na hrvatskom prostoru? Uostalom, u ishodima ionako nije predviđeno da učenici išta znaju ili mogu u vezi s katoličkom obnovom.</p> <p>U obveznim sadržajima ne navode se niti uskoci, niti Vojna krajina, bez koje se ne može razumjeti najnovija hrvatska povijest.</p>

<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Vojna krajina: učinak osmanskih osvajanja na hrvatske i europske prostore Civilizacije predkolumbovske Amerike Za preporučene teme učitelji sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			<p>Tema "Vojna krajina: učinak osmanskih osvajanja na hrvatske i europske prostore" nije primjereno oblikovana. Vojnu krajinu bi trebalo povezati sa širim obrambenim sustavima zemalja jugoistočne Europe. Kako se ova tema predlaže u području Društvo, nejasno je u kakvoj je vezi Vojna krajina s europskim društvima.</p>
B. EKONOMIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
<p>POV OŠ B.6.1. Učenik objašnjava gospodarsku dinamiku i važnost za opći društveni razvoj tijekom srednjega i ranoga novoga vijeka.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o bjašnjava uzroke gospodarskog zastoja u ranom srednjem vijeku (uzroci i posljedice, povijesna perspektiva). - opisuje povezanost trgovine s razvojem talijanskih gradova (Venecija, Genova, Firenza) i gradova na europskom sjeveru (Hanza) (usporedba i sučeljavanje, vrijeme i prostor). - r azlikuje načine obrade zemlje i prelazak s dvopoljnog na tropoljni sustav što je omogućilo kvalitetniji život (povijesna perspektiva, usporedba i sučeljavanje). 	<p>Učenik o pisuje povezanost trgovine s razvojem talijanskih gradova (Venecija, Genova, Firenza) i gradova na europskom sjeveru (Hanza).</p> <p>Učenik razlikuje načine obrade zemlje i prelazak s dvopoljnog na tropoljni sustav što je omogućilo kvalitetniji život.</p>	<p>Nejasan je pojam "gospodarska dinamika". Kako bi se on mogao objasniti? Osim toga, učenici neće biti u stanju objašnjavati gospodarsku dinamiku ranoga novoga vijeka, jer je ranonovovjekovna ekonomija u potpunosti izostavljena iz predviđenih sadržaja.</p> <p>Nejasno je što je gospodarski zastoj u ranom srednjem vijeku. Hrvatska historiografija početak ranog srednjeg vijeka tradicionalno datira 7. st. (ili drugom polovicom 6. st.), što se vidi i po periodizaciji nastavnoga gradiva. Gospodarski zastoj započeo je puno prije, u doba kasnog carstva. O razlozima i vremenu zastoja u trgovini vode se među znanstvenicima rasprave i ne postoji suglasje, pa je nejasno kako bi učenici mogli objasniti uzroke gospodarskog zastoja.</p> <p>S druge strane, dosta je jednostavno objasniti povezanost trgovine s razvojem gradova, ali od učenika se očekuje da to samo opišu, što je nemoguće, jer ustanovljavanje povezanosti znači interpretaciju (tumačenje), a ne opisivanje.</p> <p>Nigdje se ne spominju banke, njihova pojava i važnost za ekonomiju, kao ni kreditno poslovanje i trgovačka društva.</p> <p>Potpuno je izostavljena europska ekspanzija u Ameriku, Afriku i Aziju. Sva se ekonomija svodi na gospodarski zastoj u ranom srednjem vijeku, trgovinu europskih gradova i prelazak s dvopoljnog</p>

	- o pisuje posljedice otkrivanja novih prostora i njihov utjecaj na gospodarstvo (uzroci i posljedice, vrijeme i prostor).		<p>na tropoljni sustav. Osim u jednom nejasno formuliranom ishodu (otkrivanje novih prostora, što se može odnositi na križarske ratove, jer samo ta nastavna tema govori o europskoj ekspanziji) nema ničega o utjecaju velikih geografskih otkrića na ekonomski razvitak Europe i ekonomiju kolonija, nema ničega o razvitku manufaktura, nema ničega o ekonomiji hrvatskih zemalja.</p> <p>Od cijele ekonomske povijesti srednjeg i ranog novog vijeka učenik mora moći objasniti ranosrednjovjekovni gospodarski zastoj, opisati vezu trgovine s razvojem gradova, razlikovati dvopoljni od tropoljnog sustava i opisati posljedice otkrivanja novih prostora (iako o tome neće učiti).</p> <p>Među ishodima se ne spominje niti jedan vezan uz hrvatsku ekonomiju.</p>
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Gospodarski zastoj ranog srednjeg vijeka Uzlet trgovine i gradova. Venecija, Genova, Firenca, Dubrovnik, gradovi Hanze Ekspanzija kršćanske Europe – križarski ratovi Vrhunac Hrvatskog Kraljevstva – dinastija Anžuvina Počeci osmanske ugroze europskog i hrvatskog prostora			<p>Iz propisanih sadržaja vidljivo je da je razdoblje 16.-18. st. gotovo u potpunosti izostavljeno, osim utjecaja osmanske ugroze na hrvatske zemlje (pa onda valjda i na hrvatsku ekonomiju) i možda ekonomije nekih gradova, uključujući Dubrovnik, ali njihove ekonomije u 17. st. gube na značenju.</p> <p>Naziv teme "Počeci osmanske ugroze europskog i hrvatskog prostora" nije u skladu sa suvremenim historiografskim interpretacijama osmanske ekspanzije koje nastoje upotrebljavati vrijednosno neutralnu terminologiju.</p>
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Putovanja Marka Pola Gospodarski učinci Zadarskog mira 1358 . godine Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga, ili pak produbiti poznavanje pojedinih tema iz hrvatske povijesti. Učitelj može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.			<p>Dodatne teme također su iz razdoblja srednjeg vijeka, po čemu se vidi da su autori razdoblja ranoga novog vijeka jednostavno zaboravili.</p> <p>Kakvog smisla ima sugerirati učiteljima da u području Ekonomija mogu izabrati teme koje su kombinacija organizacijskih područja Država i Društvo?</p>
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	

<p>POV OŠ C.6.1. Učenik analizira utjecaj znanosti, izuma i tehnologije na razvoj društva u srednjem i ranom novom vijeku.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o bjašnjava povratak antičkih znanja u Europu pod utjecajem arapskog kulturnog kruga (vrijeme i prostor, povijesna perspektiva) - o bjašnjava važnost uporabe novih alata za napredak gospodarstva i društvenog rasta (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice). - o pisuje važnost razvoja znanstvene misli i izuma koji su utjecali na promjene u svakodnevnom životu (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva). 	<p>Učenik objašnjava važnost uporabe novih alata za napredak gospodarstva i društvenog rasta.</p>	<p>Ako se traži povezivanje ishoda sa sadržajima, ovdje je (a i na nekim drugim mjestima) vidljivo da tog povezivanja nema, jer su sadržaji opisani preopćenito. Osim toga, u potpunosti su zanemareni oni doprinosi znanosti koji nisu imali utjecaj na napredak gospodarstva ili na promjene u svakodnevnom životu (primjerice: Nikola Kopernik ili Galileo Galilei).</p> <p>U ishodima se ne spominje niti jedan vezan specifično uz hrvatsku znanost.</p> <p>U opisu ishoda pojam "alat" nije dovoljno precizan te bi bilo bolje navesti "tehnološki izum".</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Arapska Država – doprinosi Islama znanstvenoj misli i razvoju Europe Inovacije u poljoprivredi i demografski rast „Otkriće“ antike – ideali renesansnog čovjeka i razvoj znanstvene misli</p>			<p>Nejasno je predviđa li se temom „<i>Otkriće“ antike – ideali renesansnog čovjeka i razvoj znanstvene misli</i> obrađivanje znanstvene misli samo u doba humanizma i renesanse, ili se predviđa i obrađivanje baroka. Kada je riječ o "otkriću" antike u razdoblju renesanse, daleko veću važnost od znanstvene ima politička misao (npr. građanski humanizam).</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Učinak izuma tiskarstva na pisanu riječ Velika zemljopisna otkrića</p>			<p>Tema <i>Velika zemljopisna otkrića</i> pojavljuje se samo ovdje, kao preporučena tema u području Znanost i tehnologija. Također, u suvremenoj europskoj historiografiji se posljednjih desetljeća napušta naziv "velika zemljopisna otkrića" zbog imanentne eurocentričnosti i preferira "europski susreti s drugim civilizacijama i kulturama".</p>
<p>D. POLITIKA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV OŠ D.6.1. Učenik analizira proces stvaranja i širenja država u srednjem i ranom novom vijeku.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o bjašnjava utjecaj politike i ratova na teritorijalne promjene - bizantsko-franački ratovi, arapska osvajanja, križarski ratovi, osmanska osvajanja (vrijeme i prostor, uzroci i posljedice). - o pisuje nastanak i razvoj hrvatske i bosanske države od ranog srednjeg vijeka do ranog novog vijeka, prateći političke i teritorijalne promjene (kontinuitet i promjena, vrijeme i prostor). 	<p>Učenik o pisuje nastanak i razvoj hrvatske države od ranog srednjeg vijeka do ranog novog vijeka, prateći političke i teritorijalne promjene.</p>	<p>Nigdje se ne spominje apsolutizam. Težište je u ovom razredu na srednjem vijeku i vidljivo je zanemarivanje tema ranonovovjekovne povijesti kao i povijesti europskog Zapada. Spominju se bizantsko-franački i križarski ratovi, kao i osmanska osvajanja, ali se ne spominje Tridesetogodišnji rat niti englesko-španjolski sukob u doba kraljice Elizabete. Oba ta rata presudno su utjecala na oblikovanje današnje Europe i svijeta, neusporedivo više od bizantsko-franačkog rata koji je, dakako, važan iz motrišta hrvatske povijesti.</p> <p>Nejasno je što autori podrazumijevaju pod pojmom "hrvatska država" u srednjem vijeku. Odnosi li se to samo na Kraljevinu Dalmaciju i Hrvatsku, ili i na Slavoniju? Obuhvaća li taj pojam i one hrvatske krajeve koji su bili pod mletačkom vlasti? Dubrovačka Republika nudi se samo kao izborna tema, jednako kao i mletačka Dalmacija. Mletačka Istra ne spominje se uopće.</p>
<p>POV OŠ D.6.2. Učenik opisuje kako se upravlja državom u srednjem i ranom novom vijeku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o bjašnjava procese nastanka europskih monarhija, dinastičke promjene i međusobne sukobe (kontinuitet i promjena, vrijeme i prostor). - analizira odnose i povezanost hrvatskog plemstva s centrima moći tijekom srednjeg i ranog novog vijeka (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje). 	<p>Objašnjava procese nastanka europskih monarhija, dinastičke promjene i međusobne sukobe.</p>	<p>Spominju se samo monarhije, a ne i republike i gradovi-države.</p> <p>Učenici trebaju samo opisati nastanak i razvoj hrvatske države, ali zato moraju objašnjavati nastanak europskih monarhija i dinastičke promjene.</p> <p>Nema spomena o razvoju diplomacije i s tim u vezi ulogom Dubrovačke Republike. Nema spomena niti o važnim mirovnim ugovorima, poput Westfalskog mira ili mira u Srijemskim Karlovcima.</p> <p>U ishodima se ne spominje stoljetni otpor Hrvata Osmanlijama niti oslobađanje hrvatskih zemalja od Osmanlija. Učenici ne trebaju objasniti kako je krajem 17. i početkom 18. st. određen veliki dio granica današnje Hrvatske, odnosno kako su Slavonija i Srijem ušli u sastav Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.</p> <p>U razradi ishoda, sintagma "centri moći" nije dovoljno precizna, odnosno nije jasno da li se pod time podrazumijeva odnos prema vlastitim vladarima, stranim vladarima, staleškim predstavničkim tijelima na lokalnoj ili državnoj razini ili nešto treće.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Postanak i razvoj Franačkog Carstva Od Istočnog Rimskog Carstva do Bizantskog Carstva</p>			

<p>Arapska Država – doprinosi Islama znanstvenoj misli i razvoju Europe Doseljenje Hrvata i stvaranje prvih kneževina Od kneževine do kraljevstva Crkvena reforma 11. stoljeća i hrvatski prostori Posljednji valovi seobe naroda – Mađari i Normani Stvaranje i rast europskih monarhija Ekspanzija kršćanske Europe – križarski ratovi Pojava i uspon Mongolskog Carstva i utjecaj na europske narode Hrvatsko Kraljevstvo pod dinastijom Arpadovića Srednjovjekovna Bosna i Crkva bosanska Počeci osmanske ugroze europskog i hrvatskog prostora Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji i otpor bečkom centralizmu</p>		
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Kralj-ban-sabor. Razvoj državnih institucija u srednjem i ranom novom vijeku Mletačka Dalmacija i Dubrovačka Republika</p>		
<p>E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE</p>		
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>
<p>POV OŠ E.6.1. Učenik opisuje različite ideje, umjetničke pravce, književna djela u srednjem i ranom novom vijeku.</p>	<p>Učenik: - o pisuje načine i ulogu primanja kršćanstva između različitih naroda srednjovjekovne Europe (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje).</p>	<p>Učenik o bjašnjava umjetničke pravce i kulturne dosege srednjega i ranoga novoga vijeka.</p>
<p>POV OŠ E.6.2. Učenik opisuje karakter i sukobe velikih religija u civilizacijama, društvima i kulturama srednjega i ranog novog vijeka.</p>	<p>- o bjašnjava umjetničke pravce i kulturne dosege srednjega i ranoga novoga vijeka (povijesna perspektiva, etička prosudba). - o pisuje razlike i sličnosti između kršćanstva i Islama u pogledu razmjene kulture</p>	<p>Učenik opisuje razlike i sličnosti između kršćanstva i Islama u pogledu razmjene kulture.</p> <p>Učenici trebaju objasniti razloge dioba kršćanstva (iako se crkveni raskol 1054. ne navodi u sadržajima, pa se sve svodi na protestantizam), ali ne i njihove posljedice, premda su posljedice raskola Crkve na pravoslavlje i katoličanstvo, kao i pojava protestantskih zajednica, bitno utjecale na oblikovanje današnjeg svijeta, a pogotovo Europe. U ishodima se uopće ne spominje katolička obnova koja je bitno utjecala na hrvatsko društvo i kulturu (kao i na veliki dio Europe i svijeta).</p> <p>Nejasno je što se misli pod razlikama između kršćanstva i islama u pogledu razmjene kulture? Razmjene kulture koga s kim? Međusobno ili s nekim trećim?</p>

	(usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena). - o bjašnjava razloge diobe kršćanstva tijekom srednjega i ranog novog vijeka (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena) .		Na temelju sadržaja <i>Seoba Slavena i pokršćavanje iz različitih središta</i> učenik ne može opisivati “načine i ulogu primanja kršćanstva između različitih naroda srednjovjekovne Europe”. Ne mogu se predvidjeti sadržajni ishodi ako nema predviđenih odgovarajućih sadržaja. Ne može se opisivati <i>načine i ulogu primanja kršćanstva između različitih naroda</i> , nego se možda mogu tumačiti razlike u načinima primanja kršćanstva kod raznih naroda. Niti jedan ishod u ovom području nije specifično vezan uz hrvatsku povijest.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Seoba Slavena i pokršćavanje iz različitih središta Arapska Država – doprinosi Islama znanstvenoj misli i razvoju Europe Crkvena reforma 11. stoljeća i hrvatski prostori Romanička i gotička umjetnost u graditeljstvu Razvoj sveučilišta, pučke i viteške kulture Renesansna umjetnost na hrvatskim prostorima Širenje protestantizma i katolička obnova na hrvatskim prostorima			
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Duhovna i svjetovna tropismena kultura srednjovjekovne Hrvatske Književnost i umjetnost baroka na hrvatskim prostorima			

Osnovna škola Povijest 7. razred – 70 sati godišnje

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	Prije svega potrebno je istaknuti kako predloženi dokument nije popravljiv, pa nije moguće pisati primjedbe s takvom premisom, nego tek postaviti niz pitanja i ukazati na nelogičnosti, historiografske netočnosti, jezične i stilske nezgrapnosti i smislene nesuvislosti. U uvodnom dijelu, autori ovoga kurikuluma govore da se sadržaji (odnosno teme) “iz nacionalne, europske i svjetske povijesti proučavaju kronološkim redom” [...] U svakom razredu predviđeno je 28 obaveznih tema iz nacionalne povijesti te razvoja zakonodavstva, ljudskih prava i građanskog društva s pripadajućim odgojno-obrazovnim ishodima. Njima se pridružuju preporučene izborne teme iz europske i svjetske povijesti...”

			<p>U sedmom razredu tema ima 28, ali je tema iz hrvatske povijesti SAMO 12, a 16 je iz europske/svjetske (jedna od njih iz američke).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hrvatske zemlje u vrijeme dvorskog apsolutizma 2. Hrvatske zemlje u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. 3. Industrijske revolucije – razvoj gradova i radnički pokreti 4. Industrijalizacija Hrvatske 5. Napoleonove reforme u Ilirskim pokrajinama 6. Proljeće naroda – revolucije 1848./1849. 7. Oslobodilački pokreti i razvoj nacija u Osmanskom Carstvu 8. Novi apsolutizam – temelji moderne Hrvatske 9. Građanske reforme u doba bana Ivana Mažuranića 10. Razvoj Hrvatske u doba bana Khuena-Héderváryja 11. Trijumf znanosti i tehnologije i njihova primjena u kapitalizmu 12. Vojno-politički savezi i odnosi među državama 13. Usporedba apsolutističkih i srednjovjekovnih monarhija 14. Američki rat za nezavisnost 15. Francuska revolucija 16. Napoleonovo doba 17. Primjeri nastanka nacionalnih država: Italija i Njemačka 18. Berlinski kongres i problem Istočnog pitanja 19. Politički planovi; djelatnost iliraca i njihova postignuća 20. Počeci parlamentarnog života u Habsburškoj Monarhiji i hrvatskim zemljama 21. Austro-ugarska i Hrvatsko-ugarska nagodba 22. Imperijalizam i podjela svijeta 23. Promjene u hrvatskoj politici i rješavanje hrvatskog pitanja na početku 20. stoljeća 24. Prvi svjetski rat – izmjena granica u Europi 25. Dvorski apsolutizam u Habsburškoj Monarhiji 26. Prosvjetiteljstvo i prosvijećeni apsolutisti (Habsburška Monarhija, Pruska i Rusija) 27. Konzervativizam, liberalizam i nacionalni pokreti (1815.-1848.) 28. Nastanak i razvoj hrvatske nacije u dopreporodno i preporodno doba <p>To je ovako izvađeno iz dokumenta. Pokušajmo to složiti kronološkim redom:</p>
--	--	--	---

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Usporedba apsolutističkih i srednjovjekovnih monarhija 2. Dvorski apsolutizam u Habsburškoj Monarhiji 3. Prosvjetiteljstvo i prosvijećeni apsolutisti (Habsburška Monarhija, Pruska i Rusija) 4. Hrvatske zemlje u vrijeme dvorskog apsolutizma 5. Hrvatske zemlje u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. 6. Američki rat za nezavisnost 7. Francuska revolucija 8. Napoleonovo doba 9. Napoleonove reforme u Ilirskim pokrajinama 10. Industrijske revolucije – razvoj gradova i radnički pokreti 11. Industrijalizacija Hrvatske 12. Nastanak i razvoj hrvatske nacije u dopreporodno i preporodno doba 13. Politički planovi; djelatnost iliraca i njihova postignuća 14. Novi apsolutizam – temelji moderne Hrvatske 15. Konzervativizam, liberalizam i nacionalni pokreti (1815.-1848.) 16. Proljeće naroda – revolucije 1848./1849. 17. Primjeri nastanka nacionalnih država: Italija i Njemačka 18. Oslobodilački pokreti i razvoj nacija u Osmanskom Carstvu 19. Berlinski kongres i problem Istočnog pitanja 20. Imperijalizam i podjela svijeta 21. Trijumf znanosti i tehnologije i njihova primjena u kapitalizmu 22. Počeci parlamentarnog života u Habsburškoj Monarhiji i hrvatskim zemljama 23. Austro-ugarska i Hrvatsko-ugarska nagodba 24. Građanske reforme u doba bana Ivana Mažuranića 25. Razvoj Hrvatske u doba bana Khuena-Héderváryja 26. Promjene u hrvatskoj politici i rješavanje hrvatskog pitanja na početku 20. st. 27. Vojno-politički savezi i odnosi među državama 28. Prvi svjetski rat – izmjena granica u Europi
--	--	--	--

<p>POV OŠ A.7.1. Učenik opisuje međusobne odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina u 18. i 19. stoljeću.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uspoređuje reforme Marije Terezije i Josipa II. i njihov utjecaj na hrvatske zemlje s pragmatičkom sankcijom i obnovom hrvatskih zemalja usmjerenom na pojedinca i razvoj društva u vrijeme dvorskog apsolutizma (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva). 	<p>Učenik objašnjava posljedice industrijskih i građanskih revolucija s naglaskom na društvene promjene u Europi, svijetu i na prostoru hrvatskih zemalja.</p>	<p>Što znači da učenik “opisuje međusobne odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina”? Kako se to može uspoređivati i opisivati? Treba li opisivati primjerice odnose Gaj/Hrvati, Strossmayer/katolici, Marx/radnici?</p>
<p>POV OŠ A.7.2. Učenik analizira dinamiku društvenih promjena u 18. i 19. stoljeću.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - objašnjava posljedice industrijskih i građanskih revolucija s naglaskom na društvene promjene u Europi, svijetu i na prostoru hrvatskih zemalja (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje). - analizira utjecaj građanskog zakonika na rušenje feudalnog društva i razvijanje građanskih prava s posebnim osvrtom na Ilirske pokrajine (kontinuitet i promjena, etička prosudba). - opisuje promjene nastale pod utjecajem nacionalnih strujanja u okviru država srednje Europe s državama koje su bile pod vlašću Osmanskog Carstva (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje). 	<p>Uspoređuje razvoj Hrvatske u doba bana Khuena-Héderváryja s temeljima moderne Hrvatske u vrijeme novog apsolutizma i građanskim reformama u doba bana Ivana Mažuranića.</p>	<p>Nejasno je što se podrazumijeva u potpuno nerazumljivo opisanom ishodu “učenik uspoređuje reforme Marije Terezije i Josipa II i njihov utjecaj na hrvatske zemlje s pragmatičkom sankcijom i obnovom hrvatskih zemalja usmjerenom na pojedinca i razvoj društva u vrijeme dvorskog apsolutizma”.</p> <p>Što je to “obnova hrvatskih zemalja usmjerena na pojedinca i razvoj društva”? Kako se mogu uspoređivati reforme i pragmatička sankcija?</p> <p>Koncept “feudalno društvo”u pravno-povijesnom kontekstu nije historiografski točan. Treba stajati “staleško društvo”.</p> <p>Tko je srušio “feudalno društvo” (staleško društvo) - zar Napoleonov kodeks?</p> <p>Razrada ishoda: “opisuje promjene nastale pod utjecajem nacionalnih strujanja u okviru država srednje Europe s državama koje su bile pod vlašću Osmanskog Carstva” je besmislen. Ne može se opisivati promjene u okviru država srednje Europe s državama pod vlašću Osmanskog Carstva.</p> <p>Što je to “nacionalno strujanje” - valjda nacionalno-integracijski procesi, preporodni pokreti, proces stvaranja/nastanka nacije? Koje su to “države srednje Europe”? Postoji samo jedna relevantna za hrvatsku povijest - Habsburška monarhija; u Rusiji i Njemačkoj (ako i jesu dijelom na području srednje Europe) odvijali su se drugi procesi, a područja na kojima nastaju male nacije nisu države.</p>

	<p>- uspoređuje razvoj Hrvatske u doba bana Khuena-Héderváryja s temeljima moderne Hrvatske u vrijeme novog apsolutizma i građanskim reformama u doba bana Ivana Mažuranića (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva).</p>		<p>Koje su to "države koje su bile pod vlašću Osmanskog Carstva" - antičke grčke države, srednjovjekovna Bugarska, Srbija, Ugarska? Nove države tek nastaju u 19. stoljeću, i to u njegovoj drugoj polovici.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Hrvatske zemlje u vrijeme dvorskog apsolutizma Hrvatske zemlje u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. Industrijske revolucije – razvoj gradova i radnički pokreti Industrijalizacija Hrvatske Napoleonove reforme u Ilirskim pokrajinama Proljeće naroda – revolucije 1848./1849. Oslobodilački pokreti i razvoj nacija u Osmanskom Carstvu Novi apsolutizam – temelji moderne Hrvatske Građanske reforme u doba bana Ivana Mažuranića Razvoj Hrvatske u doba bana Khuena-Héderváryja</p>			<p>Kako bi preporučeni sadržaji imali smisla, posebice iz perspektive usvajanja vještine uspoređivanja, trebalo bi stajati "Hrvatske zemlje u vrijeme dvorskog apsolutizma" i "Hrvatske zemlje u vrijeme prosvijećenog apsolutizma", što, uz dvorski, podrazumijeva i uvođenje koncepta "prosvijećeni apsolutizam".</p> <p>Napoleon odnosno Francuzi su provodili reforme i prije nego su osnovali Ilirske pokrajine. Zašto praznina između Josipa II/Napoleona i neoapsolutizma (to je bolji naziv od "novi apsolutizam")?</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Nova ideja države i društva: trodioba vlasti, društveni ugovor, deklaracija nezavisnosti, deklaracija o pravima čovjeka i građanina, povelja slobode i prava pojedinaca Razvoj građanskih i ljudskih prava (ukidanje ropstva) Prvi svjetski rat – položaj vojnika i život civila (Božićna utakmica) Za preporučene teme učitelji sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			<p>Ovakva preporuka vezana uz I. svjetski rat je posve neprimjerena, uz obilje raznih važnijih i zanimljivih tema. Prvi svjetski rat ne može se svesti na Božićnu utakmicu (točnije božićne utakmice), niti taj događaj govori o društvu.</p> <p>Sintagma "priroda sadržaja povijesne priče" nema znanstveno utemeljenje.</p>
<p>B. EKONOMIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV OŠ B.7.1. Učenik objašnjava prosvijećeni apsolutizam i industrijalizaciju u smislu modernizacije i općeg blagostanja, posebice s ciljem jačanja gospodarstva.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava kako su se ideje prosvijećenog apsolutizma manifestirale na području reformi koje su se odnosile na gospodarstvo (urbarijalne regulacije Marije Terezije) (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice). - analizira gospodarske promjene koje su posljedica industrijskih revolucija i utjecaj ranog kapitalizma (uzroci i posljedice, usporedba i sučeljavanje). - opisuje kako je tehnološki napredak utjecao na svakodnevni život po pitanju bržeg razvoja novih tehnologija (tvornice, željeznica, promet, komunikacije, elektrifikacija i sl.) u doba strojeva s posebnim osvrtom na Hrvatsku (kontinuitet i promjene, povijesna perspektiva). 	<p>Učenik objašnjava kako su se ideje prosvijećenog apsolutizma manifestirale na području reformi koje su se odnosile na gospodarstvo (urbarijalne regulacije Marije Terezije).</p> <p>Učenik analizira gospodarske promjene koje su posljedica industrijskih revolucija i utjecaj ranog kapitalizma.</p>	<p>Što je opće blagostanje? Kako se do njega dolazi?</p> <p>Na koga se, odnosno na što se odnosi ishod “učenik analizira ... utjecaj ranog kapitalizma” i kako to učenik čini? Je li riječ o nedovršenoj misli? Ili je riječ “utjecaj” suvišna, pa učenik treba analizirati gospodarske promjene koje su posljedica industrijske revolucije i (pojave/nastanka/razvoja) ranog kapitalizma?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Hrvatske zemlje u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. Industrijske revolucije – razvoj gradova i radnički pokreti Trijumf znanosti i tehnologije i njihova primjena u kapitalizmu Industrijalizacija Hrvatske</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Gospodarstva južnih američkih kolonija (plantaže duhana, pamuka, indiga)</p>			

<p>Prometne komunikacije i spajanje svijeta Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga. Učitelj može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.</p>			<p>Dobrodošla inicijativa da se iskorači iz europskih okvira, ali zašto ova tema uz obilje sjajnih i važnih tema svjetske povijesti 19. stoljeća. Također, zašto je potrebno specificirati primjere plantaža (zašto onda nema plantaža šećerne trske)?</p> <p>Država se ne spominje ranije. Ovdje se valjda misli na onu domenu/područje koja se ovdje označava/naziva Politika.</p>
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
<p>POV OŠ C.7.1. Učenik analizira važnost širenja izuma i tehnologija, napredak koji postaje s vremenom sve brži.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava utjecaj razvoja prirodnih znanosti koje su potaknute s prosvjetiteljskim idejama (npr. darvinizam) (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena). - opisuje napredak medicine, zbrinjavanje ranjenika (Crveni križ) (povijesna perspektiva, etička prosudba) - analizira razvoj i utjecaj pojave militarizma na utrku u naoružanju (vojno-politički savezi) (povijesna perspektiva, etička prosudba) - istražuje pojavu novih tehnologija i razvoja znanosti koje su se koristile za proizvodnju novih vrsta oružja (povijesna perspektiva, etička prosudba). 	<p>Učenik objašnjava utjecaj razvoja prirodnih znanosti koje su potaknute s prosvjetiteljskim idejama (npr. darwinizam).</p> <p>Učenik istražuje pojavu novih tehnologija i razvoja znanosti koje su se koristile za proizvodnju novih vrsta oružja.</p>	<p>Darwin i darvinizam pojavljuju se mnogo kasnije od prosvjetiteljskih ideja i ne mogu se izravno povezati.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Trijumf znanosti i tehnologije i njihova primjena u kapitalizmu</p>			

Vojno-politički savezi i odnosi među državama			Je li važna samo primjena znanosti i tehnologije u kapitalizmu ili u društvu uopće. Društvo se ne može svesti na kapitalizam, pogotovo ne u 18. i početkom 19. st.
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Kolonijalizam i imperijalizam Građanska i ljudska prava; utjecaj ideja na kulturu i stvaralaštvo			Kojih i čijih ideja, kakvih ideja i na čije stvaralaštvo? Nejasna i neprecizna formulacija.
D. POLITIKA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV OŠ D.7.1. Učenik analizira različitost državnih uređenja i politika koje se isprepleću kroz sklapanje saveza i interesnih perspektiva od 18. do 20. stoljeća.	Učenik: - uspoređuje promjene državnog uređenja u Europi i svijetu kao i političku preobrazbu na primjeru dogadaja u Sjevernoj Americi i Francuskoj (prostor i vrijeme, kontinuitet i promjena). - analizira revolucije 1848./1849., nacionalne pokrete u Europi i problem Istočnog pitanja (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena). - analizira političke planove i posljedice smjera državne politike proizišle iz djelatnosti iliraca i zbivanja u kojima se našla središnja vlast u Beču (izgubljeni rat s Pijemontom i Pruskom)	Učenik uspoređuje promjene državnog uređenja u Europi i svijetu kao i političku preobrazbu na primjeru dogadaja u Sjevernoj Americi i Francuskoj. Učenik objašnjava uzroke nastanka vojno-političkih saveza koji su doveli do polarizacije svijeta i izazvali Prvi svjetski rat s osvrtom na promjene u hrvatskoj politici i rješavanje hrvatskog pitanja na početku 20. stoljeća.	Kojih dogadaja ? Ako se misli, što je logično za pretpostaviti, na revolucije, onda to treba tako i navesti. Kako se sklapaju savezi i perspektive? Što su to “interesne perspektive”? Nejasna i neprecizna formulacija. Što je to problem pitanja ? Potpuno nezgrapna formulacija. Kakve i čije državne politike? Tko su ilirci i gdje djeluju, a tko određuje i provodi državnu politiku? Nisu ilirci valjda utjecali na sadržaj državne politike? Osim toga, iliraca u vrijeme ratova Austrije protiv Pijemonta i Pruske više nema.

	(uzroci i posljedice, vrijeme i prostor). - objašnjava uzroke nastanka vojno-političkih saveza koji su doveli do polarizacije svijeta i izazvali Prvi svjetski rat s osvrtom na promjene u hrvatskoj politici i rješavanje hrvatskog pitanja na početku 20. stoljeća (vrijeme i prostor, kontinuitet i promjena).		
			“Rješavanje hrvatskog pitanja na početku 20. stoljeća”? Nije jasno o čemu se radi.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Usporedba apsolutističkih i srednjovjekovnih monarhija Američki rat za nezavisnost Francuska revolucija Napoleonovo doba Proljeće naroda – revolucije 1848./1849. Primjeri nastanka nacionalnih država: Italija i Njemačka Berlinski kongres i problem Istočnog pitanja Politički planovi; djelatnost iliraca i njihova postignuća Počeci parlamentarnog života u Habsburškoj Monarhiji i hrvatskim zemljama Austro-ugarska i Hrvatsko-ugarska nagodba Imperijalizam i podjela svijeta Vojno-politički savezi i odnosi među državama Promjene u hrvatskoj politici i rješavanje hrvatskog pitanja na početku 20. stoljeća Prvi svjetski rat – izmjena granica u Europi			Što je to problem pitanja ? Osim toga, Istočno pitanje javlja se u najmanju ruku od zadnje četvrtine 18. stoljeća, dakle više od stotinu godina ranije. Ako već, onda tu temu treba nasloviti “Istočno pitanje i Berlinski kongres” ili “Pokušaj rješavanja Istočnog pitanja na Berlinskom kongresu”.
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Međunarodne krize i lokalni ratovi na početku 20. stoljeća Vrhunac imperijalizma			
E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	

<p>POV OŠ E.7.1. Učenik opisuje različite ideje, njihova dostignuća i vrijednosti te važnost i doprinos intelektualnog i kulturnog stvaralaštva.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razlikuje dvorski apsolutizam od važnosti prosvjetiteljskih ideja o slobodi, koje su se manifestirale i odrazile na području filozofije, religije i ukupnog života i stvaralaštva (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva). - prepoznaje dostignuća i vrijednosti konzervativizma, liberalizma, socijalizma, radničkimi nacionalnih pokreta (povijesna perspektiva, etička prosudba). - uočava važnost i doprinos intelektualnog i kulturnog stvaralaštva hrvatskih preporoditelja koje se odrazilo na hrvatsku književnost i cjelokupno stvaralaštvo (povijesna perspektiva, etička prosudba). 	<p>Učenik prepoznaje dostignuća i vrijednosti konzervativizma, liberalizma, socijalizma, radničkih i nacionalnih pokreta.</p> <p>Učenik uočava važnost i doprinos intelektualnog i kulturnog stvaralaštva hrvatskih preporoditelja koje se odrazilo na hrvatsku književnost i cjelokupno stvaralaštvo.</p>	<p>Dvorski apsolutizam se s onim prosvijećenim može uspoređivati samo kad su u pitanju status i funkcija vladara i oblici vladarske legitimacije. Prirodno pravo, kojim se inspirira i slobodarska filozofija prosvjetiteljstva, ima važnu ulogu i u 17. stoljeću u okviru političkih teorija apsolutizma.</p> <p>Učenik razlikuje apsolutizam od važnosti ideja. Što znači ta rečenica? Potpuno je nejasno kako bi se fenomeni različite vrste trebali uspoređivati, pa onda i razlikovati (osim na banalnoj razini da se ne radi o jednoj te istoj stvari).</p> <p>Je li ovdje primjerena riječ “vrijednosti”? Sve su ove doktrine nastale u 19. stoljeću, ali promijenjene postoje i danas; za nekoga je ono što je vrijednost konzervativizma zapravo mana, nedostatak (recimo liberalima) ili obratno.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Dvorski apsolutizam u Habsburškoj Monarhiji Prosvjetiteljstvo i prosvijećeni apsolutisti (Habsburška Monarhija, Pruska i Rusija) Konzervativizam, liberalizam i nacionalni pokreti (1815.-1848.) Nastanak i razvoj hrvatske nacije u dopreporodno i preporodno doba</p>			<p>Budući da je paradigmatički primjer dvorsko-apsolutističke monarhije u europskim okvirima Francuska Luja XIV., dvorski apsolutizam u Habsburškoj Monarhiji se ne može razumjeti ukoliko se prethodno ne obradi ta nastavna tema.</p> <p>Hrvatska nacija nastajala je dugo i ne istovremeno na cijelom području današnje Hrvatske i susjednih zemalja u kojima žive Hrvati - i to bi učenik morao ponijeti već iz sedmog razreda: spoznaju da su se Hrvati kao jedinstven narod, nacija u modernom smislu riječi,</p>

	<p>formirali tijekom 19. stoljeća, a ne samo da uče o nastanku i razvoju nacije u vrijeme prve polovice stoljeća.</p> <p>Kroz temu "Nastanak i razvoj hrvatske nacije u 19. st." može se obraditi velik dio hrvatske povijesti ovog razdoblja.</p> <p>Osim toga još jedna važna nacionalna tema je "Modernizacijski procesi u hrvatskim zemljama u 19. stoljeću". Kroz te ili slično nazvane dvije teme moglo bi se obraditi štošta iz hrvatske povijesti, mnogo suvislije i bolje organizirano nego što je to učinjeno ovim prijedlogom.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Francuski enciklopedisti i prosvjetiteljstvo Romantizam i ideja slobode u znanosti i umjetnosti Umjetnost na prijelazu stoljeća - slikarstvo, glazba i književnost</p>	<p>Što je s fotografijom, filmom i drugim novinama?</p>

Osnovna škola Povijest 8. razred – 70 sati godišnje

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
<p>POV OŠ A.8.1. Učenik opisuje međusobne odnose različitih društvenih skupina tijekom 20. stoljeća.</p>	<p>Učenik: - opisuje glavna obilježja demokratskih i totalitarnih društava između dva svjetska rata, sličnosti i razlike fašizma, nacizma (nacionalsocijalizma) i komunizma te političke saveze i prve agresije uoči Drugoga svjetskog rata (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva).</p>	<p>Učenik opisuje glavna obilježja demokratskih i totalitarnih društava između dva svjetska rata, sličnosti i razlike fašizma, nacizma i komunizma te političke saveze i prve agresije uoči Drugoga svjetskog rata.</p>	<p>Totalitarno društvo nije postignuto u nijednom pokušaju; može biti govora o usporedbi totalitarnih režima i država, ali ne i totalitarnih društava. Eventualno se može govoriti o otvorenim i zatvorenim društvima. Povrh toga, totalitarizam je koncept koji opisuje metodu vladanja i društveno-političko-ekonomsko organiziranje države, ali ne i ideološku osnovicu pojedinih promatranih režima, a njena analiza daje mnogo više mogućnosti za usporedbu i sučeljavanje.</p> <p>Što je s državama koje nisu bile ni demokratske, niti totalitarne (npr. jugoslavenska monarhija između dva svjetska rata)? Hoće li učenici ostati uskraćeni za opis i analizu društvenih promjena u takvim državama?</p>

<p>POV OŠ A.8.2. uspoređuje dinamiku i promjene u pojedinim društvima tijekom 20. stoljeća</p>	<p>- uspoređuje „lude dvadesete“ na Zapadu i društvene promjene u SSSR-u (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva).</p> <p>- uspoređuje društvena previranja i težnje za boljim društvom: borbu za ljudska i građanska prava, dekolonizaciju i studentske pokrete u polariziranom svijetu (uzroci i posljedice, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- opisuje stradanja i progone stanovništva u 20. stoljeću, Holokaust, žrtve rata i poraća u Europi i svijetu, te društvene promjene u drugoj Jugoslaviji nastale modernizacijom i masovnim opismenjavanjem (uzroci i posljedice, usporedba i sučeljavanje).</p>	<p>Učenik opisuje stradanja i progone stanovništva na području Jugoslavije te društvene promjene u drugoj Jugoslaviji nastale modernizacijom i masovnim opismenjavanjem.</p>	<p>Postoji li osnova za usporedbu “ludih dvadesetih” i društvenih promjena u SSSR?</p> <p>Ako se obrađuju samo žrtve rata i poraća, znači li to da se neće obraditi žrtve ubijene prije rata (Gulag, gladomor?)</p> <p>Proces modernizacije i opismenjivanja započet je i prije socijalističke Jugoslavije. Znači li to da učenici neće morati usvojiti znanja o tim procesima?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Versajski poredak i novonastalo stanje u Europi Fašizam, nacizam i komunizam Stradanja i zločini protiv čovječnosti. Holokaust Hrvatska i Hrvati u Drugom svjetskom ratu Hrvatska i Hrvati u drugoj Jugoslaviji Društvena previranja u drugoj polovici 20.stoljeću</p>			<p>Zašto samo u Europi? Versajski je poredak uključivao i reorganizaciju područja izvan Europe.</p> <p>Potrebno je preciznije i jasnije definirati na koja se stradanja misli.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Španjolska gripa i demografske promjene Indija-otpor kolonijalnoj vlasti Borba žena za ostvarivanje prava Za preporučene teme učitelji sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje</p>			

<p>problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			
<p>B. EKONOMIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV OŠ B.8.1. Učenik objašnjava gospodarsku aktivnost pojedinih država tijekom 20. stoljeća.</p>	<p>Učenik: - objašnjava uzroke, tijek i posljedice Velike gospodarske krize i refleksiju na globalnoj razini (uzroci i posljedice, povijesna perspektiva).</p>	<p>Učenik analizira povezanost i utjecaj političkih doktrina s gospodarskim oporavkom Europe (Marshallov plan i Trumanova doktrina) nakon Drugoga svjetskog rata.</p>	<p>Države nisu jedini subjekt gospodarske aktivnosti u 20. stoljeću. Što je s multinacionalnim kompanijama, osobito pred kraj stoljeća u doba globalizacije? Potrebno je precizirati na koju se krizu misli, budući da je u 20. stoljeću zabilježen velik broj ekonomskih kriza.</p>
<p>POV OŠ B.8.2. Učenik uspoređuje različite gospodarske sustave tijekom 20. stoljeća.</p>	<p>- uspoređuje specifičnosti gospodarskog razvoja Europe, svijeta i Kraljevine Jugoslavije 1930-ih godina (usporedba i sučeljavanje, usporedba i sučeljavanje, povijesni izvori).</p> <p>- analizira povezanost i utjecaj političkih doktrina s gospodarskim oporavkom Europe (Marshallov plan i Trumanova doktrina) nakon Drugoga svjetskog rata (povijesni izvori, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- uspoređuje razlike između kapitalističkog (tržišnog) i socijalističkog (planskog) gospodarskog sustava od 1945. do 1990.</p>	<p>Učenik objašnjava glavna gospodarska obilježja i nejednakost gospodarskog razvoja druge Jugoslavije i Hrvatske te razlike u odnosu na ostale komunističke države u Europi.</p>	<p>“Marshallov”, a ne “Marshallov” plan.</p>

	(usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena). - objašnjava glavna gospodarska obilježja i nejednakost gospodarskog razvoja druge Jugoslavije i Hrvatske te razlike u odnosu na ostale komunističke države u Europi (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva).		Kapitalistički gospodarski sustav može ali i ne mora biti tržišni; niz kapitalističkih zemalja je nakon Drugog svjetskog rata na razne načine regulirao ili čak planirao ekonomske aktivnosti. Zbog čega izostaje usporedba sa zapadnoeuropskim ili drugim svjetskim ekonomijama?
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Svijet 1929-1939. Velika ekonomska kriza Hrvatska i Hrvati u prvoj Jugoslaviji Hladni rat i blokovska podjela svijeta Hrvatska i Hrvati u drugoj Jugoslaviji			Period Velike ekonomske depresije tridesetih nije trajao do 1939. Nije li tema o Hladnom ratu i blokovskoj podjeli prikladnija za domenu D (Politika), budući da je blokovska podjela utemeljena mnogo više na ideološkim nego na ekonomskim razlozima?
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Potrošačko društvo i konzumerizam Lude dvadesete Keynesov model i New Deal Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga. Učitelj može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.			Zašto je ovo ("Lude dvadesete") preporučena tema u domeni B(Ekonomija), a ne domeni A (Društvo), kad je riječ o prvenstveno društveno uvjetovanom, a ne ekonomskom fenomenu?
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	

<p>POV OŠ C.8.1. Učenik analizira razvoj tehnologija i objašnjava nove izume koji su promijenili život čovjeka u 20. stoljeću.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uspoređuje razvoj tehničkih dostignuća koja su promijenila i olakšala svakodnevni život čovjeka na hrvatskim prostorima i širem okruženju između dva svjetska rata (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje). - opisuje na koji način znanost (npr. atomska energija) može biti zlouporabljena u političke svrhe te u kojoj mjeri industrija oružja utječe na politiku i ratove (uzroci i posljedice, etička prosudba). - analizira promjene u svakodnevnom životu koje su nastale uporabom televizije i računala i drugih tehnoloških izuma na prostoru Hrvatske i u širem okruženju od Drugoga svjetskog rata do danas (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje). 	<p>Učenik u spoređuje razvoj tehničkih dostignuća koja su promijenila i olakšala svakodnevni život čovjeka na hrvatskim prostorima i širem okruženju.</p> <p>Učenik opisuje na koji način znanost (npr. atomska energija) može biti zlouporabljena u političke svrhe te u kojoj mjeri industrija oružja utječe na politiku i ratove.</p>	<p>Zbog čega je u ishodima zapostavljena znanost a istaknuta tehnologija?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Znanost, umjetnost, kultura i sport između dva svjetska rata Drugi svjetski rat 1939.-1942. Europa i svijet s posebnim osvrtom na područje od Podunavlja do Sredozemlja Drugi svjetski rat 1943.-1945. Europa i svijet s posebnim osvrtom na područje od Podunavlja do Sredozemlja Hrvatska i Hrvati u drugoj Jugoslaviji Znanost, umjetnost, kultura i sport u drugoj polovici 20. stoljeća</p>			

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Drugi svjetski rat –globalna slika sukobljenih snaga, vojske, industrije i tehnologije Proizvodnja kućanskih aparata i svakodnevni život Istraživanja svemira			
D. POLITIKA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV OŠ D.8.1. Učenik analizira proces razvoja država na prostoru Europe i svijeta tijekom 20. stoljeća.	Učenik: - analizira političku kartu Europe i odredbe Versajske konferencije, ulazak Hrvatske u prvu Jugoslaviju i hrvatsko pitanje unutar prve Jugoslavije uključujući i stvaranje Banovine Hrvatske	Učenik analizira političku kartu Europe i odredbe Versajske konferencije, ulazak Hrvatske u prvu Jugoslaviju, hrvatsko pitanje unutar prve Jugoslavije uključujući i stvaranje Banovine Hrvatske	Zašto se ne analizira i karta svijeta? Versajska konferencija uređivala je i pitanje kolonija Centralnih sila.
POV OŠ D.8.2. Učenik opisuje nastanak i nestanak dviju jugoslavenskih država kao i stvaranje samostalne i demokratske Hrvatske.	Učenik: - usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva). - opisuje tijek Drugoga svjetskog rata, savezničku koaliciju i velike bitke na području od Podunavlja do Sredozemlja s posebnim osvrtom na zbivanja u Hrvatskoj – NDH i partizanski antifašistički pokret (uzroci i posljedice, prostor i vrijeme). - opisuje i Hladni rat, dekolonizaciju i Pokret nesvrstanih. (vrijeme i prostor, uzroci i posljedice).	Analizira utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunističkih režima u Europi na događaje u Hrvatskoj, jačanje nacionalnih pokreta u jugoslavenskim republikama, velikosrpski ekspanzionizam, uvođenje višestranačja, „božićni“ Ustav, raskid državno-pravnih veza sa SFRJ i borbu za međunarodno priznanje Hrvatske, kao i mirnu reintegraciju i proces izgradnje mira po završetku Domovinskog rata.	Valja precizirati na koje dvije od tri jugoslavenskih država koje su postojale u 20. stoljeću se odnosi ovaj ishod. Područje od Podunavlja do Sredozemlja pokriva velik dio Europe. Valja preciznije definirati prostor na koji se formulacija odnosi. Zašto je izostavljen UN, što je službeno ime savezničke koalicije u Drugom svjetskom ratu? Zašto se ne spominje osnutak OUN nakon rata?

	<p>- analizira utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunističkih režima u Europi na događaje u Hrvatskoj, velikosrpski ekspanzionizam, odluke o samostalnosti RH 25. lipnja 1991 te o raskidu državnopravnih veza sa SFRJ od 8. listopada 1991. i borbu za međunarodno priznanje Hrvatske, kao i mirnu reintegraciju i proces izgradnje mira po završetku Domovinskog rata (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice).</p> <p>- opisuje oružanu pobunu dijela Srba u Hrvatskoj, obranu i oslobađanje okupiranih područja RH 1991.-1995., ulogu Hrvatske i Hrvata u obrani BiH od velikosrpske agresije, sukob Bošnjaka i Hrvata, savezničko djelovanje Armije BiH i hrvatskih snaga u oslobađanju dijelova BiH od okupacije srpskih snaga i Daytonski sporazum (povijesna perspektiva, uzroci i posljedice).</p>		<p>Zašto je izostavljeno uvođenje višestranačja u RH? Slom komunizma ne podrazumijeva nužno kraj diktature.</p> <p>Nužno je preciznije definirati prostore koji su reintegrirani u pravni poredak RH mirnim putem.</p> <p>Što je to izgradnja mira nakon završetka rata? Mir je definiran izostankom ratnih sukoba..</p> <p>Zbog čega je izostavljena uloga JNA u agresiji na RH?</p> <p>Nužno je preciznije definirati "hrvatske snage".</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Versajski poredak i novonastalo stanje u Europi Raspad Austro-Ugarske i stvaranje Države SHS Hrvatska i Hrvati u prvoj Jugoslaviji Hrvatsko pitanje u prvoj Jugoslaviji do sporazuma Cvetković-Maček Banovina Hrvatska</p>			<p>Uz "...stanje u Europi", dodati "i svijetu".</p> <p>Ova tema obuhvaća i sljedeće dvije. Može ih se objediniti radi rasterećenja učenika.</p>

<p>Drugi svjetski rat 1939. do 1942. Europa i svijet s posebnim osvrtom na područje od Podunavlja do Sredozemlja Drugi svjetski rat 1943. do 1945. Europa i svijet s posebnim osvrtom na područje od Podunavlja do Sredozemlja Hrvatska i Hrvati u Drugom svjetskom ratu Hrvatska i Hrvati u drugoj Jugoslaviji Slom komunizma u Europi i pad Berlinskog zida Proces raspada druge Jugoslavije i stvaranje samostalne Republike Hrvatske Oružana pobuna i prvi oružani sukobi u Hrvatskoj Velikosrpska oružana agresija na RH. Područje RH i BiH kao jedinstveno ratište Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Međunarodno priznanje Republike Hrvatske Haška mirovna konferencija i dolazak snaga UN-a na okupirana područja RH Oslobodilačke operacije Hrvatske vojske i policije: Maslenica, Bljesak, Oluja Rat u BiH, Daytonski sporazum Mirna reintegracija i posljedice Domovinskog rata Hrvatska u 21. stoljeću</p>			<p>Po čemu je područje “od Podunavlja do Sredozemlja” specifično? Valja ga preciznije definirati, jer se u ovom obliku može odnositi na veliku većinu europskog kontinenta.</p> <p>Pad Berlinskog zida prethodi slomu komunizma</p> <p>Čija pobuna? Potrebno je preciznije definirati.</p> <p>Reintegracija čega? Potrebno je preciznije definirati.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Zbog obimnosti političke povijesti u 20. stoljeću, koju nije moguće izbjeći, nije potrebno kreirati nove teme već učitelj i učenici trebaju svoju pojačanu kreativnost iskazati u što većoj mjeri na obveznim sadržajima.</p>			<p>Politička je povijest obimna u svim razdobljima. Valja jasnije navesti razloge većeg inzistiranja autora kurikuluma na političkoj povijesti 20 stoljeća u odnosu na ranija razdoblja.</p>
<p>E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV OŠ E.8.1. Učenik opisuje kreativno ljudsko djelovanje i stvaralaštvo i vrednuje položaj vjerskih zajednica u pojedinim društvima u 20. stoljeću.</p>	<p>Učenik: - analizira podređenost znanosti, umjetnosti, kulture i sporta politici totalitarnih režima te položaj vjerskih zajednica u njima, poglavito ulogu nacionalnih manjina i vjerskih zajednica u Hrvatskoj (etička prosudba).</p>	<p>Učenik analizira podređenost znanosti, umjetnosti, kulture i sporta politici totalitarnih režima te položaj vjerskih zajednica u njima.</p>	<p>Zbog čega je u ishodima zapostavljen filozofski aspekt moderne civilizacije?</p> <p>Jesu li vjerske zajednice jedine koje su bile na udaru totalitarnih režima? Što je sa grupama označenim prema klasi, rasi, ili političkom uvjerenju?</p> <p>Je li podređenost znanosti, umjetnosti, kulture i sporta svojstveno samo totalitarnim režimima?</p>

	<p>- opisuje utjecaj športa na život ljudi i povezivanje svijeta u 20. stoljeću (etička prosudba, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- definira umjetničke izričaje ljudskog stvaralaštva kroz razdoblje modernizma i postmodernizma (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva).</p>		
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Znanost, umjetnost, kultura i sport između dva svjetska rata Znanost, umjetnost, kultura i sport u drugoj polovici 20. stoljeća Hrvatska u suvremenom svijetu</p>			<p>Nije li tema o filmskoj industriji prikladnija za domenu Ekonomija?</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Razvoj filmske umjetnosti i filmske industrije Popularna glazba 20. stoljeća Zbog zasićenosti političkom i vojnom poviješću koja je u ovom razdoblju neizbježna preporučuje se više tema unutar filozofsko-religijsko-estetskog područja. Učitelj može sam kreirati nove teme koje mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja.</p>			<p>Zašto je u 8. razredu OŠ neizbježna zasićenost političkom i vojnom povijesti? To je svjesna odluka autora kurikuluma, a ne zadatast na koju se ne može utjecati.</p>

Tablice za srednje škole

1. Srednja škola

Opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija Povijest 1. razred – 70 sati

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	U prvim godinama oba ciklusa učenja povijesti rezerviraju se po dva „sadržaja“ za uvod u povjesničarsku disciplinu. Ne bi ih se smjelo pribrajati nijednoj domeni.

<p>POV SŠ A.1.1. Učenik analizira međusobne odnose pojedinaca i različitih društvenih skupina u Europi, svijetu i na prostoru današnje Hrvatske.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira biološke i kulturne procese u svijetu, Europi i na prostoru današnje Hrvatske koji su doveli do nastanka najranijih ljudskih zajednica i organizacije društvenog života idući tragom približne kronologije, redoslijeda i teritorija pojedinih čovjekovih predaka (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje). - utvrđuje nastanak prvih poznatih naroda na prostoru današnje Hrvatske, prostor obitavanja i društvenu 	<p>Učenik utvrđuje nastanak prvih poznatih naroda na prostoru današnje Hrvatske, prostor obitavanja i društvenu organizaciju i način života.</p>	<p>POV SŠ A.1.1. Bilo bi bolje staviti kronološku odrednicu (u prapovijesti i starom vijeku), a geografsku izostaviti jer je suvišna.</p> <p>Razrada ishoda: I ovdje je geografska odrednica nepotrebna ("u svijetu, Europi i na prostoru današnje Hrvatske"). Umjesto vrlo nerazumljivo oblikovanog dijela rečenice: "idući tragom približne kronologije, redoslijeda i teritorija pojedinih čovjekovih predaka", gdje je redoslijed suvišna riječ, bolje je staviti: "(kronološki slijed i geokulturne cjeline)".</p>
--	--	--	---

<p>POV SŠ A.1.2. Učenik opisuje društvenu dinamiku i promjene u najstarijim kulturama na prostoru današnje Hrvatske, užem i širem okruženju</p>	<p>organizaciju i način života (vrijeme i prostor, kontinuitet i promjena).</p> <p>- uspoređuje promjene u organizaciji društva i položaj pojedinih društvenih slojeva u državama staroga svijeta (povijesna perspektiva, etička prosudba).</p> <p>- uspoređuje organizaciju i život u rimskoj državi te širenje tradicija Rimskog Carstva na prostor današnje Hrvatske (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva)</p>	<p>Učenik uspoređuje organizaciju i život u rimskoj državi te širenje tradicija Rimskog Carstva na prostor današnje Hrvatske.</p>	<p>POV SŠ A.1.2. "Društvenu dinamiku i promjene" nije logično: bolje "dinamiku društvenih promjena"; umjesto "na prostoru današnje Hrvatske, užem i širem okruženju" bolje "na hrvatskome povijesnom prostoru", koji podrazumijeva navedeno.</p> <p>Razrada ishoda: valjalo bi je potpuno preformulirati, budući da se o nastanku naroda odavno ne razmišlja na takav način: "utvrđuje prostor obitavanja, društvenu organizaciju i način života protohistorijskih etničkih zajednica na hrvatskome povijesnom prostoru".</p> <p>Razrada ishoda: budući da nije jasno što s čim treba uspoređivati, bilo bi dobro posve preformulirati: "uspoređuje opću organizaciju i način života u rimskoj državi s njihovim ostvarenjima na hrvatskome povijesnom prostoru".</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Praljudi - od pračovjeka do homo sapiensa Prapovijesno doba – nagli napredak čovječanstva u neolitiku Prvi narodi na tlu Hrvatske – Iliri (Histri, Delmati, Liburni i Japodi) i Kelti Stari Istok – društvene strukture, zakonici i pravo Kolonizacija i romanizacija Ilirika Život u rimskom gradu na istočnoj obali Jadrana</p>			<p>Prapovijesno doba - napredak u neolitiku nikako nije bio "nagli" "Prvi narodi..." - bolje je sadržaj izraziti općenitije: "Stanovništvo hrvatskoga povijesnog prostora u osvitu povijesti". Etnonimi navedeni u sadržaju pripadaju različitim razinama: "Iliri i "Kelti" su uopćeniji nazivi, a trebalo bi im dodati i "Panonce". Histri, Liburni itd. su konkretni narodi sa specifičnom materijalnom kulturom, političkim ustrojem i vlastitim teritorijem, koji se konvencionalno nazivaju Ilirima. Ako se oni navedu poimence, valja imenovati i članove keltske (Taurisci, Segestani, Skordisci) i panonske skupine (npr. Jazi). Svi navedeni etnonimi i kvalifikacije "naroda" za neke od njih podložni su znanstvenim raspravama.</p> <p>"Kolonizacija i romanizacija Ilirika" - bolje "Društvene strukture grčkog i rimskog grada na hrvatskome povijesnom prostoru", budući da se</p>

			<p>termini kolonizacija i romanizacija nakon razvoja postkolonijalnih interpretacija napuštaju.</p> <p>Život u rimskom gradu na istočnoj obali Jadrana - zašto ne uzeti u obzir i one u unutrašnjosti (Siscija, Mursa, Cibale"). Prijedlog: Život u rimskom gradu - primjeri iz Hrvatske. Nastavnik i učenici mogu se koncentrirati na dostupne najbliže primjere i usporediti ih s kojim iz drugih dijelova Hrvatske.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Helenizam mijenja strukturu društva Germani na tlu Rimskog Carstva Za preporučene teme nastavnici sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			
B. EKONOMIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
<p>POV SŠ B.1.1. Učenik analizira gospodarsku aktivnost pojedinih zajednica u prapovijesno doba i u starom vijeku.</p>	<p>Učenik: - identificira procese i promjene koji su doveli do pojave poljoprivrednih zajednica, obrta, trgovine i sjedilačkog načina života kao i promjene koje je donijela uporaba metala diljem svijeta i na prostoru današnje Hrvatske u prapovijesno doba</p>	<p>Učenik identificira procese i promjene koji su doveli do pojave poljoprivrednih zajednica, obrta, trgovine i sjedilačkog načina života kao i promjene koje je donijela uporaba metala diljem svijeta i na prostoru današnje Hrvatske u prapovijesno doba.</p>	<p>POV SŠ B.1.1. Umjesto "prapovijesno doba" bolje je "prapovijesti"</p> <p>Razrada ishoda: "diljem svijeta i na prostoru današnje Hrvatske u prapovijesno doba" bolje: "u svijetu i na hrvatskome povijesnom prostoru u prapovijesti i starom vijeku"</p>

<p>POV SŠ B.1.2. Učenik identificira važnost gospodarskih aktivnosti za razvoj društva u prapovijesno doba i starome vijeku.</p>	<p>(kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice). - analizira gospodarske djelatnosti i način proizvodnje na prostoru država starog Istoka (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje). - analizira utjecaj Grka, Etruščana i Rimljana na stanovnike današnjeg hrvatskog prostora – trgovina, obrti, poljoprivreda (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje).</p>	<p>Učenik analizira utjecaj Grka, Etruščana i Rimljana na stanovnike današnjeg hrvatskog prostora – trgovina, obrti, poljoprivreda.</p>	<p>Razrada ishoda: “današnjeg hrvatskog prostora” - bolje :”na hrvatskome povijesnom prostoru”</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Prapovijesno doba - nagli napredak čovječanstva u neolitiku Metalno doba – jantarski put i megalitski krug Prvi narodi na tlu Hrvatske – Iliri (Histri, Delmati, Liburni i Japodi) i Kelti Grčka kolonizacija na prostoru Sredozemlja i Hrvatske Rimsko gospodarstvo</p>			<p>Prapovijesno doba - napredak u neolitiku nikako nije bio “nagao” “Prvi narodi...” - bolje je sadržaj izraziti općenitije: “Stanovništvo hrvatskoga povijesnog prostora u osvitu povijesti”. Etnonimi navedeni u sadržaju pripadaju različitim razinama: “Iliri i “Kelti” su uopćeniji nazivi, a trebalo bi im dodati i “Panonce”. Histri, Liburni itd. su konkretni narodi sa specifičnom materijalnom kulturom, političkim ustrojem i vlastitim teritorijem, koji se konvencionalno nazivaju Ilirima. Ako se oni navedu poimence, valja imenovati i članove keltske (Taurisci, Segestani, Skordisci) i panonske skupine (npr. Jazi). Svi navedeni etnonimi i kvalifikacije “naroda” za neke od njih podložni su znanstvenim raspravama. Grčka kolonizacija - ne treba “na prostoru Sredozemlja i Hrvatske”</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Gospodarstvo na prostoru Mezopotamije i Egipta – utjecaj vrste zemljišta i okoliša na razvoj obrta i trgovine Kriza Rimskog Carstva – kolonati novi oblik poljoprivredne proizvodnje Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga.</p>			<p>Prijedlog: “gospodarstvo u Mezopotamiji i Egiptu - utjecaj vrste zemljišta i okoliša na razvoj poljoprivrede, obrta i trgovine”. Poljoprivreda, naime, prethodi obrtu i trgovini. Kolonati je nastao početkom carskoga razdoblja. Nije “novi” u doba krize Carstva</p>

Nastavnik može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.			
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ C.1.1. Učenik analizira važnost širenja izuma i tehnologije, u prapovijesno doba i starome vijeku.	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava kako je i zašto čovjek počeo izrađivati oruđa i oružja, najznačajnije izume, njihovo širenje diljem svijeta kao i pojavu i širenje na prostoru današnje Hrvatske (kontinuitet i promjena, vrijeme i prostor). - objašnjava kako su konji, metalna oružja i transportna sredstva u prapovijesti i ranim civilizacijama postali izravna sredstva uz pomoć kojih su neki narodi proširili svoja područja i pokorili druge narode (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena). - uspoređuje megalitske građevine, veličanstvenu pojavu prapovijesne kulture i ranih civilizacija, 	<p>Učenik objašnjava kako je i zašto čovjek počeo izrađivati oruđa i oružja, najznačajnije izume, njihovo širenje diljem svijeta kao i pojavu i širenje na prostoru današnje Hrvatske.</p>	<p>POV SŠ C.1.1 Umjesto “u prapovijesno doba” bolje “u prapovijesti”</p> <p>Razrada ishoda: umjesto “diljem svijeta kao i pojavu i širenje na prostoru današnje Hrvatske”, preciznije: “širenje (svijet i hrvatski povijesni prostor)”</p> <p>Razrada ishoda: valjalo bi posve preformulirati da bi bilo razumljivo: “objašnjava tehnološki napredak u vojevanju (metalno oružje, konjaništvo) i transport (kotač, kola, zaprežne životinje) u prapovijesti i ranim civilizacijama, koji su nekim narodima pomogli da prošire svoja područja i pokore druge”</p> <p>Razrada ishoda nije jasna. Klasične megalitske gradnje datiraju se od 4. do 2. tisućljeća pr. Kr., a nalaze se u dijelovima sjeverozapadne Europe i Sredozemlja. Nisu se “širile diljem svijeta”, niti ih ima na hrvatskome povijesnom prostoru.</p>

<p>POV SŠ C.1.2. Učenik uspoređuje znanstvene izume i razvoj tehnologije u prapovijesno doba i u starome vijeku.</p>	<p>materijale, tehniku i širenje diljem svijeta (povijesni izvori, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- uspoređuje znanstvene discipline i znanstvena dostignuća pojedinih naroda starog svijeta (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena).</p>	<p>Učenik uspoređuje znanstvene discipline i znanstvena dostignuća pojedinih naroda starog svijeta</p>	
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Prapovijesno doba – izumi i tehnologije u paleolitiku i neolitiku Metalno doba – jantarski put i megalitski krug Rat i tehnologije – od luka i strijele do željeznog oružja Stari Istok – izumi , znanosti i tehnologija Grčke znanosti i kulturna baština Znanosti, umjetnost i kultura Rimljana</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Sustav navodnjavanja i „urbana revolucija“ Postignuća rimske tehnologije</p>			
<p>D. POLITIKA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV SŠ D.1.1. Učenik uspoređuje proces stvaranja i širenja države na starom istoku i u Europi u starome vijeku.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - preispituje razvoj država i način vladanja na Starom Istoku te zašto je u drevnoj Grčkoj nastalo mnogo država te zašto i kako se mijenjala njihova organizacija kroz stoljeća - od doseljavanja grčkih plemena do aristokratskih republika i atenskog demokratskog polisa (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva). - uspoređuje upravljanje atenskom državom od kasnog 7. st. pr. Kr. do helenističkog razdoblja (Drakont, Solon, Pizistrat, Klistenovo, Temistoklo, Aristid, Periklo) te položaj žena, robova i stranaca (povijesna perspektiva, etička prosudba). - opisuje ratove koji su obilježili povijest starih Grka: od Trojanskog rata do osvajanja Aleksandra Makedonskog (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena). - analizira organizaciju rimske vojske i širenje rimske države te organizaciju vlasti na Sredozemlju, istočnoj obali 	<p>Učenik preispituje razvoj država i način vladanja na Starom Istoku te zašto je u drevnoj Grčkoj nastalo mnogo država te zašto i kako se mijenjala njihova organizacija kroz stoljeća - od doseljavanja grčkih plemena do aristokratskih republika i atenskog demokratskog polisa</p>	<p>PV SŠ D.1.1. i Razrada ishoda: Stari istok valja ujednačiti posvuda (Stari istok ili stari Istok, nikako oba velika slova).</p>
<p>POV SŠ D.1.2. Učenik analizira što je državno uređenje, upravljanje državom te prava i status pojedinca u upravljanju.</p>	<p>Učenik a nalizira organizaciju rimske vojske i širenje rimske države te organizaciju vlasti na Sredozemlju, istočnoj obali</p>	<p>Učenik a nalizira organizaciju rimske vojske i širenje rimske države te organizaciju vlasti na Sredozemlju, istočnoj obali Jadrana, srednjoj i zapadnoj Europi te na Balkanskom poluotoku</p>	<p>Razrada ishoda: "od kasnog 7. st. pr. Kr. do helenističkog razdoblja" valja precizirati: "od kasnog 7. st. pr. Kr. do Periklovog doba", jer navedene osobe kronološki ne dopiru do helenizma; umjesto "Klistenovo" treba pisati "Klisten"</p> <p>Razrada ishoda: umjesto loše formulirane, nelogične geografske odrednice: "na Sredozemlju, istočnoj obali Jadrana, srednjoj i zapadnoj Europi te na Balkanskom poluotoku", bilo bi pravilnije</p>

	<p>Jadrana, srednjoj i zapadnoj Europi te na Balkanskom poluotoku (kontinuitet i promjena, prostor i vrijeme) .</p> <p>- uspoređuje razdoblja rimske države u doba Carstva te obrazlaže zašto je rimska država napredovala do 3. stoljeća, a kasnije propadala te kako su se napredak i nazadovanje odrazili na današnji hrvatski prostor (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena).</p>		<p>napisati: "u provincijama triju kontinenata (posebno na hrvatskome povijesnom prostoru)"</p> <p>Razrada ishoda: umjesto "rimske države u doba carstva" pravilno je napisati: "Rimskoga Carstva"; umjesto "današnji hrvatski prostor" bolje: "hrvatski povijesni prostor"</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Stari Istok – postanak i razvoj država te način vladanja Rano doba grčke povijesti - doseljavanje grčkih plemena Nastanak i razvoj grčkih polisa – Atena i Sparta: državno uređenje i velike reforme Ratovi koji su obilježili povijest drevnih Grka – od Trojanskog rata do osvajanja Aleksandra Velikog Rim - doba kraljeva, od republike do carstva – vlast u rimskoj državi Rimska osvajanja Rimsko Carstvo od Augusta do Konstantina Provale barbara, podjela Rimskog Carstva i propast Zapadnog Rimskog Carstva Podjela Rimskog Carstva</p>			<p>Ne spominju se organizirano naseljavanje barbara na teritoriju Rimskoga Carstva (od 2. st. kršć. ere) i integracija u rimsko društvo, nego samo provale. Nedostaje tematika ranoga, razvijenog i kasnog Carstva, razdoblja kojih Hrvatska ima najvidljiviju spomeničku baštinu.</p> <p>Umjesto "doseljavanje grčkih plemena" (pleme nije ispravan termin), bolje "od egejskih seoba do kraja mikenske civilizacije" "Grčkih polisa" - "grčkih" izostaviti, podrazumijeva se</p> <p>"Rim - doba kraljeva, od republike do carstva...", ujednačiti: "Rim - kraljevstvo, republika, carstvo"</p> <p>Bolje "pad" umjesto "propast"; izbaciti ponovljenu natuknicu("Podjela Rimskoga Carstva")</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Egipat u starome vijeku – organizacija države, prostor, ratovi Političke borbe i ratovi u Rimskoj Republici u 1. stoljeću pr. Kr.</p>			<p>"Egipat u starome vijeku", bolje: "Drevni Egipat"</p>
<p>E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV SŠ E.1.1. Učenik opisuje različite ideje, umjetnost, oblik i način ukrašavanja predmeta svakodnevne uporabe u pretpovijesno doba i u starome vijeku.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - preispituje odnos povijesne znanosti i drugih njoj srodnih znanosti ili znanstvenih disciplina te vrste povijesnih izvora i njihovu ulogu u stvaranju povijesnog djela (povijesna perspektiva, usporedbe i sučeljavanja). 	<p>Učenik preispituje odnos povijesne znanosti i drugih njoj srodnih znanosti ili znanstvenih disciplina te vrste povijesnih izvora i njihovu ulogu u stvaranju povijesnog djela.</p>	<p>Razrada ishoda: Vrste povijesnih izvora obrađivane su u osnovnoj školi. Što znači da učenik "preispituje... vrste povijesnih izvora?".</p> <p>Umjesto "u stvaranju povijesnog djela" trebalo bi "u stvaranju povijesne interpretacije". Interpretacija ne mora uvijek biti u obliku nekog djela.</p> <p>Prijedlog prvoga dijela rečenice: "preispituje odnos povijesti kao znanosti s drugim srodnim znanostima ili znanstvenim disciplinama..."</p> <p>POV SŠ E.1.1 "pretpovijesno doba" - bolje: "prapovijesti"</p>
<p>POV SŠ E.1.2. Učenik objašnjava karakter i sukobe velikih religija na prostoru Hrvatske kao i u civilizacijama staroga svijeta</p>	<ul style="list-style-type: none"> - objašnjava početke religije u prapovijesno doba (animizam, totemizam, kult mrtvih i sahranjivanje) te njihovu povezanost s umjetnošću, oblikovanje predmeta svakodnevne uporabe – ukrašavanje oruđa, oružja, nakit i odjeću u prapovijesno doba koristeći se primjerima kulturnih grupa na prostoru današnje Hrvatske i svijeta (povijesna perspektiva, etička prosudba). - analizira novu duhovnost - pojavu proroka na Bliskom istoku i istočnom Iranu te starokineske filozofe, indijsku duhovnost i grčku filozofiju (povijesna perspektiva, etička prosudba). - analizira rano kršćanstvo, središta kršćanske kulture i učenosti, ranokršćansku 	<p>Učenik a nalizira rano kršćanstvo, središta kršćanske kulture i učenosti, ranokršćansku umjetnost, progone i uspon kršćanstva do državne religije u Rimskom carstvu te pojavu kršćanstva na prostoru hrvatskih zemalja.</p>	<p>Razrada ishoda: umjesto "primjerima kulturnih grupa na prostoru današnje Hrvatske i svijeta" preciznije je reći: "svjetskim primjerima i primjerima s hrvatskoga povijesnog prostora"</p> <p>Razrada ishoda: budući da je namjera, očito, bila konfrontirati religiju i filozofiju, odnosno, religijsku i svjetovnu duhovnost na različitim prostorima staroga svijeta, ishod nije jasno oblikovan. Valjalo bi ga preformulirati: "analizira razvitak i fenomene religijske i svjetovne duhovnosti na istoku (Iran, Indija, Kina) i zapadu (Grčka i Rim) te korijene kršćanstva na dodiru civilizacija"</p>

	<p>umjetnost, progone i uspon kršćanstva do državne religije u Rimskom carstvu te pojavu kršćanstva na prostoru hrvatskih zemalja (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva) .</p>		<p>Razrada ishoda: “progone” - dodati “kršćana” jer bez njih nemaju smisla; umjesto “na prostoru hrvatskih zemalja” bolje “na hrvatskome povijesnom prostoru”</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Počeci i razvoj povijesnih znanosti, metodologija i interdisciplinarnost Povijesni izvori, arheologija i pomoćne povijesne znanosti Umjetnost i religija prapovijesnih ljudi Prapovijesno doba na prostoru današnje Hrvatske – predmeti svakodnevne uporabe, umjetnost i religija Metalno doba – bakreno, brončano i željezno doba. Jantarski put i megalitski krug Vjerska i filozofska učenja na Starom Istoku Vjerska i filozofska učenja u drevnoj Indiji i Kini Najstarije kulture na prostoru Egejskog mora Helenska i helenistička umjetnost i kultura Grčka i rimska religija – bogovi, kultovi i rituali Etruščani šire umjetnost i kulturu Apeninskim poluotokom Romanizacija starosjedilaca – prihvaćanje tekovina rimske kulture Kršćanstvo od prvih kršćana do državne vjere u Rimskom Carstvu</p>			<p>Nigdje se ne spominje židovska religija bez koje se ne može razumjeti kršćanstvo, pa niti pojava islama.</p> <p>Bolje je: “Hrvatski povijesni prostor u prapovijesti - predmeti svakodnevne uporabe, umjetnost i religija”</p> <p>Starom istoku ili starom Istoku - nije ujednačeno u dokumentu</p> <p>Bolje: “najstarije kulture uz Egejsko more” Bolje: “Helenska i helenistička filozofija, umjetnost i kultura”, budući da su posve izostale.</p> <p>Umjesto “Romanizacija starosjedilaca - prihvaćanje tekovina rimske kulture” staviti “Rimska filozofija, umjetnost i kultura”, što je posve izostavljeno.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Homerski svijet ljudi i bogova Antička filozofija – filozofija čovječanstva</p>			

2. Srednja škola

Opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija Povijest 2. razred – 70 sati

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	<p>2. razred gimnazije: 29 tema od kojih 6 nacionalnih i 7 djelomično (označeno crveno), što je manje od 50 % sadržaja; 19 tema se u potpunosti odnosi na srednji vijek, a 2 djelomično. Razdoblju ranoga novog vijeka posvećeno je 8 tema u cijelosti i dvije djelomično. Uvjetno rečeno “statičnom” srednjem vijeku posvećeno je dvostruko više prostora nego znatno dinamičnijem ranom novom vijeku.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Stvaranje Europe i karolinški svijet 2. Ranosrednjovjekovne promjene društvenih odnosa (seniori i vazali) 3. Slaveni narodi između Istoka i Zapada i misija solunske braće 4. Teorije o doseljenu Hrvata i procesi stvaranja ranosrednjovjekovne države 5. Od kneza do kralja – razvoj i opseg vlasti hrvatskih ranosrednjovjekovnih vladara 6. Podjele kršćanstva u ranom srednjem vijeku i vjerski utjecaji na srednjovjekovna društva 7. Zapadna Europa nakon Franačkog Carstva – oblikovanje i razvoj srednjovjekovnih monarhija 8. Osnove gospodarstva ranoga srednjega vijeka 9. Islam i arapski svijet na Sredozemlju – sučeljavanje i razmjena ideja Istoka i Zapada 10. Bizant na Jadranu – pokušaji očuvanja jedinstvenog Carstva 11. Zapadna Europa nakon Franačkog Carstva – oblikovanje i razvoj srednjovjekovnih monarhija 12. Dinastija Arpadovića na čelu Hrvatskog Kraljevstva 13. Dinastija Anžvinaca – vrhunac i pad Hrvatskog Kraljevstva 14. Usponi i padovi bizantske moći u razvijenom i kasnom srednjem vijeku 15. Doba gradova i gradskih društava – obnova transkontinentalne i prekomorske trgovine 16. Širenje europskog obzora prema Istoku – križarski pohodi u Svetu zemlju i na europski sjeveroistok 17. Uloga hrvatskih velikaških rodova u društvenom i političkom razvoju srednjovjekovne Hrvatske

			<ul style="list-style-type: none"> 18. Srednjovjekovna Bosna i Crkva bosanska u kontekstu europskih društveno-socijalnih pokreta 19. Preuvjeti gospodarskog rasta Europe u razvijenom i kasnom srednjem vijeku 20. Osmanski prodor u Europu i utjecaji na društveno-politički razvoj hrvatskih prostora 21. Civilizacije predkolumbovske Amerike 22. Podjela moći na europskom Zapadu: Konstitucionalizam i apsolutizam 23. Gradovi-države i aristokratske republike. Jadranski rivali Mletačka i Dubrovačka Republika u kasnom srednjem i ranom novom vijeku 24. Protestantska reforma i katolička obnova u Europi i Hrvatskoj 25. Renesansa u Hrvatskoj i Europi – nesklad znanstvenog, društvenog i kulturnog razvoja 26. Velika zemljopisna otkrića kao rezultat rasta znanstvenog i duhovnog obzora 27. Na granici triju carstava: Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji; političke, teritorijalne i društvene mijene do mira u Srijemskim Karlovcima 1699. 28. Kultura i umjetnost srednjega vijeka 29. Barokna umjetnost na tlu Hrvatske i u Europi
POV SŠ A.2.1. Učenik analizira društvene odnose tijekom srednjega i ranoga novoga vijeka u Europi i na hrvatskim prostorima.	Učenik: - interpretira razvoj i karakter doseljenja i procesa stvaranja ranosrednjovjekovnih društava i države u zapadnoj Europi i na hrvatskom prostoru (Učenik interpretira razvoj i karakter doseljenja i procesa stvaranja ranosrednjovjekovnih društava i države u zapadnoj Europi i na hrvatskom prostoru.	Zašto su u ishodu društva navedena u množini, a država u jednini?

<p>POV SŠ A.2.2. Učenik objašnjava dinamiku društvenih promjena tijekom srednjeg i ranog novog vijeka.</p>	<p>kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje).</p> <ul style="list-style-type: none"> - objašnjava utjecaj velikaških rodova na društveni razvoj srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih država s posebnim naglaskom na društveni razvoj Hrvatske (uzrok i posljedica, kontinuitet i promjena). - uspoređuje društvene strukture gradova-država i aristokratskih republike: Mletačke i Dubrovačke Republike u kasnom srednjem i ranom novom vijeku (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva). - analizira društvenu dinamiku u srednjem i ranom novom vijeku: uzroke religiozno-socijalnih pokreta i inkviziciju kao institucionalnu reakciju na njih, društvene preduvjete i posljedice križarskih pohoda, društveni razvoj seoskih i gradskih zajednica, utjecaj Crkve na društveni razvoj i podjele društva (uzroci i posljedice, etička prosudba). - opisuje teritorijalne i demografske posljedice 	<p>Analizira društvenu dinamiku u srednjem i ranom novom vijeku: uzroke religiozno-socijalnih pokreta i inkviziciju kao institucionalnu reakciju na njih, društvene preduvjete i posljedice križarskih pohoda, društveni razvoj seoskih i gradskih zajednica, utjecaj Crkve na društveni razvoj i podjele društva.</p>	<p>Usporedba Mletačke Republike i Dubrovačke Republike nije primjerena ukoliko se želi objasniti razlika između gradova-država (komuna?) i aristokratskih republika jer se dubrovačko društveno i političko uređenje uvelike oblikuje prema mletačkom uzoru.</p>
--	--	--	--

	osmanskih prodora na hrvatska područja (povijesna perspektiva , uzroci i posljedice).		
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Stvaranje Europe i karolinški svijet Ranosrednjovjekovne promjene društvenih odnosa (seniori i vazali) Slavenski narodi između Istoka i Zapada i misija solunske braće Teorije o doseljenu Hrvata i procesi stvaranja ranosrednjovjekovne države Podjele kršćanstva u ranom srednjem vijeku i vjerski utjecaji na srednjovjekovna društva Zapadna Europa nakon Franačkog Carstva – oblikovanje i razvoj srednjovjekovnih monarhija Doba gradova i gradskih društava – obnova transkontinentalne i prekomorske trgovina Širenje europskog obzora prema Istoku – križarski pohodi u Svetu zemlju i na europski sjeveroistok Uloga hrvatskih velikaških rodova u društvenom i političkom razvoju srednjovjekovne Hrvatske Srednjovjekovna Bosna i Crkva bosanska u kontekstu europskih društveno-socijalnih pokreta</p>			<p>Tema/sadržaj “Podjela moći na europskom Zapadu: Konstitucionalizam i apsolutizam” nije historiografski točna, a ni razumljiva. “Apsolutizam” i “konstitucionalizam” su pojmovi koji se odnose na prirodu i doseg vladarske vlasti, a ne na stvarnu vojno-političku snagu neke monarhije. Osim toga, jedina konstitucionalna monarhija u Europi je nakon “Slavne revolucije” 1688. godine bila Engleska i stoga je za francuske prosvjetitelje predstavljala model prema kojemu bi trebalo reformirati tradicionalne apsolutne monarhije.</p> <p>Usporedba Mletačke i Dubrovačke Republike kao jadranskih rivala ne može osigurati razumijevanje njihovih političkih i društvenih ustrojstava, već samo razlike njihovih ekonomskih, vojno-strateških i političkih interesa.</p> <p>U historiografiji se uobičajeno koristi pojam protestantska “reformacija”, a ne “reforma”.</p>

<p>Osmanski prodor u Europu i utjecaji na društveno-politički razvoj hrvatskih prostora Civilizacije predkolumbovske Amerike Podjela moći na europskom Zapadu: Konstitucionalizam i apsolutizam Gradovi-države i aristokratske republike. Jadranski rivali Mletačka i Dubrovačka Republika u kasnom srednjem i ranom novom vijeku Protestantska reforma i katolička obnova u Europi i Hrvatskoj</p>	<p>Slavenski narodi nisu "između Istoka i Zapada", oni velikim dijelom jesu Istok.</p> <p>Ne zna se točno na što se misli pod "obnova transkontinentalne i prekomorske trgovine". Kada je ona bila prekinuta da bi trebala biti obnovljena? I jedna i druga trgovina postoje kroz rani srednji vijek. Možda bi se moglo reći "intenziviranje trgovine".</p> <p>Zašto se navode samo križarski pohodi u Svetu zemlju i europski sjeveroistok, a ne i rekonkvista?</p> <p>Utjecaj crkvenih redova se nudi samo kao preporučena tema (a i ona ograničena na srednji vijek), iako je njihova uloga u srednjem i ranom novom vijeku nezaobilazna.</p> <p>Ne spominju se niti građanstvo (osim Dubrovčana i Mlečana), niti seljaštvo u ranom novom vijeku, kao, uostalom, niti plemstvo i svećenstvo.</p> <p>Zašto se utjecaj hrvatskih velikaških rodova ograničava samo na srednji vijek, kada su jednako važni i u ranom novom vijeku (Zrinski, Frankopani, Draškovići...)?</p>	
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Mongolsko Carstvo – utjecaji dalekog Istoka na europski razvoj Kodifikacija običajnog prava na hrvatskim prostorima: statuti istočnojadranskih komuna, Vinodolski zakon, slobodni kraljevski gradovi i Poljički statut Utjecaj crkvenih redova na svakodnevni život i kulturu srednjega vijeka Za preporučene teme nastavnici sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>	<p>Ako učenici trebaju istraživati određeni povijesni problem i pritom slobodno birati metoda rada i načine prezentiranja istraživačkog rada, kako to da je u kurikulumu izostavljen koncept "izvori i istraživanja"? Čini se da autori kurikuluma ipak nisu usvojili primjedbe iz javnih rasprava i stručne rasprave po kojima je istraživanje preteško za učenike i primjereno jedino znanstvenicima.</p>	
<p>B. EKONOMIJA</p>		
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>

<p>POV SŠ B.2.1. Učenik analizira gospodarsku dinamiku srednjega i ranoga novoga vijeka.</p>	<p>Učenik: - objašnjava gospodarski zastoj ranoga srednjega vijeka i temeljne osobine gospodarskog razvoja zapadne Europe i hrvatskih prostora u razvijenom i kasnom srednjem vijeku te u ranom novom vijeku (kontinuitet i promjena, prostor i vrijeme).</p>	<p>Učenik uspoređuje gospodarske učinke širenja europskog obzora prema istoku i zapadu: npr. križarske pohode i velika zemljopisna otkrića.</p>	<p>Nije funkcionalno objašnjavati bilo kakve ekonomske procese u predindustrijsko doba, pa tako ni gospodarski zastoj, ukoliko se prethodno ne objasni struktura predmodernih ekonomija te ne uvede koncept ekonomskih ciklusa.</p> <p>O kakvom se ekonomskom zastoju u ranom srednjem vijeku radi? Ekonomski zastoj je započeo u kasnoj antici, u 9. st., ako ne i nešto ranije, dolazi do razvitka trgovine i bolje organizacije poljoprivrede.</p> <p>Kakvog smisla ima uspoređivati ekonomske učinke križarskih pohoda (kojih točno?) i stvaranja kolonijalnih carstava u potpuno drugačijim društvenim, tehnološkim i ekonomskim uvjetima?</p>
<p>POV SŠ B.2.2. Učenik identificira utjecaj gospodarskih gibanja na društveni razvoj tijekom srednjega i ranoga novoga vijeka.</p>	<p>- uspoređuje gospodarske učinke širenja europskog obzora prema istoku i zapadu: npr. križarske pohode i velika zemljopisna otkrića (vrijeme i prostor, kontinuitet i promjena).</p> <p>- analizira gospodarski razvoj gradova, obnovu transkontinentalne i prekomorske trgovine i stvaranje prvih kolonija (vrijeme i prostor, kontinuitet i promjena).</p>	<p>Učenik analizira gospodarski razvoj gradova, obnovu transkontinentalne i prekomorske trgovine i stvaranje prvih kolonija.</p>	<p>Kada se događa ta obnova transkontinentalne i prekomorske trgovine? Obje postoje u ranom srednjem vijeku.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Ranosrednjovjekovne promjene društvenih odnosa (seniori i vazali) Osnove gospodarstva ranoga srednjega vijeka Preduvjeti gospodarskog rasta Europe u razvijenom i kasnom srednjem vijeku Doba gradova i gradskih društava – obnova transkontinentalne i prekomorske trgovina Dinastija Anžuvina – vrhunac i pad Hrvatskog Kraljevstva Renesansa u Hrvatskoj i Europi – nesklad znanstvenog, društvenog i kulturnog razvoja Velika zemljopisna otkrića kao rezultat rasta znanstvenog i duhovnog obzora Podjela moći na europskom Zapadu: Konstitucionalizam i apsolutizam</p>			<p>Tema/sadržaj “Renesansa u Hrvatskoj i Europi - nesklad znanstvenog, društvenog i kulturnog razvoja” nije historiografski primjereno artikulirana jer su dostignuća hrvatskih humanista bila europski relevantna, a gradska društva unutar kojih se oblikovao domaći humanistički pokret potpuno korespondentna europskima. Osim toga, tema se može shvatiti i kao da je renesansa izazvala nesklad između znanstvenog, kulturnog i društvenog razvoja kako u Europi, tako i u Hrvatskoj.</p>

Gradovi-države i aristokratske republike. Jadranski rivali Mletačka i Dubrovačka Republika u kasnom srednjem i ranom novom vijeku		Tema/sadržaj “Velika zemljopisna otkrića kao rezultat rasta znanstvenog i duhovnog obzora” zanemaruje važne aspekte tog fenomena - ekonomske motive i političko rivalstvo. Kada to u vrijeme Anževinaca dolazi do “pada Hrvatskog Kraljevstva”? U osnovnoj školi se inzistira na državnopravnom kontinuitetu hrvatske države, a sada se govori o padu kraljevstva. Autori bi trebali uskladiti stavove, iako nije jasno o kakvom padu bi se radilo.	
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Uloga talijanskih gradova i Venecije u razvoju hrvatskih prostora Izmještanje središta vlasti i gospodarskih tokova uslijed osmanskih osvajanja (od Krbavske bitke do bitke kod Siska) – rast Europe i stagnacija hrvatskih prostora Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga, ili pak produbiti znanja o pojedinim temama hrvatske povijesti. Nastavnik može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.		Kakva je bila uloga talijanskih gradova (osim Venecije) u razvoju hrvatskih prostora? Neki su građani talijanskih gradova imali utjecaj na hrvatsku ekonomiju, ali nije jasno na što se misli pod utjecajem gradova na razvoj prostora? Tema/sadržaj “Izmještanje središta vlasti i gospodarskih tokova uslijed osmanskih osvajanja - rast Europe i stagnacija hrvatskih prostora” nije historiografski adekvatno formulirana jer osmanska osvajanja nisu bila jedini faktor ekonomske i političke stagnacije hrvatskih prostora.	
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ C.2.1. Učenik tumači utjecaje razvoja znanosti i tehnologije na društveni i gospodarski razvoj tijekom srednjega i ranoga novoga vijeka.	Učenik: - opisuje „zlatno doba“ razvoja tehnologije u srednjovjekovnom islamskom svijetu (8. do 13. stoljeće) (prostor i vrijeme, kontinuitet i promjena). - povezuje napredak znanosti u razvijenom i kasnom srednjem vijeku s gospodarskom dinamikom na Jadranu i Sredozemlju (uzroci i posljedice, usporedba i sučeljavanje).	Učenik povezuje napredak znanosti u razvijenom i kasnom srednjem vijeku te u ranom novom vijeku s gospodarskom dinamikom na Jadranu, Sredozemlju, Europi i svijetu.	Što je s onom znanosti koja nije imala izravan utjecaj na gospodarski razvoj? Kako su geografska otkrića utjecala na znanost, a ne samo obratno? Nejasno formuliran ishod objašnjavanja “nesklada znanstvenog i tehnološkog razvoja u Hrvatskoj i Europi u kasnom srednjem i ranom novom vijeku”. Da li je u pitanju razvoj razlika Hrvatske i Europe ili razlika između znanstvenog i tehnološkog razvoja?

	<p>- objašnjava nesklad znanstvenog i tehnološkog razvoja u Hrvatskoj i Europi u kasnom srednjem i ranom novom vijeku (kontinuitet i promjena, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- analizira kako se rast znanstvenog i duhovnog obzora odrazio na velika geografska otkrića (uzroci i posljedice, vrijeme i prostor).</p>		
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Islam i arapski svijet na Sredozemlju – sučeljavanje i razmjena ideja Istoka i Zapada Preduvjeti gospodarskog rasta Europe u razvijenom i kasnom srednjem vijeku Renesansa u Hrvatskoj i Europi – nesklad znanstvenog, društvenog i kulturnog razvoja Velika zemljopisna otkrića kao rezultat rasta znanstvenog i duhovnog obzora</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme „Svit se konča“ – utjecaj bolesti, klimatskih promjena i prirodnih katastrofa na gospodarstvo, društveni razvoj i znanstveno tehničke inovacije u Hrvatskoj i svijetu u srednjem i ranom novom vijeku Transfer znanja civilizacija dalekog Istoka: Indija, Kina i Japan u dodirima sa starim svijetom</p>			
D. POLITIKA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ D.2.1. Učenik analizira državno-politički razvoj u srednjem i ranom novom vijeku u svijetu, Europi i na hrvatskim prostorima.	Učenik: - objašnjava prodor Franačke države u Italiju, bizantsku Istru i dijelove Dalmacije te franački utjecaj na život i organizaciju ranosrednjovjekovne	Učenik objašnjava prodor Franačke države u Italiju, bizantsku Istru i dijelove Dalmacije te franački utjecaj na život i organizaciju ranosrednjovjekovne hrvatske države.	Ovo je zasad jedini primjer pri obradi srednjovjekovne i ranonovovjekovne povijesti u kojem se navodi analiza nekog izvora (Trpimirove darovnice ili pisma pape Ivana VIII. Branimiru). Pritom nije baš jasno zašto bi to pismo bilo adekvatan izvor za objašnjavanje franačkih utjecaja na organizaciju ranosrednjovjekovne hrvatske države?

	<p>hrvatske države primjerice kroz Trpimirovu darovnicu ili pisma pape Ivana VIII. knezu Branimiru (prostor i vrijeme, kontinuitet i promjena).</p> <p>- identificira kontinuitet bizantske uprave na Jadranu i utjecaj na život i organizaciju ranosrednjovjekovne hrvatske države i jadranskih gradova, uključivo Veneciju i Ravenu (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena).</p> <p>- uspoređuje oblikovanje i razvoj zapadnoeuropskih i srednjoeuropskih monarhija u srednjem i ranom novom vijeku, te položaj Hrvatskog Kraljevstva u širem kontekstu (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva).</p> <p>- objašnjava osmanski prodor u Europu i na hrvatska područja te utjecaj na politički razvoj hrvatske države (prostor i vrijeme, uzroci i posljedice).</p>		
<p>POV SŠ D.2.2. Učenik uspoređuje politički razvoj s gospodarskim posljedicama na europskom i hrvatskom prostoru.</p>		<p>Uspoređuje oblikovanje i razvoj zapadnoeuropskih i srednjoeuropskih monarhija u srednjem i ranom novom vijeku, te položaj Hrvatskog Kraljevstva u širem kontekstu.</p>	<p>Kako bi ishod usporedbe oblikovanja i razvoja zapadnoeuropskih i srednjoeuropskih monarhija u srednjem i ranom novom vijeku s položajem Hrvatskog Kraljevstva bio svrhovit, Hrvatsko Kraljevstvo bi najprije trebalo smjestiti u okvir Ugarskoga Kraljevstva, odnosno zemalja Krune Sv. Stjepana, a potom i Habsburške Monarhije.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Stvaranje Europe i karolinški svijet Bizant na Jadranu – pokušaji očuvanja jedinstvenog Carstva Slavenski narodi između Istoka i Zapada i misija solunske braće Islam i arapski svijet na Sredozemlju – sučeljavanje i razmjena ideja Istoka i Zapada Teorije o doseljenju Hrvata i procesi stvaranja ranosrednjovjekovne države</p>			<p>Tema/sadržaj "Na granici triju carstava: Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji; političke, teritorijalne i društvene mijene do mira u Srijemskim Karlovcima 1699." nije adekvatno formulirana. Naime, Hrvatsko Kraljevstvo je bilo sastavni dio Habsburške Monarhije (a ne na njezinoj granici!) koja je tijekom ranog novog vijeka graničila s</p>

<p>Od kneza do kralja – razvoj i opseg vlasti hrvatskih ranosrednjovjekovnih vladara Podjele kršćanstva u ranom srednjem vijeku i vjerski utjecaji na srednjovjekovna društva Zapadna Europa nakon Franačkog Carstva – oblikovanje i razvoj srednjovjekovnih monarhija Dinastija Arpadovića na čelu Hrvatskog Kraljevstva Usponi i padovi bizantske moći u razvijenom i kasnom srednjem vijeku Širenje europskog obzora prema Istoku – križarski pohodi u Svetu zemlju i na europski sjeveroistok Uloga hrvatskih velikaških rodova u društvenom i političkom razvoju srednjovjekovne Hrvatske Dinastija Anžuvina – vrhunac i pad Hrvatskog Kraljevstva Srednjovjekovna Bosna i Crkva bosanska u kontekstu europskih društveno-socijalnih pokreta Osmanski prodor u Europu i utjecaji na društveno-politički razvoj hrvatskih prostora Podjela moći na europskom Zapadu: Konstitucionalizam i apsolutizam Na granici triju carstava: Hrvatska u Habsburškoj Monarhiji; političke, teritorijalne i društvene mijene do mira u Srijemskim Karlovcima 1699.</p>			<p>preostala dva ranomoderna imperijalna sustava: Mletačkom Republikom i Osmanskim Carstvom.</p> <p>Ne spominje se Tridesetogodišnji rat niti njegove posljedice.</p> <p>Ne spominje se izgradnja kolonijalnih carstava i ratovi oko kolonija.</p> <p>Ne spominje se rat za Španjolsku baštinu, prvi sukob svjetskih razmjera, koji je urodio idejom o uspostavi ravnoteže sila u Europi.</p> <p>Nakon što je Hrvatsko Kraljevstvo navodno palo u vrijeme Anžuvina, nigdje se ne govori o njegovoj obnovi.</p> <p>Spominje se samo Zapadna Europa, ne i Rusija ili Poljska. Osmanlije se prikazuju samo kao osvajači.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Odnos Crkve i države u ranome srednjem vijeku Kraljevska politika prema gradovima na Jadranu i u unutrašnjosti Uloga Vojne krajine u europskim ratovima do kraja 17. stoljeća</p>			<p>Tema/sadržaj “Uloga Vojne krajine u europskim ratovima do kraja 17. stoljeća” nije jasno i razumljivo formulirana. Naime, riječ je o habsburškom obrambenom sustavu na granicama s Osmanskim Carstvom i Mletačkom Republikom koji je samo posredno i ograničeno utjecao na europske ratove. Ako se pak želi istaknuti uloga krajiških vojnika u europskim ratovima, temu treba sukladno tome i artikulirati. Pitanje je i zašto bi takva tema bila ograničena na kraj 17. st.?</p>
<p>E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV SŠ E.2.1. Učenik objašnjava karakter sukoba i prožimanja velikih religija u društvima i kulturama srednjega i ranoga novoga vijeka.</p>	<p>Učenik: - objašnjava misiju solunske braće, širenje glagoljskog pisma te tropismenost Hrvata, kao i crkvene reforme 11. stoljeća te utjecaj</p>	<p>Učenik objašnjava misiju solunske braće, širenje glagoljskog pisma te tropismenost Hrvata, kao i crkvene reforme 11. stoljeća te utjecaj kršćanstva na duhovni život srednjovjekovnog čovjeka.</p>	

<p>POV SŠ E.2.2. Učenik interpretira različite ideje, umjetničke stilove i književna dostignuća srednjega vijeka.</p>	<p>kršćanstva na duhovni život srednjovjekovnog čovjeka (etička prosudba, kontinuitet i promjena).</p> <ul style="list-style-type: none"> - izdvaja doprinose i utjecaje osmanske kulture na razvoj europske i hrvatske kulture (etička prosudba, kontinuiteti i promjene). - analizira srednjovjekovnu Crkvu bosansku, protestantsku reformu i katoličku obnovu u Europi i Hrvatskoj (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva). - utvrđuje utjecaje srednjovjekovnih umjetničkih stilova – romanika, gotika i renesansa – te baroka na hrvatskim prostorima (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva). 	<p>Učenik objašnjava misiju solunske braće, širenje glagoljskog pisma te tropismenost Hrvata, kao i crkvene reforme 11. stoljeća te utjecaj kršćanstva na duhovni život srednjovjekovnog čovjeka.</p>	<p>Nije jasna funkcija ishoda usporedbe rezultata analize srednjovjekovne Crkve bosanske s protestantskom reformacijom (ne reformom!) i katoličkom obnovom. Naime, utjecaj srednjovjekovne Crkve bosanske je, za razliku od češkog husitizma i engleskog viklifizma, bio marginalan kad je riječ o teološkim i dogmatskim pretpostavkama kako protestantske reformacije, tako i katoličke obnove.</p> <p>Historiografski netočno formuliran ishod jer renesansa nije srednjovjekovni umjetnički stil. Usto, iz ovakve formulacije nije ni posve nedvojbeno da se srednjovjekovnim umjetničkim stilovima (isključujući, dakako, renesansu) suprotstavlja barok.</p> <p>Nijedan ishod nije vezan uz filozofiju i tumačenje svijeta osim utjecaja kršćanstva. Renesansa je svedena na umjetnički stil, skolastika nije ni spomenuta, nema racionalizma.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Slavenski narodi između Istoka i Zapada i misija solunske braće Podjele kršćanstva u ranom srednjem vijeku i vjerski utjecaji na srednjovjekovna društva Kultura i umjetnost srednjega vijeka Civilizacije predkolumbovske Amerike Protestantska reforma i katolička obnova u Europi i Hrvatskoj Barokna umjetnost na tlu Hrvatske i u Europi</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Hrvatska predromanika između Istoka i Zapada Kultura glagoljske pismenosti</p>			

3. Srednja škola

Opća, prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija Povijest 3. razred – 70 sati

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ A.3.1. Učenik uspoređuje društvene promjene od 18. stoljeća s društvenim promjenama i migracijama početkom 20. stoljeća u svijetu i Hrvatskoj.	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira društvene promjene u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću, napose u doba prosvjećenih apsolutističkih vladara (usporedba i sučeljavanje, etička prosudba). - uspoređuje društvo Vojne krajine s društvom banske Hrvatske u 18. stoljeću (vrijeme i prostor, kontinuitet i promjene). - uspoređuje društveni razvoj prema građanskom društvu na europskom i hrvatskom prostoru (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjene). - objašnjava društvene promjene i migracije početkom 20. stoljeća u svijetu i Hrvatskoj (Učenik analizira društvene promjene u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću, napose u doba prosvjećenih apsolutističkih vladara.	<p>Kroz cijeli tekst se provlači pravopisna pogreška: “prosvijećeni”, a ne “prosvjećeni”.</p> <p>Temeljni problem: nigdje se ne spominje da su učenici trećeg razreda gimnazije na pragu punoljetnosti, dakle u tom razredu stječu jedno od temeljnih ljudskih i građanskih prava za koje su se naši preci izborili upravo u 19. stoljeću - a to je pravo glasa (i da se sami aktivno mogu uključivati u politiku te biti birani također!) Nigdje ne postoji ishod koji bi bio definiran primjerice: učenik spoznaje da su se ljudi u moderno doba izborili da steknu pravo glasa, da biraju i budu birani u predstavnička tijela i tijela lokalne samouprave. To je bio dugotrajan i ne uvijek pravocrtan proces, a potkraj 19. stoljeća izborna su prava počele stjecati i žene.</p> <p>Drugi veliki problem: nema ishoda o tom da učenici shvaćaju kako u ovo doba nastaju moderne nacije, moderne političke stranke i doktrine koje postoje i danas, poput konzervativizma, liberalizma, socijalizma i sl.</p> <p>Nema ishoda da učenik (ponavljam, punoljetni građanin) uočava kako je u moderno doba došlo do strahovitog ubrzanja komunikacije, da se snažno ubrzava protok ljudi i ideja i sl.</p> <p>Umjesto toga zahtijeva se da učenik “uspoređuje modele ujedinjenja nacija u Europi s američkim građanskim ratom i usponom SAD-a do velesile”. Dvije su se nacije u Europi ujedinile u ovo doba u nacionalnu državu: Talijani i Nijemci, i zbilja ne vidim što se ti procesi imaju uspoređivati s američkim građanskim ratom. Koja je poanta takve usporedbe? Koja se pouka za život mladoga čovjeka iz nje može izvući?</p>

	<p>povijesna perspektiva, vrijeme i prostor).</p>		<p>Snažan prigovor kritičara ranijeg kurikulumu išao je u pravcu kritiziranja da se u njemu smanjuje broj tema nacionalne hrvatske povijesti, odnosno da će nastavnici manje pozornosti u nastavi posvećivati hrvatskoj povijesti. U trećem gimnazije, od obveznih tema kojih je 27 (a ne 28 kako stoji u uvodu ovoga dokumenta), samo se devet tema odnosi na hrvatsku, a čak 18 tema na europsku/svjetsku povijest.</p> <p>Ako bi ih se kronološki pokušalo složiti, onda bi struktura nastave povijesti u razredu u kojem djeca postaju punoljetna izgledala ovako:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Prosvjetiteljstvo, prosvijećeni apsolutizam i atlantska trgovina</i> 2. <i>Industrijske revolucije i tehnološke promjene</i> 3. <i>Apsolutizam i staleži u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću</i> 4. <i>Obnova i razvoj hrvatskih zemalja u 18. stoljeću; Vojna krajina i europski ratovi</i> 5. <i>Modernizacija Hrvatske u vrijeme Marije Terezije i Josipa II.</i> 6. <i>Kabinetski ratovi i nove ravnoteže: Velika Britanija, Francuska, uspon Pruske i Rusije i kriza Poljske</i> 7. <i>Američki rat za nezavisnost</i> 8. <i>Francuska revolucija</i> 9. <i>Napoleonovo doba</i> 10. <i>Hrvatske zemlje pod francuskom upravom</i> 11. <i>Porast stanovništva, agrarna revolucija, modernizacija gradova i stvaranje građanskog društva</i> 12. <i>Konzervativizam, liberalizam i socijalizam</i> 13. <i>Nacije i nacionalizmi u Europi i svijetu</i> 14. <i>Znanost, obrazovanje i mediji u doba nacija</i> 15. <i>Europske revolucije 1848./49.</i> 16. <i>Hrvatski narodni preporod – Ilirski pokret</i> 17. <i>Habsburška Monarhija i hrvatski pokret 1848./49.</i> 18. <i>Modernizacija Hrvatske u vrijeme Ivana Mažuranića i Khuena Héderváryja</i>
--	--	--	---

			<p>19. <i>Hrvatsko društvo i gospodarstvo na početku 20. stoljeća u kontekstu globalne ekonomije i migracija</i></p> <p>20. <i>Hrvatsko pitanje u kontekstu federalizma, pravaške ideje, trijalizma i jugoslavizma</i></p> <p>21. <i>Istočno pitanje i oslobodilački pokreti u Osmanskom Carstvu</i></p> <p>22. <i>Modeli ujedinjenja nacije: Italija i Njemačka</i></p> <p>23. <i>Američki građanski rat i uspon SAD-a do velesile</i></p> <p>24. <i>Imperijalistička politika i međunarodni odnosi (kolonijalizam, vojno-politički savezi, svjetske krize i lokalni ratovi)</i></p> <p>25. <i>Kulturne epohe, pozitivistička misao, umjetnički stilovi i demokratski trendovi</i></p> <p>26. <i>Prvi svjetski rat (1914.-1918.)</i></p> <p>27. <i>Hrvatska i Hrvati u Prvom svjetskom ratu</i></p> <p>Je li to “škola za život”, je li to nastava povijesti s kojom bismo se trebali dičiti, želimo li da nam mladi zaista s indignacijom gledaju na povijest?</p> <p>Što znači prvi navedeni ishod “Učenik uspoređuje društvene promjene od 18. stoljeća s društvenim promjenama i migracijama početkom 20. stoljeća u svijetu i Hrvatskoj.” Zašto bi trebalo uspoređivati društvene promjene 18. st. s društvenim promjenama i migracijama s početka 20. stoljeća? Što s cijelim devetnaestim stoljećem?</p>
<p>POV SŠ A.3.2. Učenik analizira povezanost političkih zbivanja na promjene u društvu.</p>		<p>Uspoređuje društveni razvoj prema građanskom društvu na europskom i hrvatskom prostoru.</p>	<p>Kako bi ishod usporedbe “društvenog razvoja prema građanskom društvu” imao smisla, potrebno je uvesti koncept “staleško društvo”.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Apsolutizam i staleži u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću Obnova i razvoj hrvatskih zemalja u 18. stoljeću; Vojna krajina i europski ratovi Modernizacija Hrvatske u vrijeme Marije Terezije i Josipa II.</p>			<p>Tema/sadržaj “Apsolutizam i staleži u Habsburškoj Monarhiji u 18. stoljeću” nije historiografski precizno artikulirana jer postoje znatne razlike između odnosa staleža u različitim zemljama habsburškog</p>

<p>Porast stanovništva, agrarna revolucija, modernizacija gradova i stvaranje građanskog društva Modernizacija Hrvatske u vrijeme Ivana Mažuranića i Khuena Héderváryja Hrvatsko društvo i gospodarstvo na početku 20. stoljeća u kontekstu globalne ekonomije i migracija</p>		<p>dominija prema različitim habsburškim vladarima koji su vladali tijekom čitavog 18. stoljeća.</p> <p>Autori kurikuluma svugdje vide modernizaciju, od Marije Terezije do Khuena-Hedervaryja, što je u najmanju ruku historiografski prijeporno.</p>	
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Jezično pitanje u 19. i 20. stoljeću Položaj radničke obitelji i socijalna obespravljenost Trgovina robljem i problem emancipacije robova Za preporučene teme nastavnici sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>		<p>Kakvo "jezično pitanje" u 19-20. st.? Nije precizirano na što se točno odnosi.</p>	
<p>B. EKONOMIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV SŠ B.3.1. Učenik analizira različitost gospodarskih promjena u doba prosvjećenog apsolutizma i industrijskih revolucija, napose refleksiju na hrvatskim prostorima.</p>	<p>Učenik: - uspoređuje povezanost Europe, obiju Amerika i Afrike kroz trgovinu manufakturnim proizvodima, kolonijalnom robom i robovima (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje). - analizira gospodarske promjene u doba</p>	<p>Učenik uspoređuje povezanost Europe, obiju Amerika i Afrike; kroz trgovinu manufakturnim proizvodima, kolonijalnom robom i robovima.</p>	

<p>POV SŠ B.3.2. Učenik identificira dinamiku gospodarskih promjena na globalnoj razini na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.</p>	<p>prosvjećenog apsolutizma na prostorima Habsburške Monarhije, napose na hrvatskim prostorima (kontinuiteti i promjene, vrijeme i prostor).</p> <p>- utvrđuje učinke industrijske i agrarne revolucije na gospodarstvo svijeta i Hrvatske (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva).</p> <p>- prepoznaje učinke globalne ekonomije na razvoj gospodarstva u Hrvatskoj početkom 20. stoljeća (povijesna perspektiva, kontinuitet i promjena).</p>	<p>Učenik utvrđuje učinke industrijske i agrarne revolucije na gospodarstvo svijeta i Hrvatske.</p>	
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Prosvjetiteljstvo, prosvijećeni apsolutizam i atlantska trgovina Obnova i razvoj hrvatskih zemalja u 18. stoljeću; Vojna krajina i europski ratovi Modernizacija Hrvatske u vrijeme Marije Terezije i Josipa II. Industrijske revolucije i tehnološke promjene Porast stanovništva, agrarna revolucija, modernizacija gradova i stvaranje građanskog društva Hrvatsko društvo i gospodarstvo na početku 20. stoljeća u kontekstu globalne ekonomije i migracija</p>		<p>Tema/sadržaj "Prosvjetiteljstvo, prosvijećeni apsolutizam i atlantska trgovina" nije historiografski precizno formuliran jer nije jasna poveznica između prosvjetiteljstva kao filozofske doktrine, prosvjećenog apsolutizma kao oblika vladavine i atlantske trgovine kao ekonomske aktivnosti.</p> <p>Ukoliko je u pitanju prva industrijska revolucija s kraja 18. stoljeća, historiografski koncept se koristi u jedini, a ne u množini jer je riječ o globalnom fenomenu.</p> <p>Tema/sadržaj "Vojna krajina i europski ratovi" nije jasno artikulirana. Naime, Vojna krajina je habsburški obrambeni sustav na granicama s Osmanskim Carstvom i Mletačkom Republikom koji je samo posredno i ograničeno utjecao na europske ratove. Ako se pak želi istaknuti uloga krajiških vojnika u europskim ratovima, temu treba sukladno tome i artikulirati. Na koje se europske ratove misli u temi "...Vojna krajina i europski ratovi"?</p>	
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:</p>			

<p>Preporučene teme Migracije; vinska klauzula i njezine posljedice Početci prometne integracije; ceste i željeznice Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga. Nastavnik može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.</p>			
C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ C.3.1. Učenik analizira važnost i povezanost industrijskih revolucija, znanosti, obrazovanja i medija s razvojem nacija i nacionalizama.	Učenik: - prepoznaje znanstvena i tehnologijska dostignuća industrijskih revolucija kao pokretačke sile gospodarskih gibanja (uzrok i posljedica; kontinuitet i promjena)	Učenik prepoznaje znanstvena i tehnologijska dostignuća industrijskih revolucija kao pokretačke sile gospodarskih gibanja.	Nejasno i netočno formuliran ishod “analiza utjecaja nacionalnih ideologija na granulaciju znanstvenih ideja u sustav obrazovanja”. Ponajprije, pojam “granulacija” znači “uzrjivanje, pretvaranje neke mase u zrna”, te bi stoga vjerojatno trebalo stajati “infiltracija” ili sl. Osim toga, nipošto nije opravdano povezivati nacionalne ideologije sa znanstvenim idejama i implicitno sugerirati da su utjecale na razvoj obrazovnog sustava.
POV SŠ C.3.2. Učenik objašnjava povezanost razvoja obrazovanja s razvojem znanosti.	- analizira utjecaj nacionalnih ideologija na granulaciju znanstvenih ideja u sustav obrazovanja (etička prosudba, povijesna perspektiva). - strukturira važnost i povezanost znanosti, obrazovanja i medija u doba nacija (kontinuitet i promjene, usporedba i sučeljavanje).	Učenik strukturira važnost i povezanost znanosti, obrazovanja i medija u doba nacija.	Što autori misle pod time da “učenik strukturira važnost i povezanost znanosti, obrazovanja i medija u doba nacija”? Posve nejasna formulacija.
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Industrijske revolucije i tehnološke promjene Nacije i nacionalizmi u Europi i svijetu Znanost, obrazovanje i mediji u doba nacija			

Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Utjecaj prosvjetiteljstva i liberalizma na razvoj demokracije Razvoj medicine i zdravstvena zaštita			“Utjecaj prosvjetiteljstva i liberalizma na razvoj demokracije” bi kao tema više pripadala i “društvu” i “politici” i “filozofiji, religiji i estetici”. Zapravo, najmanje ima veze sa “znanošću i tehnologijom”.
D. POLITIKA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ D.3.1. Učenik tumači uzroke i posljedice nacionalnih pokreta, ideologija i ratova u Europi, svijetu i na hrvatskom prostoru.	Učenik: - uspoređuje političke odnose zapadnoeuropskih država s istočnom Europom, te uzroke i posljedice ratnih sukoba u 18. stoljeću (usporedba i sučeljavanje, uzrok i posljedica). - analizira revolucionarne promjene od kraja 18. stoljeća na američkom i europskom kontinentu s posljedicama na hrvatske	Učenik uspoređuje modele ujedinjenja nacija u Europi s američkim građanskim ratom i usponom SAD-a do velesile. Učenik tumači imperijalističku politiku i međunarodne odnose, napose Prvi svjetski rat te Hrvatsku i Hrvate u njemu.	Neprecizno formuliran ishod usporedbe “političkih odnosa zapadnoeuropskih zemalja s istočnom Europom” u (18.?) stoljeću jer nije jasno na što se odnose te geografske odrednice, posebice “istočna Europa”, u navedenom razdoblju. Čemu služi ishod “uspoređuje modele ujedinjenja nacija u Europi s američkim građanskim ratom i usponom SAD-a do velesile”? Zbog čega bi trebalo uspoređivati postanak moderne Italije i/ili moderne Njemačke s građanskim ratom u SAD? Kako učenik može “tumačiti” imperijalističku politiku i međunarodne odnose? Valjda se očekuje da učenik shvati bitne karakteristike takve politike u prošlosti i bude sposoban razumjeti položaj Hrvatske u sklopu Habsburške monarhije/Austro-Ugarske u kontekstu ondašnjih međunarodnih odnosa u kojima je ta država igrala značajnu ulogu, kao i da na temelju tih ishoda razumijeva suvremene međunarodne odnose.
POV SŠ D.3.2. Učenik analizira pojavu i razvoj političkih stranaka u svijetu, Europi i Hrvatskoj.	prostore te u tom kontekstu objašnjava proces hrvatske nacionalne integracije kroz Ilirski pokret (Hrvatski narodni preporod), narodnjačke i pravaške koncepcije ujedinjenja hrvatskih zemalja. (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje). - tumači uzroke i posljedice nacionalnih pokreta i ideologija u Europi i njihov odraz na prostore Osmanskoga Carstva (Učenik analizira revolucionarne promjene od kraja 18. stoljeća na američkom i europskom kontinentu s posljedicama na hrvatske prostore te u tom kontekstu objašnjava proces hrvatske nacionalne integracije kroz Ilirski pokret (Hrvatski narodni preporod), narodnjačke i pravaške koncepcije ujedinjenja hrvatskih zemalja.	Formulacija ishoda “modeli ujedinjenja nacija” nije korektna jer se u historiografiji koristi termin “nacionalna integracija”.

	<p>prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- uspoređuje modele ujedinjenja nacija u Europi s američkim građanskim ratom i usponom SAD-a do velesile (usporedba i sučeljavanje. uzrok i posljedica). analizira različite zamisli o rješavanju hrvatskoga pitanja (usporedba i sučeljavanje, etička prosudba).</p> <p>- tumači imperijalističku politiku i međunarodne odnose, napose Prvi svjetski rat te Hrvatsku i Hrvate u njemu (prostor i vrijeme, usporedba i sučeljavanje).</p>		<p>Što znači taj ishod, da učenik “tumači uzroke i posljedice nacionalnih pokreta i ideologija u Europi i njihov odraz na prostore Osmanskoga Carstva”?</p> <p>Što se misli pod ishodom “odraz nacionalnih pokreta i ideologija u Europi na područja Osmanskog Carstva”?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Kabinetski ratovi i nove ravnoteže: Velika Britanija, Francuska, uspon Pruske i Rusije i kriza Poljske Američki rat za nezavisnost Francuska revolucija Napoleonovo doba Hrvatske zemlje pod francuskom upravom Europske revolucije 1848./49. Hrvatski narodni preporod – Ilirski pokret Habsburška Monarhija i hrvatski pokret 1848./49. Istočno pitanje i oslobodilački pokreti u Osmanskom Carstvu Modeli ujedinjenja nacije: Italija i Njemačka Američki građanski rat i uspon SAD-a do velesile Hrvatsko pitanje u kontekstu federalizma, pravaške ideje, trijalizma i jugoslavizma Imperijalistička politika i međunarodni odnosi (kolonijalizam, vojno-politički savezi, svjetske krize i lokalni ratovi) Prvi svjetski rat (1914.-1918.)</p>			<p>Zašto revolucija 1848/49. u množini? U dosadašnjoj je hrvatskoj historiografiji uobičajeno da se koristi pojam revolucija u jednini. Pojam “hrvatski pokret 1848/49.” je zastarjeli pojam (knjiga Rudolfa Horvata iz 1898. pod tim naslovom; Markus je jednu knjigu nazvao “Hrvatski politički pokret 1848.-1849”). Želi li se izbjeći riječ revolucija u vezi s Hrvatima, bilo bi najelegantnije kazati “Habsburška monarhija i zbivanja u hrvatskim zemljama 1848-1849”.</p>

Hrvatska i Hrvati u Prvom svjetskom ratu		Što bi značilo "hrvatsko pitanje u kontekstu pravaške ideje"? Valjda hrvatsko pitanje u okviru pravaštva, jugoslavizma itd. Federalizam i trijalizam nisu fenomeni iste vrste kao pravaštvo i jugoslavizam.	
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Dekolonizacija i nezavisnost Latinske Amerike Velika Britanija i Francuska u drugoj polovici 19. stoljeća			
E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ E.3.1. Učenik uspoređuje kulturne epohe, filozofsku misao i umjetničke stilove u moderno doba u svijetu, Europi i Hrvatskoj.	Učenik: - objašnjava utjecaj filozofskih teorija (empirizam i racionalizam) na razvoj kulturnih gibanja i ljudskog stvaralaštva (etička prosudba, kontinuitet i promjena). - identificira ideološke koncepte modernoga doba (konzervativizam, liberalizam, socijalizam) i njihove učinke na društvo (etička prosudba, povijesna perspektiva). - uspoređuje kulturne epohe, filozofsku misao i umjetničke stilove u moderno doba (etička	Učenik uspoređuje kulturne epohe, filozofsku misao i umjetničke stilove u moderno doba.	Empirizam i racionalizam su kao filozofske teorije karakteristične za rano moderno doba. Za 18. i 19. stoljeće bilo bi primjerenije govoriti o utjecaju idealizma i materijalizma kao filozofskih teorija. Da li učenik uspoređuje različite kulturne epohe modernog doba međusobno, pa filozofsku misao u 19. stoljeću (različite filozofske teorije od kraja 18. do početka 20. st.) i s treće strane različite umjetničke stilove međusobno? Ili pak uspoređuje kulturne epohe s filozofskom misli i umjetničkim stilovima? Prvo bi se još i moglo razumjeti, makar je to na razini ishoda previše za nastavu povijesti (takve se stvari trebaju učiti na hrvatskome, filozofiji i povijesti umjetnosti). Drugo nema nikakva opravdanja jer objekti komparacije nisu usporedivi. Konzervativizam, liberalizam i socijalizam nisu "ideološki koncepti" nego ideologije koje se služe različitim (ideološkim) konceptima.

POV SŠ E.3.2. Učenik analizira utjecaj idejnih koncepata na razvoj kulture i ljudskog stvaralaštva.	prosudba, kontinuitet i promjena).	Učenik objašnjava utjecaj filozofskih teorija (empirizam i racionalizam) na razvoj kulturnih gibanja i ljudskog stvaralaštva	Što je to “razvoj kulturnih gibanja”?
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Prosvjetiteljstvo, prosvijećeni apsolutizam i atlantska trgovina Konzervativizam, liberalizam i socijalizam Kulturne epohe, pozitivistička misao, umjetnički stilovi i demokratski trendovi			Što su “demokratski trendovi”? Cijeli navedeni sadržaj je potpuno nejasan u svojoj pretpostavljenoj međusobnoj vezi (ne radi se o fenomenima iste pojmovne razine).
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Društveni i misaoni utjecaji u kulturnom stvaralaštvu 19. stoljeća Socijalni nauk Crkve			Što je to “utjecaj u stvaralaštvu”? Pogotovo, što je to “misaoni utjecaj”? / Vjerojatno su autori mislili na “utjecaj na stvaralaštvo”, ali nije na nama da se domišljamo na što su autori kurikuluma mislili. Koje? U službenim dokumentima mora se biti jasan i precizan - autori su ovdje jamačno mislili na socijalni nauk Katoličke (ili Rimokatoličke) crkve.

4. Srednja škola

Prirodoslovno-matematička, jezična, prirodoslovna i klasična gimnazija Povijest 4. razred – 70 sati

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ A.4.1. Učenik analizira međusobne odnose različitih društvenih skupina, te dinamiku i društvene promjene u Hrvatskoj, Europi i svijetu u prvoj polovici 20. stoljeća	Učenik: - opisuje život ljudi i karakter demokratskog društva kao i totalitarnih društava (fašizam, komunizam) između dva rata, te učinak Velike gospodarske krize na život pojedinaca i društvenih skupina na prostoru Hrvatske, Europe i svijeta (Učenik opisuje život ljudi i karakter demokratskog društva kao i totalitarnih društava (fašizam, komunizam) između dva rata, te učinak Velike gospodarske krize na život pojedinaca i društvenih skupina na prostoru Hrvatske, Europe i svijeta.	Totalitarno društvo nije postignuto u nijednom pokušaju; može biti govora o usporedbi totalitarnih režima i država, ali ne i totalitarnih društava. Eventualno se može govoriti o otvorenim i zatvorenim društvima. Povrh toga, totalitarizam je koncept koji opisuje metodu vladanja i društveno-političko-ekonomsko organiziranje države, ali ne i ideološku osnovicu pojedinih promatranih režima, a njena analiza daje mnogo više mogućnosti za usporedbu i sučeljavanje. Što je s državama koja nisu bile ni demokratske, niti totalitarne (npr. jugoslavenska monarhija između dva svjetska rata)? Hoće li

	uzroci i posljedice , kontinuitet i promjena , povijesna perspektiva).		učenici ostati uskraćeni za opis i analizu društvenih promjena u takvim državama?
POV SŠ A.4.2. Učenik procjenjuje utjecaj idejnih koncepata na društveni razvoj i destrukciju tijekom 20. stoljeća u svijetu, Europi i Hrvatskoj.	<p>- identificira obilježja i učinke antisemitizama u Europi i svijetu, rasnu teoriju nacionalsocijalizma, stradanja Židova i drugih naroda i etničkih skupina u Hrvatskoj, Europi i svijetu u prvoj polovici 20. stoljeća (etička prosudba, uzrok i posljedica) .</p> <p>- objašnjava učinke i posljedice ratova na stradanje i život civilnog stanovništva tijekom 20. stoljeća (uzroci i posljedice, etička prosudba) .</p> <p>- interpretira ideologije u Hrvatskoj i njezinom užem okruženju tijekom 20. stoljeća, te njihov utjecaj na život pojedinaca i skupina u NDH i dvije Jugoslavije, krizu jugoslavenskog društvenog poretka, uvođenje samoupravljanja, stvaranje pokreta nesvrstanih (uzroci i posljedice, povijesna perspektiva, povijesni izvori).</p> <p>- utvrđuje promjene u društvu i ideološke prijevode u Hrvatskoj 80-ih i 90-ih godina 20. stoljeća, posljedice Domovinskog rata</p>	Učenik identificira obilježja i učinke antisemitizama u Europi i svijetu, rasnu teoriju nacionalsocijalizma, stradanja Židova i drugih naroda i etničkih skupina u Hrvatskoj, Europi i svijetu u prvoj polovici 20. stoljeća	<p>U domeni C (Znanost i tehnologija) traži se uspoređivanje materijalnih gubitaka nakon Drugog svjetskog rata. Zbog čega se jednako ne pristupa i ljudskim gubicima?</p> <p>Zašto je pojam „antisemitizmi“ u množini?</p> <p>Doraditi tekst uklanjanjem veznika i preciziranjem razloga diskriminacije pojedinih grupa; nova formulacija glasila bi ...stradanje Židova, stradanje drugih naroda te rasnih, etničkih, vjerskih, klasnih ili političkih grupa u Hrvatskoj, Europi i svijetu...</p> <p>Zašto je izostavljen progon grupa koje nisu definirane nacionalnim ili etničkim odrednicama: klasnih, vjerskih, rasnih itd?</p> <p>Zbog čega se izriekom ne spominju druge nacionalne skupine progone u NDH – Srbi, Romi?</p> <p>Zašto se ova tema ne obrađuje i u domeni D (Politika)?</p> <p>Zbog čega prisilne migracije nisu izričito navedene kao jedna od posljedica ratova?</p>

	<p>i stanje hrvatskog društva na početku 21. stoljeća (usporedba i sučeljavanje, etička prosudba).</p>		
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Demokracije u krizi – Velika gospodarska kriza. Dva totalitarna koncepta uređenja svijeta između dva rata Slom Kraljevine Jugoslavije i Nezavisna Država Hrvatska – sukob ideologija Antifašistički i partizanski pokret na prostoru Hrvatske Holokaust - sustavni progoni, iseljavanje i koncentracijski logori Karakter i ciljevi partizanskog pokreta Hrvatska i Hrvati u drugoj Jugoslaviji - razdoblje revolucionarne diktature i velikih društvenih promjena Uvođenje samoupravljanja i razvoj Pokreta nesvrstanih Društvena previranja u drugoj polovici 20. stoljeća u svijetu Hrvatski nacionalni pokret - Hrvatsko proljeće i položaj Hrvatske prema Ustavu iz 1974. Proces raspadanja Jugoslavije nakon Titove smrti i slom komunizma u Europi (1980.-1990.) Velikosrpski projekt i ostale republike druge Jugoslavije na putu prema osamostaljenju Posljedice Domovinskog rata i Hrvatska na početku 21. stoljeća</p>			<p>Je li slom Kraljevine Jugoslavije posljedica ideološkog sukoba?</p> <p>Zašto se ne navode drugi oblici masovnog nasilja, poput masovnih strijeljanja, ili eksterminacijskih centara primjenjivani u Holokaustu? Ovakav naslov teme sugerira da Holokausta uopće nije bilo: samo progoni, iseljavanje i smještanje u neke logore u kojima ne znamo što se događalo.</p> <p>Je li potrebno o karakteru i ciljevima partizanskog pokreta učiti u sklopu druge teme, odvojene od teme o antifašističkom i partizanskom pokretu? Zašto se ne spominje ZAVNOH i priključenje Istre, Dalmacije i drugih krajeva okupiranih ili anektiranih u toku Drugog svjetskog rata ili prije njega hrvatskoj matici?</p> <p>Razdoblje revolucionarne diktature u socijalističkoj Jugoslaviji je relativno kratko; valja obraditi i kasnija razdoblja, koja nisu obilježena jednakim revolucionarnim žarom kao prve godine režima.</p> <p>Teme “Hrvatski nacionalni pokret - Hrvatsko proljeće i položaj Hrvatske prema Ustavu iz 1974.”; “Proces raspadanja Jugoslavije nakon Titove smrti i slom komunizma u Europi (1980.-1990.)” te “Velikosrpski projekt i ostale republike druge Jugoslavije na putu prema osamostaljenju” su prikladnije za domenu D (Politika)</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Demografske promjene u Europi i svijetu tijekom 20. stoljeća</p>			

<p>Utjecaj Povelje UN-a na procese dekolonizacije Globalizacija i problemi suvremenog svijeta Za preporučene teme nastavnici sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			
<p>B. EKONOMIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV SŠ B.4.1. Učenik uspoređuje odnose i gospodarsku aktivnost pojedinih država tijekom 20. stoljeća u svijetu i bližem hrvatskom okruženju.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira svjetsko gospodarstvo uoči i u vrijeme Velike ekonomske krize, refleksiju na prilike u prvoj Jugoslaviji i Hrvatskoj, e različite načine izlaska iz gospodarske krize (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena). - identificira novu agrarnu politiku i njezine rezultate, odnos prema tržišnom 	<p>Učenik identificira novu agrarnu politiku i njezine rezultate, odnos prema tržišnom gospodarstvu, uvođenje samoupravljanja i gospodarsku reformu 1965.</p>	<p>Zašto se ne spominju gospodarski akteri koji nisu države? Koju novu agrarnu politiku? Odnosi li se to na hrvatski i jugoslavenski prostor (kolektivizacija i njen neuspjeh), ili svjetsku tehnološku revoluciju u poljoprivredi nakon Drugog svjetskog rata?</p>

<p>POV SŠ B.4.2. Učenik analizira različite gospodarske sustave tijekom 20. stoljeća, poglavito na hrvatskim prostorima.</p>	<p>gospodarstvu, uvođenje samoupravljanja i gospodarsku reformu 1965. (povijesna perspektiva, usporedba i sučeljavanje).</p> <p>- objašnjava utjecaj ekonomske krize u socijalističkim zemljama i na prostoru hrvatske na slom komunizma u Europi i raspad druge Jugoslavije (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice)</p> <p>.</p>	<p>Učenik objašnjava utjecaj ekonomske krize u socijalističkim zemljama i na prostoru hrvatske na slom komunizma u Europi i raspad druge Jugoslavije.</p>	<p>Zašto se ne obrađuju ekonomske krize i njihove društvene posljedice izvan socijalističkog svijeta?</p> <p>Zašto je iz kurikuluma posve izostavljeno stvaranje EEZ, EZ, EU i gospodarske, društvene i političke promjene koje su ti procesi izazvali?</p> <p>Zašto je iz kurikuluma posve izostavljeno pitanje zaštite i očuvanja okoliša, te društvene i ekonomske posljedice primjene ili izbjegavanja primjene tih načela?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Demokracije u krizi – Velika gospodarska kriza Uvođenje samoupravljanja i razvoj Pokreta nesvrstanih Proces raspadanja Jugoslavije nakon Titove smrti i slom komunizma u Europi (1980.-1990.)</p>			<p>Dodati temu – “Europska ekonomska zajednica kao početak Europske Unije” Dodati temu – “Okoliš, klimatske promjene i njihov utjecaj na društvo i ekonomiju”</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Američka „revolucija čelika i elektriciteta“ Marshallov plan – SAD pomaže Europu Japanski i kineski ekonomski uzlet Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga. Nastavnik može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.</p>			<p>Ova je tema prikladnija za 3.razred SŠ, budući da je najvećim dijelom okončana do Prvog svjetskog rata. Pored toga, po čemu je to proces specifičan za američku ekonomiju? S jednakim se pravom može govoriti o njemačkoj ili čak i sovjetskoj revoluciji čelika i elektriciteta.</p>
<p>C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV SŠ C.4.1. Učenik objašnjava razvoj tehnologija i analizira nove izume koji su promijenili život čovjeka u 20. stoljeću.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - raščlanjuje izume i otkrića te (zlo)uporabu znanosti i tehnologije u političke svrhe te u kojoj mjeri industrija oružja utječe na politiku i ratove tijekom 20. stoljeća (etička prosudba, uzroci i posljedice). - uspoređuje materijalne gubitke i obnovu infrastrukture u europskim državama i Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata (kontinuitet i promjena, etička prosudba). - analizira promjene u svakodnevnom životu ljudi koje su nastale uporabom novih tehnologija i izuma na prostoru Hrvatske tijekom 20. stoljeća i na početku 21. stoljeća (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice). 	<p>Učenik uspoređuje materijalne gubitke i obnovu infrastrukture u europskim državama i Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata. Analizira promjene u svakodnevnom životu ljudi koje su nastale uporabom novih tehnologija i izuma na prostoru Hrvatske tijekom 20. stoljeća i na početku 21. stoljeća.</p>	<p>Zašto se osim izuma i tehnologije uopće ne spominje znanost? Znači li to da će, primjerice, teorijska fizika biti izostavljena, jer nema konkretnu tehnološku primjenu niti može u ovom trenutku rezultirati konkretnim izumima?</p> <p>Nisu li usporedbe materijalnih gubitaka i obnova infrastrukture logičniji u domeni B (Ekonomija)?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Izumi i otkrića u prvoj polovici 20. stoljeća Drugi svjetski rat do kraja 1942. Bojišta, bitke; kolaboracije i pokreti otpora Ključna ratišta u Europi, Africi i na Pacifiku od 1943. do 1945. Kraj rata u Hrvatskoj, Europi i Aziji – materijalni gubici i obnova infrastrukture Uvođenje samoupravljanja Posljedice Domovinskog rata i Hrvatska na početku 21. stoljeća</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Nikola Tesla – čovjek izvan vremena Napredak mikrobiologije i farmakologije kao preduvjet poboljšanja kvalitete života</p>			<p>Prikazivanje Tesle kao neobjašnjivog, izvanvremenskog fenomena ne omogućava učenicima usvajanje znanstvenog diskursa, niti znanost kao djelatnost temeljenu na nadogradnji i razvoju već</p>

Utrka u istraživanju svemira		<p>postojećih znanstvenih spoznaja, u skladu s trenutnim tehnološkim mogućnostima.</p> <p>Ne može se znanost svesti samo na mikrobiologiju i farmakologiju. Što je s robotikom? Istraživanjem i razvojem umjetne inteligencije? Genetikom?</p> <p>Osim utrke u istraživanju svemira, specifične za Hladni rat, valja se baviti i suradnjom u tim istraživanjima koja je specifična za post-hladnoratovski period.</p>	
D. POLITIKA			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ D.4.1. Učenik raščlanjuje proces razvoja država na prostoru Europe i svijeta nakon dva svjetska rata.	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - preispituje odluke mirovnih ugovora 1919. i 1920. i talijansku ekspanziju prema istočnom Jadranu od 1915. do 1924., te uključivanje Hrvatske u Kraljevstvo SHS, organizaciju teritorijalne uprave, postupanje vlasti i političku aktivnost s posebnim naglaskom na hrvatskom pitanju i djelovanju Stjepana Radića i hrvatske opozicije do 1929. (<p>Učenik preispituje odluke mirovnih ugovora 1919. i 1920. te proces nastanka novih država i njihove međusobne odnose do 1939.</p> <p>Učenik analizira novu političku kartu Europe i svijeta nakon Drugog svjetskog rata.</p> <p>Učenik analizira utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunističkih režima u Europi i svijetu.</p>	
POV SŠ D.4.2. Učenik prosuđuje nastanak i nestanak dviju jugoslavenskih država kao i stvaranje samostalne i demokratske Hrvatske.	<p>kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva, etička prosudba).</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizira ulogu i važnost vojno-političkih sporazuma i agresija uoči Drugog svjetskog rata te položaj Hrvata u vrijeme monarhističke diktature i pokušaj rješavanja hrvatskog 	<p>Učenik objašnjava uključivanje Hrvatske u Kraljevstvo SHS, organizaciju teritorijalne uprave, postupanje vlasti i političku aktivnost s posebnim naglaskom na hrvatskom pitanju i djelovanju Stjepana Radića i hrvatske opozicije do 1929</p> <p>Učenik analizira okolnosti koje su dovele do stvaranja stvaranje</p>	Pojasniti na koje se dvije od triju jugoslavenskih država misli.

	<p>pitanja stvaranjem Banovine Hrvatske (etička prosudba, povijesna perspektiva) .</p> <p>- analizira okolnosti koje su dovele do stvaranja NDH i pokrete otpora u Drugom svjetskom ratu na prostoru Jugoslavije, te političke programe vezane uz državnost i organizaciju društva (usporedba i sučeljavanje, etička prosudba).</p> <p>- analizira novu političku kartu Europe i svijeta nakon Drugog svjetskog rata, stvaranje druge Jugoslavije i njezinu unutarnju i vanjsku politiku (Pokret nesvrstanih) do njezina raspada (vrijeme i prostor, uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena) .</p> <p>- analizira utjecaj političkih promjena nastalih slomom komunističkih režima u Europi na događaje u Hrvatskoj, jačanje nacionalnih pokreta u jugoslavenskim republikama, velikosrpski ekspanzionizam, uvođenje višestranačja, „božićni“ Ustav, raskid državno-pravnih veza sa SFRJ i borbu za međunarodno priznanje</p>	<p>NDH i pokrete otpora u Drugom svjetskom ratu na prostoru Jugoslavije, te stvaranje druge Jugoslavije i njezinu unutarnju i vanjsku politiku (Pokret nesvrstanih) do njezina raspada</p> <p>Učenik objašnjava jačanje nacionalnih pokreta u jugoslavenskim republikama, velikosrpski ekspanzionizam, uvođenje višestranačja, „božićni“ Ustav, raskid državno-pravnih veza sa SFRJ i borbu za međunarodno priznanje Hrvatske, kao i mirnu reintegraciju i proces izgradnje mira po završetku Domovinskog rata.</p>	<p>Zbog čega su “pokreti otpora u Drugom svjetskom ratu na prostoru Jugoslavije” u množini? Je li to pokušaj posrednog priznanja četničkog pokreta kao pokreta otpora?!</p>
--	---	---	---

	<p>Hrvatske, kao i mirnu reintegraciju i proces izgradnje mira po završetku Domovinskog rata (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice).</p> <p>- opisuje oružanu pobunu dijela Srba u Hrvatskoj, obranu i oslobađanje okupiranih područja RH 1991.-1995. (zapadna Slavonija, Južno bojište, deblokada Dubrovnika, Maslenica, Bljesak, Oluja), ulogu Hrvatske i Hrvata u obrani BiH od velikosrpske agresije, sukob Bošnjaka i Hrvata, Washingtonski sporazum, Splitski sporazum, savezničko djelovanje Armije BiH i hrvatskih snaga u oslobađanju dijelova BiH od okupacije srpskih snaga i Daytonski sporazum (povijesna perspektiva, uzroci i posljedice).</p>		<p>Zašto je potpuno preskočen proces pristupanja RH europskim integracijama?</p> <p>Zbog čega je preskočena uloga JNA u agresiji na RH?</p> <p>Zbog čega se Holokaust i masovno nasilje 20. stoljeća ne obrađuje i u ovoj domeni, nego samo u A (Društvo)? Zar ta zbivanja nisu rezultat konkretnih političkih procesa?</p>
--	--	--	---

			Domena je preopterećena sadržajem, kojeg valja skratiti kako bi se opterećenje učenika izjednačilo s drugim cjelinama.
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Europa i svijet u potrazi za trajnim mirom i političkom stabilnošću Uključivanje Hrvatske u Kraljevstvo SHS, Stjepan Radić i hrvatsko pitanje u Kraljevini SHS. Europa i svijet na putu prema Drugom svjetskom ratu. Hrvatska u Kraljevini Jugoslaviji i stvaranje Banovine Hrvatske. Drugi svjetski rat do kraja 1942. Bojišta, bitke; kolaboracije i pokreti otpora Ključna ratišta u Europi, Africi i na Pacifiku od 1943. do 1945. godine Kraj rata u Hrvatskoj, Europi i Aziji Obnova Jugoslavije i posljedice Drugoga svjetskog rata u Hrvatskoj Nova politička karta Europe i svijeta. Bipolarni svijet Sukob Tito-Staljin Položaj Hrvatske prema Ustavu iz 1974. godine Proces raspadanja Jugoslavije nakon Titove smrti i slom komunizma u Europi (1980.-1990.) Stvaranje samostalne demokratske Hrvatske (1989.-1991.) Oružana pobuna dijela Srba u Hrvatskoj i velikosrpska oružana agresija na RH – Domovinski rat od 1991. do 1995. godine; RH i BiH – jedinstveno ratište (uporaba teritorija BiH za agresiju na RH) Rat u Bosni i Hercegovini – Washingtonski, Splitski i Daytonski sporazum Oslobodilačke operacije: zapadna Slavonija, Maslenica, Bljesak, Ljeto 95, Oluja, Maestral, Južni potez. Erdutski sporazum i mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Žablji skokovi: pacifičko ratište u Drugome svjetskom ratu Pustinjska lisica: Drugi svjetski rat na afričkom kontinentu Vukovar u Domovinskom ratu Zavičajna povijest</p>			Znači li spomen ove teme tek u 4. razredu SŠ to da se zavičajna povijest prije 20. stoljeća neće obrađivati?
E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	

POV SŠ E.4.1. Učenik analizira kreativno ljudsko djelovanje i stvaralaštvo u 20. stoljeću.	Učenik: - analizira europska strujanja i stilove u likovnoj umjetnosti, filmu, glazbi, kazalištu, književnosti i školstvu i njihov utjecaj na Hrvatsku u 20. stoljeću	Učenik analizira europska strujanja i stilove u likovnoj umjetnosti, filmu, glazbi, kazalištu, književnosti i školstvu i njihov utjecaj na Hrvatsku u 20. stoljeću	
POV SŠ E.4.2. Učenik vrednuje položaj vjerskih i nacionalnih zajednica i njihova stradanja u pojedinim društvima u 20. stoljeću.	utjecaj na Hrvatsku u 20. stoljeću (etička prosudba, usporedba i sučeljavanje). - vrednuje obilježavanje Jom hašoa i Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata i druge blagdane i spomendane u demokratskoj Hrvatskoj (etička dimenzija, povijesna perspektiva).	Učenik vrednuje obilježavanje Jom hašoa i Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata i druge blagdane i spomendane u demokratskoj Hrvatskoj	Što je sa stradanjem zajednica koje nisu definirane vjerskim i nacionalnim osobinama? Rasne, klasne, političke... Što je sa strujanjima i stilovima koji nisu autohtono europski, poput jazza, rock glazbe itd? Jom hašoa je samo jedan od mogućih spomendana posvećenih žrtvama Holokausta. U RH se kao i u većem dijelu svijeta i Europi 27. siječanj obilježava kao dan sjećanja na žrtve Holokausta. Povrh toga, što je sa spomendanima posvećenim stradanju drugih naroda ili progonjenih skupina: na prostoru NDH prvenstveno Srba i Roma?
Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Strujanja i stilovi u umjetnosti, kulturi i sportu. Obilježavanje Jom hašoa i Dana sjećanja na žrtve Domovinskog rata te drugih blagdana i spomendana u demokratskoj Hrvatskoj			Kako se to može sažeti u jedan školski sat?
Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Katolička crkva u suvremenom svijetu Utjecaj medija na svakodnevni život u 20. stoljeću Egzistencijalizam kao odrednica slobode i odgovornosti pojedinca Vjerske zajednice i nacionalne manjine u Hrvatskoj			Ova je tema prikladnija za domenu Društvo Pitanje nacija i nacionalnih manjina je prije svega političko, a ne filozofsko-religijsko-estetsko i stoga je smislenije obrađivati ga u domeni D (Politika)

5. Srednja škola

Opća gimnazija Povijest 4. razred – 96 sati

A. DRUŠTVO			
Odgojno-obrazovni ishodi	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda	
POV SŠ A.4.1. Učenik analizira međusobne odnose različitih društvenih skupina i društava u svijetu, Europi i Hrvatskoj u 20. stoljeću.	Učenik: - analizira društvene promjene kao i karakter demokratskih i totalitarnih društava u Europi i u prvoj Jugoslaviji, obilježja antifašističkih i komunističkih pokreta otpora u Europi kao i karakter partizanskog pokreta u Hrvatskoj i na prostoru raspadnute prve Jugoslavije (usporedba i sučeljavanje, povijesna perspektiva, etička prosudba). - objašnjava u činke i posljedice rata na stradanje i život civilnog stanovništva s posebnim osvrtom na Holokaust (povijesna perspektiva, etička prosudba). - interpretira stanje društva u drugoj Jugoslaviji neposredno nakon rata uključujući i poslijeratnu obnovu, te krizu jugoslavenskog društvenog poretka, uvođenje samoupravljanja, pokušaje gospodarskih i društvenih reformi i gospodarsko i	Učenik identificira obilježja antifašističkih i komunističkih pokreta otpora u Europi kao i karakter partizanskog pokreta u Hrvatskoj i na prostoru raspadnute prve Jugoslavije. Učenik u spoređuje društveni razvoj Japana i Kine kao i društveni život u komunističkim zemljama u Istočnoj Europi i SSSR-u u drugoj polovici 20. stoljeća te pad komunizma u Europi. Učenik objašnjava učinke i posljedice ratova na stradanje i život civilnog stanovništva s posebnim osvrtom na Holokaust.	Totalitarno društvo nije postignuto, pa se stoga ne može ni analizirati. Može se analizirati totalitarne režime ili države. Znači li sintagma “antifašističkih i komunističkih pokreta” da se komunističkim pokretima otpora odriče antifašistički karakter? Umjesto “komunističke zemlje” prikladniji je termin “zemlje socijalizma” Zbog čega se mnogo manje pažnje posvećuje antisemitizmu, rasnoj teoriji nacionalsocijalizma te stradanju civilnog stanovništva nego u prijedlogu kurikuluma za 4. razred prirodoslovno-matematičke, jezične, prirodoslovne i klasične gimnazije?

	<p>političko iseljeništvo u drugoj polovici 20. stoljeća (uzroci i posljedice, povijesna perspektiva, povijesni izvori).</p> <p>- uspoređuje društveni razvoj Japana i Kine kao i društveni život u komunističkim zemljama u Istočnoj Europi i SSSR-u u drugoj polovici 20. stoljeća te pad komunizma u Europi (usporedba i sučeljavanje, uzroci i posljedice).</p> <p>- interpretira položaj i prava manjina u demokratskoj Hrvatskoj, mirnu reintegraciju po završetku Domovinskog rata i pristupanje Hrvatske euroatlantskim integracijama, te položaj Hrvata u susjednim zemljama (BiH, Srbija, Crna Gora ...) (kontinuitet i promjena, etička prosudba).</p>		
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Europske zemlje između parlamentarne demokracije i totalitarizma Hrvati u vrijeme monarhističke diktature. Ustaški i komunistički pokret Antifašistički i komunistički pokreti otpora u Europi i na prostoru dotadašnje prve Jugoslavije Karakter i ciljevi partizanskog pokreta na području dotadašnje prve Jugoslavije Kraj rata u Europi i Aziji. Stvaranje druge Jugoslavije. Političke migracije i pitanje broja ratnih i poratnih žrtava Progona i istrebljenje europskih Židova. Holokaust – od Nürnberških zakona do završetka Drugog svjetskog rata. Geta i logori smrti Hrvatska i Hrvati u drugoj Jugoslaviji - razdoblje revolucionarne diktature i velikih društvenih promjena</p>			<p>Zbog čega su zapostavljene zemlje koje nisu imale totalitarnu vlast, niti parlamentarnu demokraciju? Znači li ovakva formulacija da se komunističkim pokretima odriče antifašistički karakter?</p> <p>Židovi su osim u Europi proganjani i na prostoru Sjeverne Afrike pod nacističkom okupacijom. Osim toga, progona ne počinju 1935. proglašenjem Nürnberških zakona, već od samog početka nacističke vlasti 1933. Zašto su izostavljene druge metode</p>

<p>Uvođenje samoupravljanja. Pokušaji gospodarskih i društvenih reformi Hrvatsko iseljništvo u drugoj polovici 20. stoljeća. Uspon Japana i razvoj komunističke Kine u drugoj polovici 20. stoljeća Slom komunizma u Europi i raspadanje druge jugoslavenske države (Kosovsko pitanje i politička kriza do stvaranja Republike Kosovo) Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u Hrvatskoj, međunarodno priznanje Republike Hrvatske Erdutski sporazum i jedinstveni projekt mirne reintegracije Hrvatskog Podunavlja. Posljedice Domovinskog rata. Hrvatska i euroatlantske integracije</p>			<p>provedbe uništenja Židova osim geta i logora smrti? Osim toga, izraz "logor smrti" je neprecizan i u znanosti se mijenja izrazima "centri za eksterminaciju" ili "centri za ubijanje". Ove su teme prikladnije za domene C (Ekonomija) ili D (Politika) Ova je tema prikladnija za domenu D (Politika).</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Španjolska gripa i demografske promjene u Europi i svijetu Rasno podređeni u 20.stoljeću: Mandela, King, Gandhi Borba za prava žena u 20. stoljeću Mirovne inicijative i humanitrarni konvoji tijekom Domovinskog rata Za preporučene teme nastavnici sami oblikuju odgojno-obrazovne ishode koji su vezani uz pojačani razvoj konceptualnog, proceduralnog i metakognitivnog znanja te rješavanje problema, a razvijaju se vođenim i slobodnim istraživanjem određenog povijesnog problema kroz istraživačko pitanje koje proizlazi iz prirode sadržaja povijesne priče. Učenici istražuju na način da slobodno biraju metode rada i načine prezentiranja istraživačkog rada.</p>			<p>Što znači sintagma "rasno podređeni"? Valjda se misli na rasno diskriminirane?</p>
<p>B. EKONOMIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV SŠ B.4.1. Učenik raščlanjuje gospodarsku aktivnost pojedinih država tijekom 20. stoljeća u svijetu i Europi.</p>	<p>Učenik: - analizira uzroke, tijek i posljedice Velike gospodarske krize, refleksiju na globalnoj razini te različite načine izlaska iz krize (uzroci i posljedice, kontinuitet i promjena).</p>	<p>Učenik analizira uzroke, tijek i posljedice Velike gospodarske krize, refleksiju na globalnoj razini te različite načine izlaska iz krize Učenik uspoređuje gospodarstvo SAD-a i SSSR-a u drugoj polovici 20. stoljeća.</p>	<p>Zašto se ne spominju gospodarski akteri koji nisu države?</p>

<p>POV SŠ B.4.2. Učenik uspoređuje različite gospodarske sustave tijekom 20. stoljeća u svijetu i Europi s naglaskom na gospodarski razvoj Hrvatske.</p>	<p>- interpretira gospodarske učinke samoupravljanja i tijekom gospodarskih reformi u Hrvatskoj i drugim jugoslavenskim republikama do Titove smrti e gospodarsku krizu 1980-ih godina u drugoj Jugoslaviji i njezin utjecaj na politička zbivanja (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena).</p> <p>- uspoređuje gospodarstvo SAD-a i SSSR-a u Hladnom ratu i suvremenom svijetu (usporedba i sučeljavanje, uzroci i posljedice).</p>	<p>Učenik interpretira gospodarske učinke samoupravljanja i tijekom gospodarskih reformi u Hrvatskoj i drugim jugoslavenskim republikama do Titove smrti te gospodarsku krizu 1980-ih godina u drugoj Jugoslaviji i njezin utjecaj na politička zbivanja.</p>	<p>Zašto je iz kurikuluma izostavljeno stvaranje EEZ, EZ, EU i gospodarske, društvene i političke promjene koje su ti procesi izazvali?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Velika ekonomska kriza u svijetu i prvoj Jugoslaviji Uvođenje samoupravljanja. Pokušaji gospodarskih i društvenih reformi Ustav iz 1974. Gospodarska i politička kriza nakon Titove smrti. Odnos SAD-a i SSSR-a u drugoj polovici 20. stoljeća</p>			<p>Dodati temu – Europska ekonomska zajednica kao početak Europske Unije</p> <p>Odnos SAD i SSSR se ne može svesti samo na ekonomsku dimenziju. Tu je temu logičnije svrstati u domenu D (Politika)</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Potrošačko društvo – vrijednosti i socijalne norme Lude dvadesete Preporučene teme i sadržaji trebaju ukloniti eurocentričnost u nastavi i uvesti učenike u iskustva življenja naroda i kultura izvan europskog kulturnog kruga. Nastavnik može, uvažavajući navedena načela, kreirati sam novu temu. Tema i sadržaj mogu biti kombinacija dvaju organizacijskih područja npr. država i društvo.</p>			<p>Ova je tema prikladnija za domenu A (Društvo)</p>
<p>C. ZNANOST I TEHNOLOGIJA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV SŠ C.4.1. Učenik analizira razvoj tehnologija nove izume koji su promijenili život čovjeka u 20. stoljeću.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - v rednuje znanstvena, tehnološka i kulturna dostignuća, a posebno masovne medije i njihovu ulogu u širenju informacija u drugoj polovici 20. stoljeća (etička prosudba, povijesna perspektiva). - objašnjava kako se razvoj tehničkih dostignuća odrazio na ratovanje u Europi i Aziji s osobitim osvrtom na uporabu atomske bombe u ratu i posljedice (povijesna perspektiva, etička prosudba). 	<p>Učenik objašnjava kako se razvoj tehničkih dostignuća odrazio na ratovanje u Europi i Aziji s osobitim osvrtom na uporabu atomske bombe u ratu i posljedice.</p>	<p>Zašto se osim izuma i tehnologije uopće ne spominje znanost? Znači li to da će, primjerice, teorijska fizika biti izostavljena, jer nema konkretnu tehnološku primjenu niti može u ovom trenutku rezultirati konkretnim izumima?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Znanost i tehnologija, kultura i mediji u 20. stoljeću Ključna ratišta u Europi i na Pacifiku Kraj rata u Europi i Aziji</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Usavršavanje vojne tehnologije i ugrožavanje svjetskog mira Tehnologija i ekologija u suvremenom svijetu</p>			
<p>D. POLITIKA</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	
<p>POV SŠ D.4.1. Učenik raščlanjuje proces razvoja država na prostoru Europe i svijeta.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - preispituje odluke mirovnih ugovora po završetku Prvoga svjetskog rata, razvoj multilateralnih odnosa među državama, osnivanje Društva naroda i ulogu W. 	<p>Učenik preispituje odluke mirovnih ugovora po završetku Prvoga svjetskog rata, razvoj multilateralnih odnosa među državama, osnivanje Društva naroda i ulogu W. Wilsona</p> <p>Analizira početak i tijek Drugoga svjetskog rata u Europi i</p>	

	Wilsona (etička prosudba, povijesna perspektiva, kontinuitet i promjena.)	na Pacifiku, kao i političku polarizaciju svijeta u drugoj polovici 20. stoljeća.	
POV SŠ D.4.2. Učenik prosuđuje nastanak i nestanak dviju jugoslavenskih država kao i stvaranje samostalne i demokratske Hrvatske.	<p>- analizira talijansku ekspanziju prema istočnom Jadranu od 1915. do 1924., velikosrpske projekte i Londonski ugovor, te uključivanje Hrvatske u Kraljevstvo SHS, organizaciju teritorijalne uprave i političku aktivnost i djelovanje Stjepana Radića i Svetozara Pribićevića 1929. (kontinuitet i promjena, povijesna perspektiva, etička prosudba).</p> <p>rašćlanjuje hrvatsko pitanje od atentata u Marseillesu, sporazum Cvetković-Maček i stvaranje Banovine Hrvatske kao i istovremena zbivanja u užem i širem okruženju (vojno-politički savezi i prve agresije s osobitim naglaskom na Španjolski građanski rat) (etička prosudba, povijesna perspektiva, uzroci i posljedice).</p> <p>- analizira početak i tijekom Drugoga svjetskog rata u Europi i na Pacifiku kao i na prostoru prve Jugoslavije te okolnosti koje su dovele do njezina raspada, stvaranje NDH, utvrđivanje granica, stvaranje vojske i</p>	<p>Učenik analizira uključivanje Hrvatske u Kraljevstvo SHS, organizaciju teritorijalne uprave i političku aktivnost i djelovanje Stjepana Radića i Svetozara Pribićevića 1929. i nastanak Banovine Hrvatske.</p> <p>Učenik objašnjava događaje Drugoga svjetskog rata na prostoru prve Jugoslavije te okolnosti koje su dovele do njezina raspada, stvaranje NDH, utvrđivanje granica, stvaranje vojske i organizaciju vlasti.</p> <p>Analizira nacionalni pokret u Hrvatskoj (Hrvatsko proljeće), Ustav iz 1974., političku i gospodarsku krizu u Jugoslaviji nakon Titove smrti, prijelomne godine, uvođenje višestranačja u Hrvatskoj, demokratsku smjenu vlasti, ustavne promjene i raskid državno-pravnih veza sa SFRJ, tijekom Domovinskog rata i mirnu reintegraciju.</p>	<p>Na koje se dvije od triju jugoslavenskih država misli?</p> <p>Hrvatska je prvo demokratizirana, a tek poslije toga osamostaljena. Valja preoblikovati ishod u skladu s tim.</p> <p>Preoblikovati razradu ishoda jer se iz ovakve formulacije može krivo zaključiti da je Stjepan Radić djelovao 1929.</p> <p>Zašto se koristi engleska verzija Marseilles, a ne francuska Marseille?</p>

	<p>organizaciju vlasti (usporedba i sučeljavanje, kontinuitet i promjena, etička prosudba).</p> <p>- identificira političke promjene u Europi i svijetu nakon Drugoga svjetskog rata, nove granice država i interesnih sfera velikih sila, Hladni rat, Pokret nesvrstanih (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice, etička prosudba).</p> <p>- analizira nacionalni pokret u Hrvatskoj (Hrvatsko proljeće), Ustav iz 1974., političku i gospodarsku krizu u Jugoslaviji nakon Titove smrti, prijelomne godine, uvođenje višestranačja u Hrvatskoj, demokratsku smjenu vlasti, ustavne promjene, proglašenje samostalnosti i raskid državno-pravnih veza sa SFRJ te borbu za međunarodno priznanje Hrvatske. (kontinuitet i promjena, uzroci i posljedice).</p> <p>- opisuje oružanu pobunu dijela Srba u Hrvatskoj, velikosrpsku agresiju i obranu Hrvatske (hrvatska bojišta), Domovinski rat 1991.-1995. , bitke</p>		<p>Zbog čega je izostavljen ZAVNOH, kao i obnova jugoslavenske države?</p>
--	--	--	--

	<p>prekretnice i ključne oslobodilačke operacije Hrvatske vojske i policije - zapadna Slavonija, Južno bojište, deblokada Dubrovnika, Maslenica, Ljeto 95, Maestral, Južni potez, Bljesak, Oluja (uzroci i posljedice, etička prosudbe, povijesna perspektiva).</p> <p>- analizira ulogu Hrvatske i Hrvata u obrani BiH od velikosrpske agresije, sukob Bošnjaka i Hrvata, Washingtonski sporazum, Splitski sporazum, savezničko djelovanje Armije BiH i hrvatskih snaga u oslobađanju dijelova BiH od okupacije srpskih snaga – operacije hrvatskih snaga Ljeto 95, Maestral, Južni potez, te posebno borbu Hrvata za opstojnost na području BiH (Bosanska Posavina, Središnja Bosna, Sjeverna i Zapadna Hercegovina, Jajce, Sarajevo, Banja Luka i druga područja) - i Daytonski sporazum (povijesna perspektiva, uzroci i posljedice).</p>		<p>Zbog čega je izostavljena uloga JNA u agresiji na RH?</p> <p>Zbog čega oslobodilačke operacije u RH i BiH nisu navedene ispravnim kronološkim redoslijedom?</p> <p>Potrebno je preciznije definirati “hrvatske snage”.</p> <p>Zbog čega je iz kurikuluma izostavljeno pitanje etničkog čišćenja i genocida, osobito na prostoru Srebrenice?</p> <p>Nabrajanje gradova i regija u ishodu “borba Hrvata za opstojnost na području BiH) je sadržajno preopširno i nabrajanjem se neminovno ispuštaju i drugi gradovi.</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Mirovni ugovori i nova politička karta Europe. Wilson, europska diplomacija i Društvo naroda.</p>			

<p>Talijanska ekspanzija prema istočnoj obali Jadrana i uspon fašizma – od Londonskog ugovora 1915. do Rimskog sporazuma 1924. Slom Austro-ugarske. Okupljanje oko Hrvatske (Država SHS) i uključivanje u Kraljevstvo SHS. Svetozar Pribičević i Stjepan Radić – od političkih protivnika do suradnika u koaliciji. Europa i svijet na putu prema Drugom svjetskom ratu: Španjolski građanski rat. Vojno-politički savezi i agresije Hrvatsko pitanje od atentata u Marseilleu do sporazuma Cvetković-Maček Banovina Hrvatska – rješenje hrvatskog pitanja u prvoj Jugoslaviji Njemački ekspanzionizam i početak Drugog svjetskog rata Ključna ratišta u Europi i na Pacifiku Ustaška emigracija i uspostava NDH. Granice NDH i unutarnja organizacija države i vojske Nova politička karta Europe nakon sloma sila Osovina Hladni rat. Pokret nesvrstanih i dekolonizacija. Hrvatski nacionalni pokret - Hrvatsko proljeće: snovi i stvarnost (1965. do 1971.). Ustav iz 1974. Gospodarska i politička kriza nakon Titove smrti. Prijelomne godine - uvođenje višestranačja u Hrvatskoj, demokratska smjena vlasti. Od ustavnih promjena do Božićnog ustava Republike Hrvatske Oružana pobuna dijela Srba u Hrvatskoj i velikosrpska agresija na Republiku Hrvatsku. Domovinski rat od 1991. do 1995. godine Ključne oslobodilačke operacije hrvatske vojske i policije: Bljesak, Oluja Rat u BiH (uloga Hrvatske i Hrvata u obrani BiH od velikosrpske agresije); Washingtonski, Splitski i Daytonski sporazum</p>			
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Zavičajna povijest Vukovar u Domovinskom ratu Drugi svjetski rat na azijskom i afričkom kontinentu</p>			
<p>E. FILOZOFSKO-RELIGIJSKO-ESTETSKO PODRUČJE</p>			
<p>Odgojno-obrazovni ishodi</p>	<p>Razrada ishoda</p>	<p>Odgojno-obrazovni ishodi na razini usvojenosti „dobar“ na kraju razreda</p>	

<p>POV SŠ E.4.1. Učenik analizira kreativno ljudsko djelovanje i stvaralaštvo i vrednuje položaj vjerskih zajednica u pojedinim društvima u 20. stoljeću.</p>	<p>Učenik:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prosuđuje ulogu totalitarnih sustava (fašizam, nacizam i komunizam) kao i zločine protiv čovječnosti, Holokaust, genocid i etničko čišćenje (etička prosudba, uzroci i posljedice, povijesna perspektiva). - vrednuje ulogu Crkve, Drugi Vatikanski koncil i djelovanje Ivana Pavla II. (etička prosudba, povijesna perspektiva). 	<p>Učenik prosuđuje ulogu totalitarnih sustava (fašizam, nacizam i komunizam) kao i zločine protiv čovječnosti, Holokaust, genocid i etničko čišćenje.</p> <p>Učenik vrednuje ulogu Crkve, Drugi Vatikanski koncil i djelovanje Ivana Pavla II.</p>	<p>Potrebno je precizirati na koju se Crkvu misli, te obrazložiti zbog čega je jedna vjerska zajednica istaknuta ispred ostalih.</p> <p>Potrebno je precizirati na koje se masovne zločine odnosi ishod.</p> <p>Kako se odgojno-obrazovni ishod iz prvog stupca "Učenik analizira kreativno ljudsko djelovanje i stvaralaštvo..." u drugom i trećem stupcu pretvara u potpuno drukčiji ishod: "Učenik prosuđuje ulogu totalitarnih sustava (fašizam, nacizam i komunizam) kao i zločine protiv čovječnosti, Holokaust, genocid i etničko čišćenje."? Znači li to da autori misle da su totalitarni sustavi, zločini protiv čovječnosti, Holokaust, genocid i etničko čišćenje primjeri kreativnog ljudskog djelovanja i stvaralaštva?</p> <p>Kako se odgojno-obrazovni ishod iz prvog stupca "...vrednuje položaj vjerskih zajednica u pojedinim društvima u 20. stoljeću" u drugom i trećem stupcu pretvara u "Učenik vrednuje ulogu Crkve, Drugi Vatikanski koncil i djelovanje Ivana Pavla II"? Znači li to da će učenici vrednovanje položaja drugih vjerskih zajednica usvojiti na višoj ili nižoj razini usvojenosti, ili to uopće neće usvojiti?</p>
<p>Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Totalitarni sustavi u Europi – fašizam, nacizam i komunizam Korijeni antisemitizma u europskim državama. Nationalsocijalizam i rasizam Crkva na prekretnici: Drugi vatikanski koncil</p>			<p>Totalitarni režimi nisu djelovali samo u Europi!</p> <p>Nužno je precizirati da je riječ o Katoličkoj crkvi.</p>
<p>Preporuke za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda: Preporučene teme Revolucija u modi i odijevanju Hippy pokret i Djeca cvijeća, glazba, sloboda, nenasilje</p>			